Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT פרייז 35 גראָשען

הײנט 18 זײטען.

נײער פאלקסבלאט

אונפאַרטײאישע פאָליטיש-געזעלשאַפטליכע טאָג-צײטונג

Nr. 237/1532	Łódź, iątek 12, października 1928 r.	זעקסטער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג, כח תשרי תרפ"ט	Nr. 237/1532

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 24-71. | אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאדז, פּיעטריקאָווער 21, טעל. 24-71

נאך קורצע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין בערלין אין בליהענדען עלטער פון 32 יאהר מיין ליבער מאַן, אונזער טייערער פאטער, זוהן, ברודער, אנקעל, איידעם און שוואגער

נ.ע. משה ז״ל בן ר׳ יוסף בונם נ״י זשיטניצקי

די לויה קומט פאר הײנט, פרײטאג, דעם 12-טען אקטאבער ד. י. 10 אַ זייגער בייטאג פון קאַלישער באַהן-הויף, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

מיר דריקען אויס אונזער טיפ-טען מיטגעפיהל אונזער געשעצטען פערוואלטונגס-מ טגליד ר׳ יוסף בונם זשיטניצקי צוליב׳ן פריהצייט גען טויט פון זיין אונפערגעסליכען זוהן

משה נ.ע.

גלייכצייטיג ווערען אַלע מיטגלידער געבעטען אנטייל צו נעהמען אין דער לויה, וועלכע קומט פאר הײנט, פרייטאג, דעם 12-טען אקטאבער, 10 אַ זייגער בייטאג פון קאַלישער באַהן-הויף.

די פערוואלטונג פון „לינת החולים" פאלודניאווא 19.

Bank Spółdzielczy Okręgu Szajblera
dla Drobnych Kupców i Rzemieślników w Łodzi
ul. KILIŃSKIEGO 120. Tel. 52-65

הײנט פרייטאג דעם 12. אָקטאָבער **ווערט געעפענט**
די קאָאָפּעראַטיוו-באַנק אין שייבלער׳ס ראַיאָן
פאַר סוחרים און האַנדווערקער אויף קילינסקי 120, טעל. 52-65
עס ווערט ערלעדיגט אַלערליי אינקאַסעס צו די בילינסטע פרייזען, ווי אויך אַלעראַרט קרעדיט-אָפּעראַציעס, ווקלאַדען א. ז. וו.

צו דער עפענטליכקייט!

מיר שטעלען צום שאַנד-סלופ דעם חבר **אַקערמאַן** פאַר אָרגאַניזירען דעם שטרייק אין דער פאַבריק פון מילעכמאַן און סאַלניק, אַגראַדאָווא 7/9, און גלייכצייטיג פאַר איבערגעבען די געהיימע בעשלוסען פון די שטרייקענדע אַרבייטער די אונטערנעהמער און אַליין ציגעטרעטען צו דער אַרבייט צוזאַמען מיט די אַרבייטערינס סאַלאַ ציטער און העלאַ ראָזענצווייג מיר שטעמפּלען איהם אַלס פּראָוואָקאַטאָר.

די אַרבייטער און דעלעגאַט פרידמאַן
פון דער סוועטער-פאַבריק
מילעכמאַן און סאַלניק, אַגראַדאָוואַ 7/9.

א לעהרער
מיט רעגירונגס-רעכט, וועלכער פערבייט שול-צוואַנג ערטיילט לעקציעס צו ביליגע פרייזען פאַר שילער מיט שוואַכען פאָרטשריט פון פאָלקס-שולען און גימנאַזיעס, אויך לעקציעס פאַר דערוואַקסענע: פּויליש, דייטש, פראַנצויזיש, מאַטעמאַטיק און בוכהאַלטעריע. שיף, שוו. יאַקובאַ 12. אין דער אַפּיצינע 1. שטאָק. 139

דאנקזאגונג
דערמיט דריקען מיר אויס אונזער וואַרעמסטען דאַנק דעם עלטסטען פעלדשער
מאשקאוויטש, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 15
פאַר זיין גוטע בעהאַנדלונג און זיין אויסקורירען מיין ליבע פרוי בעת איהר קראַנקהייט.
ס. ב. גוטמאַן, נאָוואַקאַ גאַס 25.

CASINO

היינט גרויסע פרעמיערע! היינט גרויסע פרעמיערע!

דאס מעכטיגסטע פילם-מייסטערווערק פון דער לעצטער צייט, דער טייערסטער פילם פון אַלע צייטען

דער העכסטער הימן לכבוד דער ליבע און פרייהייט, די פּאָפּולערסטע ערצעהלונג אויפ'ן עקראַן

דעם אנקעל טאָמ'ס כאַטע

(Chata Wuja Toma)

— אין די — הויפּטראָלען:

James B. Lowe, Mona Ray i Margaryta Fisher

אנהויב 4.30 נאָכמיטאג. ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאַנטאָר, אנהויב 4.30 נאָכמיטאג.

קינא

ביים קאָאָפּעראַטיוו פון מלוכה קאמונאַלע און געזעלשאַפט-ליכע בעאַמטע

40 שיענקעוויטשא 40

אָנהויב אין געוו. טעג 3.30 נאָכמיטאָג שבת, זונטאג און יום-טוב 2 נאָכמיטאָג לעצטער סעאַנס 9.0 אַ זייגער אָוונד.

פון דינסטאג, ד. 9 ביז מאנטאג, ד. 15 אָקטאבער ד. י. גרויסער פּרעכטיגער פּראָגראַם!

מעכטיגע דראַמע לויט דער בעוו. ערצעהלונג פון H. EWERS

„ALRAUNE"

מעכטיגע דראַמע לויט דער בעוו. ערצעהלונג פון H. EWERS

אין די הויפּטראָלען: **Brigida Helm, Paweł Wegener i I. Piotrowicz**

דער נעכסטער פּראָגראַם: „די פערגעטערטע" אין דער הויפּטראָל LILI DAMITA א.א.

אכטונג לאָדז!!! ■■■ אכטונג פּראָווינץ!!!

„GENTLEMAN" Nowomiejska 15

מיר בעזיצען אויף לאַגער אַלער אַרט **באַטען, קאַלאָשען** און **שניעגאַלוצעס** הערט און דעטייל!

אַלע אַרט פאַרבען. ▽ נייעסטע פאַסאָנען. ▽ פאַבריקס-פרייזען. ▽ גרויסער אַסאָרטימענט. ▽ סאָלידע און רעעלע בעהאַנדלונג. ▽

בעמערקונג: זעמטליכע בעשטעלונגען ווערען ארויסגעשיקט פּער נאָכנאַהמע.

מיט אַכטונג „GENTLEMAN„ נאָוואָמיעסקאַ 15.

יודישע פאָלקס-פּאַרטיי אין לאָדז.

שבת, דעם 13/10 6 אַ זייגער אָוונד קומט פאָר אין פאָלקס-הויז, זאַוואַדזקאַ 5

א גרויסע בעריכטס-פערזאמלונג

פון קהלה און שטאָדט-ראַט. ס'וועלען רעפערירען דער ראַטמאַן און פרנס

אדוו. יוסף ווייצמאַן און פרנס מאיר גאָלדבערג

---- אויף דער טעמא: ----

„וואס האט די פאלקיסטישע פראַקציע אויפגעטון ביז היינט?"

קומט מאַסענווייז! 1781 איינגאַנג פריי!

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען פריינד און קאָלעגע

ה' **משה אדלער**

מיט פרל. **מינדזשא קאזאק**

גראַטולירן מיר הערצליך און ווינשען אַ גליקליכע צוקונפט.

מיכאל אפעלבוים
אברהם פּיעטריקאָווסקי
אברהם יצחק גרינבאַרד
מאיר נירענבערג און פרוי

גדא טבא

סל מלא ברכות ובתוכם ברכת מז"ט חמה אנו מושיטים מעומקא דלבנו לחברנו היקר

הב' **שאול בערלינסקי** נ"י מלאָדז

לארושך את העלמה

מרת **פייגע סענדער**

בתהרב הגאון מהו"ר ר' יוסף זאב שליט"א מדאברין

יהא דרככם סוגא בשושנים ושוכן בערבות יריק לכם ברכות עד שיבלו שפתותיכם מלומר די.

המברכים הועד מלומדי שעורי ערב בגליל שייבלער

ב"ה

מזל טוב

מעומקא דלבנו הננו מביעים ברכת מז"ט חמה לחברנו היקר

הב' **שאול אבא געלבארט** נ"י מלאָדז

לארושיו את העלמה

מרת **טאבה קלינאָווסקי** תחי' מזלאַציוו

קשר של קיימא יהא קשרכם. יהי רצון משוכן השמים, שיופיע מזלכם כשמש צהרים

המברכים

הועד מלומדי שעורי ערב בגליל שייבלער

צו דער פערלאָבונג פון אונזער ליבען פריינד

שאול אבא געלבארט פון לאָדז

מיט פרל. **טאבה קלינאָווסקי** פון זלאָצאָוו

ווינטשע אַ הערצליכען מזל-טוב און גוטע צוקונפט

משה ברעסלער, הערש בער סלאָנימסקי און פרי. גרינבערג

דעם טיפסטען ביילייד דריקען מיר אויס אונזער ליבע שוועסטער און שוואָגער **מלכה** און קינדער צוליב'ן טויט פון איהר אונפערגעסליכען מאַן נ"ע

אברהם שמעון בלאַנדער

המקום ינחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים

ברודער שוועסטערן און שוואגערס.

צוליב דעם טויט פון אונזערן לאַנגיעהריגען מיטגליד

לייב פאַנטש נ"ע

דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל דער פאַמיליע פון פערשטאָרבענעם

די פערוואַלטונג פון

יובילער, זייגערמאַכער און גראַווירער-פעראיין

Dr. med.

J. HERSZFINKIEL

15 Zawadzka 15, telefon 11 87

קינדער-קראַנקהייטען

נעמט אָן פון 8—10 פאַרמ. און פון 3—5 נאָכמיטאָג.

Dr. M.

Rubinlicht

אינערליכע און קינדער-קראַנהייטען

ul. Wschodnia 23, tel. 68-00

צוריקגעקעהרט.

Dr. med.

W. EYCHNER

גינעקאָלאָג-אַקושער

זגערזשער 11.

טעל. 34-72

נעמט אָן פון 6—8 אָוונד.

Dr. H.

Reiterowski

צוריקגעקעהרט

Ewangelicka 1

tel. 66-90

נעהמט אָן פון 3—4 נאָכמ. מאָג אין פון 4—8 אָוונד.

Poradnia Wenerologiczna

פון דאקטוירים ספעציאַליסטען

זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר ווענערישע הויט קראַנקהייטען און מענער שוואַכע. אַנאַליזען פון בלוט און אויסגלוס אויף סיפליס און טריפער. קאָנסיליומס מיט ספעציאַליסטען פון אורין און נערווען קראַנקהייטען.

קווארץ-לאַמפּ. עלעקטרישער הייל-קאַבינעט קאָסמעטיק.

טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָווענד. זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נ"מ. בעזונדערע וואַרטע צי ער פאַר פרויען. די ערעפנונג קומט פאָר 15/X. וויזיט 3 זל.

הא לא!

זאָל גאַנץ לאָדז און אומגעגענד וויסען, אַז ביי אונז קען מען זיך מאַכען דאַמען-מענטעל פון אייגענע און אָנפערטרויטע שטאָפען צו קאָנקורענץ-פרייזען. בעמערקונג: אַ בעזונדערער אויסוואַהל פון ענגלישע דאַמען-שטאָפען נאָר ביי דער פירמע

קויפמאַן און פוטערמאַן

33 פּיעטריקאַווער 33

אין הויף לינקס, צווייטער איינגאַנג ערשטער שטאָק.

שניידער-אַטעליער, כעמישע וועשעריי און פאַרבעריי

זשעראָמסקאַ 91 (פראָנט געוועלב)

Tu 63-30

„POGOTOWIE KRAWIECKIE" KIERSZA

אָפען פון 5 פריה ביז 1 ביינאַכט

פרייזען אויף

נאַרנימורען . צו — 3 זל.

קליידער . „ 2.80 „

פּאַלטענעס . „ — 3 „

איינשליסליך מיט אָננעמען און אָבשיקען.

פאַרבען, כעמיש וואַשען, איבערווענדען, איבערמאַכען, רעפּעראַציעס און קינסטליך פערצערען.

עס ווערט געברויכט

א מייסטער

צו רונד-זשאַקאַרד מאַשינען

עווענטועל איין גוטען אַרבייטער

ווענדען זיך

D. J. PASTERNAK i S-ka

Piotrkowska 110.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

Sienkiewicza 34, tel. 59-40

ספעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע.

נעמט אָן פון 5 - 9 אָוונד זונטאָג און חגאות פון 11 — 1 מיטאָג

ארגענטינער שטרייק אין לאדז.

היינט ווערט בעשטימט דער טערמין.

(2) נעכטען אין אוונט האט דער דעלעגאטען־ראט פון פערבאנד פון אנגעשטעלטע אין די אינ־סטיטוציעס פון עפענטליכען געברויך בעטראכט די פראגע וועגען שטיצען די שטרייקענדע טעקסטיל־ארבייטער. נאך א רעפעראט פון ה' וואידאן האט זיך ענטוויקעלט א ויכוח און ס'איז איינשטימיג אנגענומען געווארען א רעזאלוציע אז: דאס נישט נאכ־געבען מצד די אינדוסטריעלער איז אן אקט פון שלעכטען ווילען און אז דער שטרייק אין זיין איצ־טיגען סטאדיום איז נוגע אלע ארבייטער. די פערזאמעלטע האבען דעריבער בעשלאסען צו שטיצען דעם שטרייק מיט אלע מיטלען ביז צו א שטרייק אין די אינסטיטוציעס פון עפענטליכען געברויך.

דער טערמין פון שטרייק וועט פעסטגעשטעלט ווערען אויף דער היינטיגער זיצונג פון דער קרייז־קאמיסיע פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען.

אינדוסטריעלע זענען מסכים צוגעבען 5 פראצענט הוספה.

די אינדוסטרילער האבען נעכטען צוגעשיקט צום ארבייטס־מיניסטער א תשובה אין וועלכע עס ווערט געזאגט, אז הגם די שלעכטע לאגע אין דער אינדוסטריע ערלויבט זיי נישט צו געבען אן הוספה דאך נעהמען זיי אן דעם פארשלאג פון ארבייטס־מיניסטער צו געבען 5 פראצענט הוספה פאר די טעקסטיל־ארבייטער.

די יודישע ארבייטער און דער טעקסטיל־שטרייק.

ווי מיר האבען שוין מיטגעטיילט בעטייליגען זיך אין איצטיגען טעקסטיל־שטרייק ביז זעקס טוי־זענד יודישע ארבייטער. אין פערלויף פון דער וואך זענען פארגעקומען אין לאקאל פון קולטור־אמט איינינע פערזאמלונגען פון שטרייקענדע ארבייטער. אויף די פערזאמלונגען איז בעשלאסען געווארען צו שטרייקען ביז צו א נצחון.

אויף די היינטיגע זעקס מיטינגען, וואס עס ארדענט איין די הויפט־פערוואלטונג איז פלארא בעשטימט ספעציעל פאר יודישע ארבייטער. מיט רעדעס וועלען ארויסטרעטען רעפ. שטשערקאוסקי און ראטם. מילמאן. די גאבעלין־וועבער האבען א בעזונדערע פערזאמלונג אויף וסכאדניא 70.

שלמה חסיד'ס פערשטערטער שמחת תורה.

אז שלמה חסיד ארבייט א גאנץ יאהר איז ער צופרידען, אז ער דערמאנט זיך, אז ס'איז דא איינמאל כאטש אין יאהר א שמחת תורה, ווען אלע יודען זענען זיך משמח, פרייען זיך פאר א גאנץ יאהר, אבער היי יאהר איז איהם נישט בעשערט געווען צו האבען א תענוג פון שמחת תורה און ער מיט זיין ווייב און זוהן האבען נישט געקענט צוקוקען וואו קינדער שפילען זיך און האבען די קינדער מכבד געווען מיט קלעפ. נישט גענוג, וואס דער אויבענדערמאנטער שלמה חסיד (א קצב) פון באלוטער גאס נומער 2 שלאגט די קינדער א גאנץ יאהר, קומט מיט מזל שמחת תורה, ווען אלע זענען זיך משמח, בעפאלט ער ווידער די קינדער מיט קלעפ. אויף מיין אינטערווענץ זענען זיי מיך בעפאלען און געשלאגען.

זאל די עפענטליכקייט פערורטיילען אזעלכע בארבארישע שטיקלעך פון אט דעם פארשוין, וואס זיין פערגעניגען איז צו בעפאלען מענשען און שלאגען און קען גערופען ווערען נישט „חסיד" נאר „רשע". דעם ענין האב איך איבערגעגעבען אין געריכט.

1706

ל י י ב ק ל י י ן.

באלוטער מארק.

9071

פאטאגראפירט

אייך גוט

אין קונסט פאטאגראפישען אנשטאלט

„Parisien"

69 BRZEZIŃSKA 69

וואו עס ווערען אויסגע־

פערטיגט די שענסטע

אויפנאהמען לויט די

נייעסטע פאטא־טעכניק.

פינקטליך! / רעיעל! / ביליג!

צופאהר מיט'ן טראמוואי נומער 1.

ביסקופ קאוואלסקי פערמשפט אויף 4 יאהר טורמע.

פלאצק, 11. (טעלעפאניש פון אונזער קאר־רעספאנדענט). היינט אין דער פריה האט אדוואָ־קאט קאבילינסקי פערענדיגט זיין פערטיידיגונגס־רעדע, וואס האט געמאכט א גרויסען רושם.

נאך א קורצער רעפליקע פון פראקוראר האט ארוו. קאבילינסקי נאך געהאט א קורצע, אבער שטארקע רעפליקע.

4 א זייגער נאכמיטאג בעקומט דאס „לעצטע ווארט" דער בעשולדיגטער קאוואלסקי, וועלכער זאגט, אז ער איז א רעפארמאטאר און אז אלע רעפארמאטארען האבען מיטגעמאכט אזעלכע בע־שולדיגונגען.

צום סוף האט ער אויסגעפיהרט, אז ער פיהלט זיך נישט שולדיג, און ער בעט אין נאמען פון גאט און פון פאטערלאנד, מען זאל איהם בע־פרייען. און אויב — האט ער פערענדיגט — איך וואלט אפילו געווען אין עפעס שולדיג, בעט איך א בעפרייאונג אין נאמען פון בארמהערציגקייט".

נאכדעם איז דאס געריכט אוועק אויף א בע־ראטונג, וואס האט געדויערט ביז צוויי א זייגער ביינאכט.

דאס געריכט קומט דאן אריין און טראגט ארויס דעם אורטייל, לויט וועלכען דער בעשולדיג־טער קאוואלסקי ווערט אנערקענט פאר שולדיג און ווערט פערמשפט אויף 4 יאהר טורמע. א דריטעל פון דער שטראף ווערט איהם אראפגערעכענט צו־ליב דער אמנעסטיע.

קאוואלסקי בלייבט ווייטער אויף דער פריי־הייט. און ער טראגט אריין אן אפעלאציע געגען אורטייל.

אונפארטייאישע קאנפערענץ וועגען א"י־אויפבוי.

נ י ו ־ י א ר ק, 11. (יט"א טעלעגראפיש). פון 20 ביז'ן 22־טען אקטאבער וועט דא פארקומען אנ'אונפארטייאישע קאנפערענץ וועגען א"י־אויפבוי. די קאנפערענץ, אין וועלכער ס'וועלען זיך בעטייליגען ד"ר ווייצמאן און לואי מארשאל וועט בעשטי־מען וועגען אנטייל אין דער פערברייטערטער אגענץ און וועט פעסטשטעלען דאס פראגראם פון דער צו־קונפטיגער ארבייט אין א"י.

פראפ. ווייצמאן אין אמעריקא.

י ר ו ש ל י ם, 11. (יט"א טעלעגראפיש). בעת זיין אנוועזענהייט אין אמעריקא וועט ווייצמאן אונטער־שרייבען דעם אפמאך וועגען דער הלואה, וואס די ציוניסטישע ארגאניזאציע שליסט מיט דער מאר־גאן־גרופע.

פראטעסט געגען אנפאל אויף די פועלי־ציון אין תל־אביב.

י ר ו ש ל י ם, 11. (יט"א טעלעגראפיש). דער שטאדט־ראט אין תל־אביב האט אנגענומען א פראטעסט־רעזאלוציע געגען דעם איבערפאל אויפ'ן פועלי־ציוניסטישען קלוב אין תל־אביב בעת דארט איז פארגעקומען די פייערונג לכבוד דעם צוואנציג־יאהריגען יובילייי פון דער טשערנאוויצער קאנ־פערענץ.

דער שטאדט־ראט האט בעשטימט אנ'אויס־פארשונגס־קאמיסיע.

—=:§:=—

רב פערבאטען מל צו זיין א יודיש קינד.

ר ו ד נ י ק. זייט א פאר טאג שטעהט דאס שטעטעל אונטער א גרויסער אויפרעגונג געגען דעם רודניקער רב ר' יומקע האלבערשטאם — טייטעלבוים, וועלכער האט פערבאטען מל צו זיין א יודיש קינד צוליב זיין כיבוד. די זאך שטעלט זיך אזוי פאר:

די פרוי פון ה' ב. האט מיט מזל געבוי־רען א זכר. ווי דער מנהג, איז דער מוהל, ר' מאיר'ל שוחט, וועלכער איז אגב דער שטאט־שוחט, געקומען אין דער וואך־נאכט צו דעם בעל ברית נאך א צובייס מיט א שנעפסעל... האט ר' מאיר'ל ארונטערגעלעגט אונטער'ן קישען פון דער יולדת דאס מוהל־מעסער, וואס בעדייט, אז ער וועט יודישען דאס קינד און אז דער ברית וועט צומארגענס פארקומען.

דער בעל־ברית, נישט ווילענדיג מכבד זיין מיט „סנדקאות" דעם רב, האט געפרעגט דעם מוהל: וואס וועט זיין, אז דער רב וועט איך נישט הייסען מל זיין דאס קינד? — דערויף האט דער מוהל געענטפערט: ווען איך זאל אפילו ווי־סען, אז ער וועט מיך צוליב דעם מעביר שחיטה זיין, וועל איך איהם אויך נישט הארכען, דא האט איהר מיין האנד אלס „תקיעת כף", אז איך וועל מיין צוזאג האלטען.

א צופרידענער פון תקיעת כף־אפמאך, האט דער בעל־ברית צומארגענס אלץ צוגעגרייט צום ברית, פערבעטען אויף א געוויסער שעה פריינד און קרובים און עולם האט זיך געשטעלט דאוונען, זינגענדיג דעם זכרות...

ווי דערביטערט און פערצווייפעלט איז דער בעל ברית מיט די מתפללים געווארען, געוואויר ווערענדיג פון מוהל, אז דער ר ב האט איהם אונטער פערשידענע דראהונגען פערבאטען צו זיין מוהל אויף דעם ברית, און דער תקיעת כף? וועט עם אויסגעהען צו ר' יומקעס קאפ...

אזוי ווי אין גאנץ רודניק איז נישט בנמצא א צווייטער מוהל און דער רב האט זיך איינגע־שפארט נישט אנדערש דערלאזען יודישען דאס קינד, ביז ער וועט נישט זיין סנדק, וואס איז שטארק נישט געפעלען דעם בעל ברית, האט מען זיך אוועקגעלאזט קיין ניסקא זוכען א מוהל. ס'איז געווען א רחמנות אויף דער שוואכער יולדת, וועלכע האט די גאנצע צייט ספאזמירט, צוליב דעם פארפאל. די געמיטער פון דער יודישער בעפעל־קערונג זענען אויפגעקאכט געווארען, דעם רב האט נישט געמאנגעלט קיין צרות און די רבי'צין האט איהר מאן, דעם יונגען „צדיק פון בערלין" גע־דראהט מיט א גט.

ענדליך קורץ פארנאכט איז דער ברית פאר־געקומען מיט דער הילף פון מוהל אויס ניסקא.

פ
על־ט=ווארען
קען מען קויפען אמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען נאר ביי דער לאנג־יעהריגער פירמע
ל. ב. פעפער, 42 וסכאדניא 42.
בעמערקונג: די קירזשנער־ווערקשטעל אויפ'ן ארט. די ארבייט ווערט אויסגעפיהרט פינקטליך און רעיעל.

Dr. med.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציעל ארצט פאר ניר.ען בלאזען־ און הארן־קראנק.
NAWROT 8
tel. 19-90
עמפפאנגט פון 4 — 7 אוו.

ערשטקלאסיגער הערן־שניידער אטעליר
A. Glatman, Łódź
Piotrkowska 121, tel. 43-41
נעהמט אן בעשטעלונגען לויט די נייעסטע מאדעלען פון אייגענע און אנפערטרויטע שטאפען. זארגפעלטיגע אויספערטיגונג.
ספעצ עלע קירזשנער־ארבייטען.

שויז ערשינען דאס בוך
די ענטפלעקונג פון דעם גרויסען שאטען
פון חיים יצחק בונין.
1) אינהאלט: א) און וואו בין איך? ב) די קללה און די ברכה. ג) הפכים. ד) צוויי זייגערס. ה) יודען און יודענטום. ו) איין נשמה און פינף געשטאל־טען. ז) דער איינזאמער און זיין שאטען. ח) די ענטפלעקונג פונ'ם „אני מאמין!" ט) התגלות האדם. י) שרשים. יא) בריקען.
הויפט פערקויף און פערלאג א. גיטלין. פערקויף אין לאדז ביים מחבר, אלעיע קאשציושקא 29, און אין אלע בוכהאנדלונגען.

לעכער מאשינאווא
ווערען אנגענומען אויסצו־נייהען צו ביליגע פרייזען
ביי ג. נארדמאן
29 צעגעלניאנא 29

Fotografia „Mimosa"
געפינט זיך יעצט אויף דער פושעיאוד 14
עמפפעהלט זיך ווייטער דער געעהרטער קונדשאפט צוגענגליכע פרייזען
די אנשטאלט איז טעטיג טעגליך פון 9 א זייגער פריה ביז 8 א זייגער אוונד.
בעמערקונג: די וועטערונג שטערט נישט די אויפנאהמען.

קאליגראף
ל. בערמאן
(דער יונגער) וואוינט אויף זאוואדזקא 19, 1־טער שטאק, און לערנט אויס שעהן און שנעל שרייבען

אנאנסען אין נייעם פאלקסבלאט האבען דעם גרעסטען ערפאלג.

וועגען
דאכאדאוו שטייער־ און אנד. אנגעלעגענהייטען
היפאטעקען־, ירושות און געריכטס־ענינים
אינפארמירט, שרייבט און ערלעדיגט
רעכטסקאנסולענט
J. BIEGELEISEN
126 קילינסקי־גאס 126 (פראנט־געוועלב).

אַ פערשווערונג אויף וואַלדאַמאַראַס'ן

ענטדעקט און ארעסטירט אלע פערשווערער.

ווילנא, 11 (ספ. טעל.) פון קאָוונאָ טיילט מען מיט: אין די לעצטע טעג האָט די פּאָליטישע פּאָליציי מיט דער זשאַנדאַרמעריע ענטדעקט אַ פּלאַן אויף אַ מלוכה אַטענטאַט, בעת וועלכען וואַלדעמאַראַס, סמעטאָנא און דאוקאַנטאַס האָבען געזאָלט ערמאָרדעט ווערען.

פּאָרוטשניק פון 1-טען אולאַנער פּאָלק איגנאַצי לאַבאָוויטשוס מיט 2 גאַרניזאָן-אָפיצירען פון קאָוונאָ ברעגאַלאָוויטש און ראָנשעיקאָ האָבען געזאָלט מאַכען אַנ'אָנפאַל אויף וואַלדעמאַראַס'ן, בעת ער האָט זיך צוריקגעקעהרט פון גענף. דער אָנפאַל איז נישט געלונגען.

דאַן איז בעשלאָסען געוואָרען צו מאַכען אויף איהם אַ רעוואָלווער-אָנפאַל דעם 5-טען אָקטאָבער, ווען ער וועט געהן פון מיניסטאָרען-ראַט צום מלוכה פּרעזידענט סמעטאָנאַ. דעם טאָג איז אָבער וואַלדעמאַראַס נישט אַרויסגעגאַנגען פון שטוב און אויך דער אָנפאַל איז נישט געלונגען.

דערווייל האָט די זשאַנדאַרמעריע בעקומען אַ מיטטיילונג, אַז פּאָרוטשניק קרעגאָלאָוויטש האָט עפּיס בעציהונגען מיט פּאָליטיש-פערדעכטיגע פּערזאָנען. זונטאָג דעם 7 ה. ח. ביינאַכט האָט די פּאָליציי איבערפאַלען די וואוינונג פון סטודענט רעקס און געטראָפען דאָרט קרעגאָלאָוויטש'ן מיט נאָך איינינע אָפיצירען.

בעת דער רעוויזיע האָט מען געפינען פיל קאָמפּראָמעטירענדע מאַטעריאַל, אלע אָנוועזענדע זענען אַרעסטירט געוואָרען. מ'האָט זיי שרעקליך געפייניגט. ווען דער אויספאָרשונגס-קאָמיסאַר האָט געפרעגט רעקיס צוליב וואָס ער האָט געוואָלט אויספיהרען דעם אַטענטאַט האָט ער געענטפערט: „כדי צו בעפרייען דאָס ליטווישע פּאָלק פון אַ געשפּענסט, וואָס דריקט איהם, אויב אונז איז עס נישט געלונגען, וועט עס געלונגען אַנדערע".

שרעקליכע פּרטים פון דער בוי-קאַטאַסטראָפע אין פּראַג.

פּראַג, 11 (ספּ. טעל.) דאָס אָרט פון דער עהערנעכטיגער בוי-קאַטאַסטראָפע, וועגען וועלכע מיר האָבען שוין באריכות געשריבען, שטעלט מיט זיך פאָר אַ שרעקליך בילד. צווישען קופּעס ברעטער, שטיינער און בעטאָן-בלאָקען קריכען אַרום אַרבייטער, מיליטער און פייערלעשער. מ'אַרבייט דעראויף אָפּצורייניגען דעם צוגאַנג צו די קעלערס, וואו מ'רעכענט נאָך צו געפינען לעבעדיגע אַרבייכעם. צו דעם צוועק האַקט מען אויס די קעלערען פון די שכנותדיגע הייזער. און טאַקע האָט מען נעכטען אין אָוועגד פון דאָרט אַרויסגענומען 2 לעבעדיגע אַרבייטער. די ווייטערדיגע אַרבייטען ווערען געפיהרט זעהר ענערגיש. מ'האָט נעכטען געפינען טויטע דעם עלעקטראָמאָנטער מיט עטליכע געהילפען, וועלכע האָבען אין דעם הויז, וואו ס'איז פאָרגעקומען די קאַטאַסטראָפע, איינגעפיהרט די עלעקטרישע אינסטאַלאַציע. ביינאַכט האָט מען אַרויסגענומען 16 טויטע. איינער אַ פּערוואַנדערטער איז משוגע געוואָרען. מיט אַ שעה שפּעטער האָט מען אַרויסגענומען פון די קעלערס 5 פולשטענדיג געזונדע, 16 שווער-פערוואונדעטע און 19 טויטע.

די פּרטים פון די קאַטאַסטראָפע זענען שרעקליכע, אויפ'ן טראָטואַר האָט מען געפונען 3 קינדער צוקאַלעטשט אויף טויט, אויפ'ן הויף האָבען די חורבות פערשיט אַ פאָר פערד מיט דעם פיהרמאַן.

די מיליטער דאָקטוירים, וועלכע האָבען אין די שכנותדיגע הייזער איינגעאָרדענט פּראָוויזאָרישע שפּיטאָלען, האָבען געאַרבייט אָהן אַפּרויה 2 טעג. דעם אויפגערעגטען המון האָבען עטליכע הונדערט פּאָליציאַנטען געמוזט אָפּשטעלען פון עקסצעסן

TEATR „SPLENDID"

20 Narutowicza 20

היינט = פאלגענדע טעג — היינט = פאלגענדע טעג

גאַסטשפּילען פון דעם בעריהמטען אין דער גאַנצער וועלט פענאָמענאַלען איטאַליענישען טעאַטער פון קינסטליכע מענשען

TEATRO DEI PICCOLI

(Dr. VITTORIO-PODRECCA .דיר)

היינטיגער פּראָגראַם!		היינטיגער פראגראם!
ערשטער טייל: **GEJSZA** יאַפּאַנישע אָפּערעטע, מוזיק פון Jones	צווייטער טייל: 1) פענאָמענאַלער פּיאַניסט, 2) דריי גנבים אין אַ קלאָסטער, 3) פּאַראָדיע פון Józefina Backer, 4) Pawlowa און איהר באַלעט, 5) צירק, 6) נעאַפּאָליטאַנישע לידער א. אַ. וו.	דריטער טייל: **דער גנב פון באַגדאַד** עגזאָטישע אָפּערע אין 2 אַקטען, מוזיק פון Bottesini

אויסגעפיהרט דורך 500 קינסטליכע אַקטיאָרען ביים אָנטייל פון בעדייטענדע איטאַליענישע זינגערס און אָרקעסטערס אונטער דער דירעקציע פון **Emilio Cardellinli**

טעגליך 2 פערשטעלונגען. פאָרפערקויף פון בילעטען טעגליך אין דער קאַסע פון „Splendid" פון 1—2 און פון 4.30 נאָכמ. אנהויב 7.45 און 9,45

GRAND-KINO — נור 3 טעג! — **GRAND-KINO**

„דער איבעריגער מענש"

(NIEPOTRZEBNY CZŁOWIEK)

אין דער הויפּטראָלע: **EMIL JANNINGS** — אין דער הויפּטראָלע:

ווילענדיג געבען די ברייטערע מאסען די מעגליכקייט צו בעוואונדערן דאָס עפּאָכע מייסטערווערק זיינען געוואָרען פון היינט די פרייזען

אלע פּלעצער אויף אלע סעאַנסען 1 זל. און 2 זל.

פון דינסטאָג ד. 9 אָקטאָבער א. י. צו'ם אַלגעמיינעם פערלאַנג פון פּובליקום דער בעסטער פּוילישער פילם

„די מצורעת" (TRĘDOWATA)

לויט דער ערצעהלונג פון HELENA MNISZEK אין דער הויפּטראָלע די קעניגין פון פּוילישען עקראַן

JADWIGA SMOSARSKA

קינא „ERA"

פריהער „פלאַרא" זאַווישאַ 22 (באַלוט)

אָנהויב פון די פאָרשטעלונגען אין געוו. טעג 5.30 נאָכמ. שבת און זונטאָג 2 אַ זייגער נאָכמ. פערשטאַרקטער סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער ליייטונג פון ה' עסטרייכער.

פּאַספּאַרטוס און הנחה-בילעטען אומגילטיג.

ווער ס'וויל זיך אויסהיילען שוואכע פיס,

זאָל זיך ווענדען צו דער פירמע, וואָס עקזיסטירט פון 1888, וואָס איז געעפענט געוואָרען אויף פּעטריקאָווער גאַס 81, אין הויף, ענטגעגען טויער, אונטער דער אויפשריפט „ענגלישע פּראָצאָווניע פון שיך", טעל. 89-64.

בעקאַנטמאַכונג.

איך האָב דעם כבוד בעקאַנט צו מאַכען מיינע געעהרטע קונדשאַפט, וואָס האָבען געקויפט אין מיינע 3 מאַגאַזינען: פּעטריקאָווער 60—54 און ציגעל-גאַס 37 לעצטערע יאָהרען און געהאַט צוטרוי צו מיר און צו מיין אויסאַרבייטונג פון הערען-, דאַמען- און קינדער-שיך מיט גאַראַנטיע, וועלכע איך בעזיץ אַ רייכען אויסוואַהל פון די נייעסטע און מאָדערנסטע פאַסאָנען, די פיינסטע אויסאַרבייטונג פון די בעסטע אויסלענדישע לעדער, ווי אויך ספּעציעלע אויסאַרבייטונג אויף נישט נאָרמאַלע שוואַכע פיס. רעפּעראַטורען און בעשטעלונגען ווערען אויסגעפערטיגט צו דער בעשטימטער צייט, פּינקטליך.

בּיטע זיך איבערצייגען! איך ערטייל 50 פּראָצ. קרעדיט, צו מעסיגע פרייזען.

מיט אַכטונג **עמנואל יאַקובאָוויטש, פּעטריקאָווער 81**

אין הויף, ענטקעגען טויער, טעל. 89-64

1077

א טיכטיגער

יונגערמאַן

פון ד. קאַלאַניאַל-בראַנזשע ווערט געזוכט ביי

בלאַנדער

40. וושכאָד ניאַ 40.

ביליג!

טריי: רעדער צו 15 זל. מאַשין-פייפען, 32 גר. פערשיד. שפּולען צו קאָנקורענץ-פרייזן צו בעקומען ביי

זלאַטקאָווסקי

84. זגערזשער 84.

וויכטיג פאַר אלע! אויף אויסצאָהלונג! אַרט

מענער און דאַמען-גאַרדעראָבען

אייגענע אַטעליע איינגעאָרדענט לויט דער לעצטער מאָדע רעעלע בעהאַנדלונג. פּינקטליכע אויספערטיגונג.

ביליגע פּרייזען.

A. BERGER, Południowa 6

בעמ.: ס'ווערט דאָ אויסגעפירט אלע אַרט קירזשנער-אַרבייט.

וויכטיג פאַר מחותנים!

זאַל קאַלאָסעאום, זאַכאָדניאַ 53

איז צו פערדינגען אויף חתונות מיט די בעסטע געצעסן, פּלאַטען-טיש-צוגרייטונג, מיט אלערליי בעקוועמליכקייטען אויף גינסטיגע בעדינגונגען. אינפאָרמאַציעס פון 12—2 נאָכם. און פון 7—10 אָוו.

פּריוואַטע אינפאָרמאַציעס ערטיילט:

ס. קורעט, זשעראָמסקאַ 9 און י. דעמבינסקי, קילינסקי 15.

געמילדערט די בעציהונגען
צווישן סיים און רעגירונג.

די רעגירונג האט איצט א ביסעל אראפגעלאזען פון טאן אין בעצוג צום סיים. נאך דעם בעריהמטען אינטערוויאו פון מארשאל פילסודסקי פאר די סיים-פעריען האט מען געקענט מיינען, אז דער תהום צווישן דער רעגירונג און סיים איז טיפער געווארען, און אז קיין בריק אריבערצווארפען איבער'ן דאזיגען תהום איז כמעט אונמעגליך אויסצופארטיגען. ארויסגעוויזען האט זיך אבער עפּעס אנדערש. די בעציהונגען זענען מילדער געווארען און ס'ווערען אפילו געמאכט בעמיהונגען צו שאפען א רעגירונגס-מעהרהייט.

די אקציע פון מארשאל דאשינסקי, די רעדעלטע פון יאוואראווסקי'ן און פ. פ. ס. און די אקציע פון טיט. מאראטשעווסקי מיט זיין נייער צייטונג — דאס אלץ איז געווענדט אין איין ריכטונג: אפשוואכען די לינקע אפאזיציע און שאפען א רעגירונגס-מעהרהייט.

פארוואס איז די רעגירונג פלוצלונג ווייכער געווארען בנוגע דעם פארלאמענט?

דער ענטפער דערויף איז, אז די לאגע אין לאנד איז נישט אזוי גלענצענד, אז מ'זאל זיך קענען איצט ערלויבען אויף ערנסטערע אינערליכע אויפטרייסלונגען. די ווירטשאפטליכע לאגע איז נישט די אמבעסטע: דער האנדעל איז טראץ אלע בעמיהונגען נישט גלייכגעשטעלט געווארען, דער יקרות האלט אין איין וואקסען, דער קאנפליקט אין דער פוילישער קוילען-אינדוסטריע, די כוואליע פון שטרייקען און צוזאמען מיט דאס ווייטערדיגע שטייגען פון די פרייזען פון לעבענסמיטעל, פערלאנגען פיל אויפמערקזאמקייט.

אין דער אויסערן-פאליטיק איז אויך נישט געשעהען אזעלכעס וואס זאל קענען אימפאנירען: די האנדעלס-אונטערהאנדלונגען מיט דייטשלאנד שטעהען אויף א טויטען פונקט, די פראגע מיט ליטע איז אויך נישט פערענדיגט, דאסזעלבע איז אויך מיט דער פראגע וועגען פערזיכערען די פוילישע מערב-גרעניצען.

די רעגירונג האט דעריבער נישט געהאט מיט וואס זיך צו ריהמען און דעריבער געמוזט דערווייל מילדערן די בעציהונגען מיט'ן סיים. צוליב דער זעלבער סיבה איז אזדאי אויך געקומען דער אינטערוויא פון פרעמיער באַרטעל וועגען די פראיעקטירטע ענדערונגען אין דער קאנסטיטוציע.

ביי דער דאזיגער לאגע איז אויך די רעגירונג צוגעטרעטען אויסצוארבייטען דעם בודזשעט אויפ'ן יאהר 1929.30. אויך דא איז די לאגע נישט קיין גוטע, שוין דער פאריאהריגער בודזשעט האט זיך געלעגט מיט זיין לאסט פון איבער 2 און א האלב מיליארד אויף די פלייצעס פון די שווער-בעשטייערטע בירגער. איצט מוז אבער דער בודזשעט זיין א גרעסערער, ווייל צוליב יקרות איז מען פשוט געצוואונגען געגעבען א הוספה די מלוכה-בעאמטע, צו דעם זענען נאך צוגעקומען די פראצענטען וואס דארף געצאהלט ווערען פאר דער גרויסער אמעריקאנישער סטאביליזאציע-הלוואה. הייטיגע וואך האט דער מיניסטער-ראט אנגענומען דעם בודזשעט, וועלכער זעצט פאר אין די איינקונפטען 2 מיליארד 809 מיליאן, אנשטאט 2 מיליארד 638 מיליאן אין פערגאנגענעם יאהר. דער קרוב 3 מיליארדיגער בודזשעט וועט מוזען אנגענומען ווערען דורכ'ן סיים און דעריבער לוינט איצט נישט דער רעגירונג צו שפילען דעם ברוגז ווי ביז אהער.

אויף ווי ווייט ס'איז מעגליך א שלום צווישן דער איצטיגער רעגירונג און סיים, אויף ווי ווייט זענען רעאל די פלענער וועגען שאפען א רעגירונגס-מעהרהייט וועלען בעווייזען די נאהענטסטע טעג ווען די סיים-סעסיע וועט געעפענט ווערען און דער פארלאמענט וועט צוטרעטען צו קאנקרעטע ארבייטען. דערווייל ווילט זיך אבער אויך נישט דער אפאזיציע סיי פון לינקס און סיי פון רעכטס איינרייסען מיט דער רעגירונג, ווייל זי איז צו שוואך אנצוהייבען דעם דאזיגען גרויסען קאמף.

ד.

דער פאליטישער מאמענט
דער 7-טער אקטאבער אין ווין.— רוסלאנד און אמעריקא.— קאנגרעס פון דער לייבאר-פארטיי.

דער 7-טער אקטאבער אין ווין, וועלכער איז מיט שפאנונג און שרעק ערווארט געווארען אין עסטרייך און אין דער גאנצער וועלט, איז פאריבער רוהיג. ביידע צדדים, דער נאציאנאליסטיש-מאנארכיסטישער „היימוועהר" און דער „סאציאליסטיש-רעפובליקאנישער „שוצבונד" זענען אין געשלאסענע דעמאנסטראציעס פאריבערגעגאנגען דעם הויפטפלאץ, אבער — יעדער בעזונדער. אזוי איז געווען אפגערעדט, דאס ווארט איז נישט געבראכען געווארען, און צום צוזאמענשטויס, וועלכער האט געקאנט זיך פערוואנדלען אין א בלוטבאד און אויסגיסען זיך אין א בירגער-בראנד איז נישט געקומען. די לעהרע פון דעם טאג האט דער געוועזענער עסטרייכישער קריגס-מיניסטער ד"ר דויטש פארמולירט אויף אזא אופן:

„די ערשיטערונג, וועלכע ס'האט געבראכט דעם ווירטשאפטליכען לעבען אין עסטרייך בלויז א ידיעה, וועגען מעגליכען צוזאמענשטויס אין נוישטאדט, בעווייזט, אז יעדער ווייטערדיגער שריט, וועלכער פיהרט אונז אין דער נאהענט צום בירגער-קריג, מוז זיך ענדיגען מיט א קאטאסטראפע פאר אלע און פאר יעדען איינציגען פון אונז. די פלוידערער, וועלכע האלטען אהן אויפהער זייערע היימוועהר-רעדעס, ווילען נישט פערשטעהן דאס, וואס עס בעגרייפט די גאנצע וועלט, אז אין אט דעם שוואכען, פון אויסלאנד אפהענגיגען לאנד, איז נישט מעגליך קיין שום פאליטישע עקסטרעמקייט. מיר מוזען בלייבען אויפ'ן באדען פון דער דעמאקראטיע און פון דער קאנסטיטוציע, ווייל נאר אויף אזא אופן וועלען מיר זיכערען דעם צוטרוי פון דער וועלט, אין וועלכען עסטרייך נויטיגט זיך. אויב שוין דער 7 טער אקטאבער איז געווען פאר עסטרייך א שווערער מלובה- און ווירטשאפטליכער קריזיס, דאן וואלט יעדע ווייטערדיגע פראבע איינצופיהרען א פאשיסטישע אדער אנדערע דיקטאטור זיך געענדיגט נישט אנדערש, ווי מיט א פולשטענדיגען צוזאמענברוך און סוף פון אונזער מלוכה-זעלבסטשטענדיגקייט".

•

די סאוויעטען-רעגירונג האט שוין ענדגילטיג פארמירט איהר צוטריט צום אפמאך וועגען אייביגען שלום. די ענטשפרעכענדע סאוויעטישע נאטע, וועלכע איז איבערגעגעבען געווארען דער אמעריקאנישער רעגירונג דורך דער פערמיטלונג פון פראנצויזישען אמבאסאדאר אין וואשינגטאן, ענטהאלט פערשידענע בעווארעניש בנוגע דעם קעלאג-פאקט גופא און בעזונדערס בנוגע דער אויסטייטשונג פון פאקט דורך ענגלאנד און פראנקרייך.

דאס אמעריקאנער אויסערן מיניסטעריום האט ביי דער געלעגענהייט נאכאמאל אונטערגעשטראכען, אז דער צוטריט פון מאסקווע צום פאקט בעדייט נישט די אנערקענונג פון סאוויעט-רוסלאנד דורך אמעריקא.

די מעגליכקייט, אז די סאוויעטען זאלען אפיציעל אנערקענט ווערען דורך אמעריקא, איז פערשווערט געווארען א דאנק נאך איין אומשטאנד. אין וואשינגטאן איז אנגעקומען דער אפיציעלער בעריכט פון קאמינטערן, וואו עס ווערט גערעדט וועגען די ערפאלגען פון דער קאמוניסטישער פראפאגאנדע אין אלע וועלט-טיילען, דערונטער אויך אין אמעריקא. דארט ווערט גערעדט וועגען פראפאגאנדע צווישן די אמעריקאנער מיליטער-אפטיילונגען, וואס געהען קיין ניקאראגוא, כינא, וועגען אונטערשטיצען די שטרייק-בעוועגונג אין די פעראייניגטע שטאטן א.א.וו.

דער דאזיגער דאקומענט האט אין די אמעריקאנער קרייזען געמאכט א שטארקען רושם.

קעלאג איז אפילו וועגען דעם ענין ארויסגעטרעטען מיט אן עפענטליכער ערקלערונג. ער האט געזאגט, אז אמעריקא האט נישט קיין מורא פאר א רעוואלוציע און האט צוגעגעבען, אז אמעריקא וועט נישט דולדען קיין אריינמישונג אין איהרע אינערליכע ענינים און וועט נישט סאנקציאנירען אזא אריינמישונג, אנערקענענדיג די סאוויעטען. ביז עס וועט נישט אויפהערען די קאמוניסטישע פראפאגאנדע, קאן קיין רייד נישט זיין וועגען אפיציעלע בעציהונגען מיט סאוויעט-רוסלאנד.

קעלאג האט ערקלערט, אז ער האט בעשלאסען זיך אנצוזאגען אין רימיסיע. ס'איז אבער א ספק, צי וועט ביי זיין נאכפאלגער זיך ענדערען די פאליטיק לגבי רוסלאנד.

דער קאנגרעס פון דער ענגלישער ארבייטער-פארטיי איז אדורך אונטער'ן צייכען פון מעסיגע לאזונגען. דער קאנגרעס האט נאכאמאל אויסגעדריקט זיין ענטשלאסענקייט אויסצורייניגען די פארטיי פון קאמוניסטען. דער קאנגרעס האט אפילו אנגענומען א רעזאלוציע, וועלכע מאכט אונמעגליך, אז אויף די פארטייאישע קאנגרעסען און קאנפערענצען זאלען זיך בעטייליגען פערזאנען, וואס פיהלען מיט מיט'ן קאמוניזם.

קיין ערפאלג אויפ'ן קאנגרעס האט אויך נישט געהאט דער פראיעקט פון ליטווינאוו'ן מכוח אלגעמיינער ענטוואפנונג. מאקדאנאלד האט בעצייכענט דעם פראיעקט אלס דעמאגאגישען, און דער צוזאמענפאהר האט אפגעווארפען דעם פארשלאג פון דער לינקער גרופע צו אפראבירען דעם פראיעקט.

דאס וואהל-פראגראם איז אנגענומען געווארען אין דער פארם, ווי עס איז פארגעלייגט געווארען דורכ'ן אויספיהר-קאמיטעט. דער קאנגרעס האט סיסטעמאטיש אפגעווארפען די אויסבעסערונגען פון מעקסטאנ'ען און פון אנדערע אנהענגער פון „באלדיגען סאציאליזם".

די לינקע עלעמענטען, וועלכע זענען געבליבען אויסצופיהרען מיט די בעשלוסען פון צוזאמענפאהר, זענען ארויסגעטראטען מיט אן אויפרוף, אין וועלכען עס ווערט געזאגט, אז די פארטיי האט זיך אפגעזאגט פון סאציאליזם און אז דאס וואהל-פראגראם ענטהאלט אין זיך „ליבעראלע" אפווארפונגען.

פ. נ.

דער פאלאץ פון פעלקער-בונד

(א בריף פון גענף)

די פראגע וועגען בויען א בנין פאר דער פעלקער-ליגע איז ענדליך געלעזט.

עס איז געווען א שטיקעל צייט, ווען אין די מאסגעבענדע קרייזען האט מען ערנסט גערעדט וועגען איבערפיהרען די פעלקער-ליגע און איהרע אנשטאלטען קיין לאזאן, וועלכע האט זעהר ליבענסווירדיג פארגעלעגט וויפיל מען וויל ערד צו בויען דעם נויטיגען בנין, בעת ווען אין גענף האבען אלע בעמיהונגען צו בעקומען גענוג פלאץ אויף צו בויען ציי גאר נישט געבראכט. שולדיג אין דעם זענען געווען הויפטזעכליך דער סעקרעטאריאט אליין און דער „ראט פון 5".

די געשיכטע דערפון איז די, וואס דער פאלאץ פון דער ליגע האט געדארפט לכתחילה געבויעט ווערען אויפ'ן ברעג פון דער גענפער אזערע. די שטאט גענף און דער קאנטאן האט נאך אין יאהר 1920 געשענקט, דער פעלקער-ליגע א שטיק ערד אויפ'ן ברעג פון דער אזערע לעבען דעם פארק פון אינטערנאציאנאלען ארבייטס-ביורא. אזוי ווי אבער דאס שטיקעל ערד האט זיך ארויסגעוויזען פאר צו קליין, האט די ליגע מיט דער הילף פון דער שטאט נאך צוגעקויפט צוויי דערנעבען ליגענדע ווילעס און צוזאמען האט זיך געשאפט א שטח, וועלכער האט זיך אויסגערעכט פאר גענוג צו בויען דעם בנין פאר'ן סעקרעטאריאט און פאר די אלגעמיינע פערזאמלונגען פון פעלקער-בונד.

מען האט ערקלערט א קאנקורס, ארכיטעקטארען האבען געמאכט פלענער, צוגעשטעלט צייכנונגען פון דעם סעקרעטאריאטס-בנין, פון אלגעמיינע זעלער, פרעסע-צימער, צימערן פאר קאמיסיעס א. ר. נ.

פלוצלים, ווען דער גרעסטער טייל פון די פראיעקטען זענען שוין געווען פארגעשטעלט, האט די פעלקער-ליגע בעקומען א פיינע מתנה פון ראקפעלערן — 2 מיליאן דאלאר אויף צו בויען א ביבליאטעק. מען האט אנגעהויבען ווידער צו מעסטען, רעכענען און עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז דאס ארט אויף צו בויען דעם בנין פאר דער פעלקער-ליגע איז צו קליין, מען זאל קענען אריינעמען אין פלאץ אויך די ביבליאטעק. עס האבען זיך אנגעהויבען אונטערהאנדלונגען וועגען צוקויפען די שכנישע שטחים. צום אומגליק ליגט דאס ארט, אויף וועלכען מען האט געדארפט בויען דעם ליגע-פאלאץ, צווישען דעם שכנישען פארק מאנרעפא, פון איין זייט און א פריוואטער ווילע פון א רייכע ענגלענדערין פון דער צווייטער.

מאנרעפא איז געשענקט געווארען דער שטאט מיט יאהרען לאנג צוריק דורך א רייכען גענפער בירגער מיט'ן בעדינג אז דער פארק זאל ווערען א געזעלשאפטליכער און ער זאל דינען דער בעפעלקערונג אויף צו שפאצירען. געבונדען מיט דעם ווילען פון דעם בעל-צוואה, האט די שטאט נישט געקענט אפגעבען קיין שטיקעל אפילו פונ'ם פארק פאר דער ליגע. פון דער צווייטער זייט האט די ענגלענדערין קאטעגאריש ערקלערט, אז די ווילא האט זי בעקומען בירושה פון איהרע עלטערען און זי האט ברעה אויך אין דער ווילא צו פערברענגען איהר ביסעל יאהרען, זאל די ליגע ווארטען ביז זי וועט שטארבען, אפשר וועלען איהרע יורשים פערקויפען די ווילא, זי ביי איהר לעבען וועט נישט אפטרעטען קיין מעטער פאר קיין געלד. ווארטען אויפ'ן טויט פון דער פער'עקשענטער, געזונטער און נאך נישט אלטער לעדי האט זיך די ליגע נישט געקענט ענטשליסען די לאגע האט זיך געשאפען זעהר א קריטישע.

עס איז ענטשטאנען א פלאן, אז די מאכט זאל אין צוואנגס-ארדנונג קאנפיסקירען דער ענגלענדערין די ווילע, און נאכדעם איהר בעצאהלען. די רעגירונג האט זיך אבער קאטעגאריש אפגעזאגט ארורכצופיהרען א געזעץ וועגען עקספראפריירען די ווילע, ווי אויך אפצוטרעטען א שטיקעל שטח פון פארק מאנרעפא.

אן אויסגאנג איז דאך געפונען געווארען, מען האט בעשלאסען אויסצוטוישען א צווייטען שטעטישען פארק „אריאנא" אויף דעם ארט, וועלכע די ליגע האט בעקומען געשענקט פון דער שטאט. „אריאנא" געפינט זיך אויך אויפ'ן ברעג פון דער גענפער אזערע. צוליב דער געפאהר, אז די פעלקער-ליגע זאל לויט איבערציהען ערגעץ אין אן אנדערער שטאט איז בעשלאסען געווארען איינשטימיג איבערצוטוישען דעם פארק „אריאנא" אויף דעם שטח ערד, וואס האט געהערט דער ליגע.

אויף דער זיצונג פון דער 4-טער קאמיסיע אויף וועלכער פיל דעלעגאטען זענען געקומען פייערליך אויסגעפוצט אין פראק און אין סמאקינג, איז דער ענין בעשלאסען געווארען, אלזא די פראגע איז ווי געלעזט, ווי פערענדיגט נאר... עס איז נאך פעררהאן א נאר.

קודם-כל איז פון דעם פריהער אנגענומענעם פראיעקט פון פעלקער-בונד-פאלאץ, וועלכע עס האבען צוגעשטעלט די ארכיטעקטארען נענאט און פלעהגענגעה מעהר נישט געבליבען קיין סימן, דער פראיעקט איז געענדערט געווארען נישט צוליב עסטעטישע נאר צוליב פאליטישע סיבות: איטאליען האט געפאדערט, אז אין דעם בויען זאל אנטייל נעהמען אן איטאליענישער ארכיטעקטאר, די דייטשען, אז א דייטשער א. ר. נ. עס איז דעריבער בעשלאסען געווארען צו שאפען א קאמיסיע פון ארכיטעקטארען, וועלכע האבען זיך באלד צוקריגט און זיי האבען צום סוף אזוי צושניטען און צו דרעהט דעם גרונד פראיעקט, אז די אוטארען דערקענען איהם נישט.

צווייטענס, איז דער פראיעקט אויסגערעכענט אויף א געוויסען שטח און געוויסען פעיזאזש: און דער נייער בנין וועט זיין אויף אן אנדער ארט און אין די ראהמען פון אן אנדערען פעיזאזש.

קאמפעטענטע מענשען זאגען, אז דער פאלאץ פון דער פעלקער-ליגע וועט זיין א מוסטער פון געשמאקלאזיגקייט אין שלעכטע ארכיטעקטארישען טאן.

דעם בנין וועט מען אנהויבען בויען אין פריהלינג 1929 און מען רעכענט, אז פערטיג וועט ער ווערען אין 5 יאהר ארום.

ל. נ.

„פשעדשוויט"
די נייע סאציאליסטישע צייטונג.

נעכטען איז אין ווארשא ערשינען דער ערשטער נומער פון דער סאציאליסטישער טאג צייטונג „פשעדשוויט". די צייטונג ערשיינט אונטער דער רעדאקציע פון ד"ר טאדעאוש סטאמניעווסקי און ביי דער שטענדיגער מיטארבייט פון די אלטע פ.פ.ס.-ישע טוער. יענדושעי מאראטשעווסקי און באלעסלאוו טשארקאווסקי („לעאן").

אין א נאטיץ פון דער רעדאקציע ווערט געזאגט:

„די דאזיגע צייטונג גיט ארויס א גרופע מענשען, וועלכע האבען לאנגע יאהרען געארבייט אין די סאציאליסטישע רייהען און זענען שטענדיג געווען פערבונדען מיט דער פריי"ה-יטס-בעוועגונג פון פראלעטאריאט. צוליב פערשידענע סיבות האבען זיי אין די לעצטע צייטען נישט געקענט נעהמען קיין אנטייל אין דער ארבייט פון דער סאציאליסטישער פארטיי".

„פשעדשוויט" געהט ארויס נישט, כדי צו צוברעכען דעם סאציאליסטישער לאגער, ער שטרעבט צו זיין דאס מיטעל צו פערטיפען די אידעאלאגיע פון דער פארטיי, א ווייזען נייע וועגען און שטרעבען צו קאנסאלידירען דעם סאציאליסטישען געדאנק. „פשעדשוויט" וועט זיין א פרייע טריבונע פאר יעדען פוילישען סאציאליסט, וועמען ס'לייכט די לאזונגען פאר סאציאליזם און אינאפהענגיקייט".

אין ערשטען נומער איז שוין פערהאן א גרויסער ארטיקעל פון מיניי מאראטשעווסקי וועגען „מלוכה, סיים און רעגירונג".

כעמיש-באקטעריאלאגישע
לאבאראטאריע
מאגיסטער נ. שאץ
פעטריקאווער 37, 2. עט., הויף.
אנאליזען פון קאל, אורין, לייכעז א. אז. וו.
אורין-אנאליז – 4 זל.

Dr. med.
R. STUPEL
ציריקגעקערט.

Dr. MED. J. BETTE
ספעציאל ארצט פאר נערוועזע און קינדער-קראנקה.
פעטריקאווער 6, טעל. 44-95.
צוריקגעקערט.
נעמט אן פון 8 ביז 11 און פון 4 ביז 6 אווענד.

די באנקירען פון דער וועלט

ענגלאנד — פראנקרייך — אמעריקא.

פון מאג. ש. בוניז.

I.

די קרעדיט־פערהעלטענישען פאר און נאכ'ן קריג.— די געלד־מערק פון ענגלאנד און פראנקרייך פאר'ן קריג.— די קרעדיט־לאגע אין דער מלחמה־צייט.— דער ניי־אויפגעקו־מענער מלחמה־באנקיר.

די גרעסטע קוועלען־רייכטימער און די בעקוועמסטע טראנספארט־פונקטען, א דאנק וואס די לאדונג איז פארגעקומען כמעט דירעקט פון גרובען אויפ'ן שיף. אויף אזא אופן האט זי געהאט די ביליגסטע טרייב־קראפט פאר איהרע שיפען און איהר האנדעלס־פלאט איז געבליבען א לאנגע צייט קאנקורענצלאז, און מאנאפאליזירט דעם וועלט־האנדעל.

אין רעזולטאט איז ענגלאנד געווארען דער גרעסטער קאפיטאל־רעזערוואר פאר [illegible] און כאטש זי האט שוין דאן געהאט א האנדעלס־דעפיציט פון קרוב א מיליארד דאלאר (לויט'ן איצטיגען פאריטעט), איז זי דאך בכח געווען אפצושפארען יעהרליך קרוב 1 מיט א האלבען מיליארד דאלאר און פערווענדען עס אויף פראדוקטיווע צוועקען. דעם גרעסטען טייל פון אט דער סומע פלעגט זי עקספארטירען קיין אויסלאנד, 35—30 פראצענט פאר די קאלאניעס און דאמינאס, און 50—40 פראצענט פאר אנדערע אויסלענדישע אינוועסטיציעס.

פראנקרייך איז געווען דער צווייט־גרעסטער וועלט־באנקיר. שוין אין די זיבעציגער יאהרען אינוועסטירט זי אין אויסלאנד דורכשניטליך 150 מיליאן דאל. יעהרליך (לויט'ן איצטיגען פאריטעט), אין די יאהרען 1910—1890 דאפעלט זיך די סומע און אין די יאהרען 13—1911 דערגרייכט זי א האלבען מיליארד דאלאר.

אמעריקא איז צו יענער צייט געווען דער קרעדיט־נעהמער, דער אפזאץ־מארק פאר דעם איבערפלוס פון'ם געלד אין אייראפא. מיט דעם געלד האט זי געבויט איהר אינדוסטריע און לאנד־ווירטשאפט, און ווען עס איז געקומען דער קריג און דער קאפיטאליזאציע־פראצעס האט זיך אין אייראפא אפגעשטעלט, איז אמעריקא געווארען דער איינציגער נותן. ענגלאנד האט בעגרענעצט דעם אויסלענדישען קרעדיט ביז עטליכע פראצענט און דאס אויך נאר פאר מלחמה־צוועקען און דער פאריזער געלד־מארק איז פולשטענדיג אפגעשטארבען.

די אמת'ע קרעדיט־פעהיגקייט פון די פעראייניגטע שטאטען האט זיך אבער ארויסגעוויזען ערשט נאכ'ן קריג.

ענגלאנד האט פון ערשטען מאמענט אן דערשפירט, אז איהר העגעמאניע אויפ'ן אינטערנאציאנאלען געלד־מארק איז שטארק בעדראהט דורך אמעריקא, אבער זי איז געווען הילפלאז. דער פאריהער קאנקורענט איז טאקע אפגעפאלען און אפילו נאכ'ן קריג נישט אויפגעשטאנען תחית המתים, אבער דער נייער ריוואל האט זיך ארויסגעוויזען אויף א סך פיל געפעהרליכער, אז ענגלאנד האט געהאלטען פאר צוועקמעסיג צו רעזיגנירען פון איהר ראל אלס ראש המדברים צווישען די באנקירען און קאנצענטרירט די גאנצע מיה צו דערהאלטען כאטש די גלייכגעוויכט, אבער אויך דאס איז איהר נישט געלונגען.

עס האט נישט געהאלפען, וואס זי האט געאפפערט די אייגענע אינדוסטריע און צוגעטיילט די אויסלענדישע עמיסיעס נאך א גרעסערען פראפארציע־זאץ פון איהרע קאפיטאל־איבערשוסען, ווי פאר'ן קריג. כאטש די פעראייניגטע שטאטען האבען צוגעלאזט פרעמדע עמיסיעס נאר ביז 18—15 פראצ. פון דער אלגעמיינער צאהל — אין דער צייט, ווען ענגלאנד העכער 50 פראצ. — האבען זיי זיך דאך געוואלדיג איבערגעשטיגען די ענגלענדער.

ענגלאנד האט עמיטירט אין 1927 אין אלגעמיין 1.574 מיליאן דאלאר, ניו־יארק דאגעגען: 7.500 מיל. דאלאר, אלזא, 5 מאל מעהר. ניו־יארק האט געגעבען אין די לעצטע יאהרען אויסלענדישע הלואות אויף קרוב 6.560 מיל. דאלאר, לאנדאן דאגעגען נאר 4.120 מיל. דאלאר.

בכלל איז די קרעדיט־פעהיגקייט פון ענגלישען מארק געבליבען אונפערענדערט אין פערגלייך מיט'ן שטאנד פאר'ן קריג. און עס האט דאך אויף אזא אופן קיין רייד נישט געקאנט זיין, אז דאס זאל געניגען אויף צו דעקען די אונפערגלייכליך געשטייגערטע נאכמלחמה'דיגע בעדערפענישען. דאס האט געמוזט ברענגען דערצו, אז אמעריקא זאל ווערען די דאמינירענדסטע פינאנץ־מאכט פאר דער ערוואכענדער אייראפא.

די קרעדיט־פערהעלטענישען אויפ'ן אינטערנאציאנאלען מארק האבען זיך זייט דעם וועלט־קריג זעהר וועזענטליך געענדערט.

ערשטענס, האבען זיך געביטען די קרעדיט־געבער: פריהער לאנדאן און פאריז, שפעטער שטעלט זיך אין פארערגרונד אמעריקא.

צווייטענס, זענען די פאר'מלחמה'דיגע קרעדיט־בעדערפענישען געוועזען פערשווינדענד קליין אין פערגלייך מיט די איצטיגע. פון איין זייט נויטיגען מיר זיך אין געלד, כדי אויפצובויען די חרוב־געווארענע שטעט און דערפער, צוריקצוגעווינען די געזעלשאפטליכע רעזערוען, וואס זענען פולשטענדיג דעוואלוירט געווארען אין דער צייט פון קריג, הויבען די איינקונפטען און די אפשפארונגען, צוריקשטעלען דעם אומזאץ־קאפיטאל, מיט איין ווארט — כדי מיר זאלען זיך קענען אפטרייסלען פון די מלחמה'דיגע נאכוועהענישען און איינשטעלען נארמאלע ווירטשאפטליכע בעציהונגען. פון דער צווייטער זייט צווינגט די מאדערנע טעכניק מיטצומאכען דעם פארטשריט און אריינצושאפען זיך די נייעסטע טעכנישע ערובערונגען. דאס אלץ פאדערט קאלאסאלע סומען, פון וועלכע מיר האבען פאר'ן קריג אפילו קיין השגה נישט געהאט.

עס איז גענוג צו דערמאנען, אז נאך איצט פערברויכען די פעראייניגטע שטאטען שווערע מיליארדען דאלאר יעהרליך אויף צו פערפעסטיגען און פערברייטערען די אייגענע ווירטשאפט בלויז אין 1927 זענען ארויסגעלאזט געווארען אייגענע עמיסיעס אויפ'ן ניו־יארקער מארק אויף זעקס מיליארד דאלאר), און קיין אויסלאנד ווערט ערלויבט ארויסצופיהרען נישט מעהר ווי 18—15 פראצענט פון דעם אייגענעם בעדארף.

דריטענס — פאר'ן קריג איז אין דער קרעדיט־פראגע געווען פעראינטערעסירט די אדער יענע שכונה בעזונדער, איצט טראגט זי א מעהר אלגעמיינעם, אינטערנאציאנאלען כאראקטער. אלע מלוכות האבען גלייך געליטען, און אלע נויטיגען זיך אין א צושטראם פון פרישען קאפיטאל.

פערטענס, איז איצט מעהר ווי אלע מאל בולט געווארען די פאליטישע בעדייטונג פון יעדער הלואה־אקציע. די ווירטשאפטליכע מאמענטען בעאיינפלוסען איצט מעהר ווי אלע מאל די בעציהונגען צווישען די מלוכות. א הלואה־קאנטראקט האט היינט נישט ווייניגער, און אפשר מעהר צו וואגען ווי א פאליטישער טראקטאט, און דער אמת'ער „האוחז ביד" איז דער, וואס האט מעהר הלואה־אפמאכען אין טאש.

דער בעקאנטער אמעריקאנער פינאנסיסט אולמאן, האלט נעמליך, אז ווען אייראפא וואלט געוועזען, ווי איצט, פערשולדיגט אין אמעריקא ביים אויסברוך פון קריג, וואלט עס צו דער וועלט־שחיטה נישט געקומען... די אמעריקאנער האלטען בכלל יעדע קרעדיט־אפעראציע מיט זיי פאר'ן בעסטען מיטעל צו פערפעסטיגען דעם וועלט־שלום, אלענפאלס נישט ווייניגער, ווי דער קעלאג־פאקט. אפילו אין זייערע „ביזנעס" ווילען זיי זיך ארויסווייזען פאר די איינציגע רודפי־שלום'ניקעס. „יעדע מלוכה, וואס פערפאלגט אן אויפריכטיגע שלום־פאליטיק, דארף זיין פעראינטערעסירט צו בלייבען אמעריקא'ס בעל חוב", אזוי האט בפירוש געזאגט דער אויבענדערמאנטער מיסטער אולמאן.

נישט ווייניגער צוציהונגס־קראפט האט די קרעדיט־פראגע פאר ענגלאנד, פאר'ן אלטען געלד־זאק. זי פערנאכלעסיגט שטארק איהר היימישע אינדוסטריע, און פיהרט אן בכונה א ליבעראלע פאליטיק לגבי אויסלענדישע הלואות. זי ווייסט, אז די ענגלישע אינדוסטריע איז פערעלטערט און הינטערשטעליג אין פיל הינזיכטען לגבי אנדערע לענדער און וואלט לייכט אריינגענומען אין זיך דעם גרעסטען טייל פון דעם אפשפארונגס־קאפיטאל. זי ווייסט, אז די ענגלישע ווירטשאפט לייזט זעהר, ווען 80—75 פראצענט פון די פעראייניגטע געלד־ער וואנדערט אויס קיין אויסלאנד, אבער זי טוט אלץ כדי צו קאנען בלייבען די טאן־געבערין אויפ'ן אינטערנאציאנאלען קרעדיט־מארק.

אזוי אזוי — קרעדיט איז היינט צו טאג דאס נעסטע פאליטישע געווער.

צוליב די אלע טעמים איז פערשטענדליך, וואס יעטוועדע ענדערונג אויפ'ן קרעדיט־מארק רופט ארויס גרויס אויפזעהן אין די ברייטסטע שיכטען פון דער געזעלשאפט. אזוי אין דער גאנצער וועלט, אזוי אויך אין פוילען.

ספעציעל אין דער לעצטער צייט איז די געזעלשאפטליכע מיינונג שטארק פעראינטערעסירט געווארען צוליב די נייע ערשיינונגען, וואס האבען זיך געלאזט מערקען אויף די געלד־מערק אין ניו־יארק און פאריז. עס האנדעלט זיך אין דעם, וואס דער ניו־יארקער געלד־מארק ווערט מיט יעדען טאג שטייפער, דאגעגען דער פאריזער, וועלכער איז זייט'ן קריג געווען פולשטענדיג פאראליזירט, האט אנגעהויבען ארויסצוווייזען סימנים פון אויפלעבונג. בעקאנטע עקאנאמיסטען סיגנאליזירען אפילו אין צוזאמענהאנג מיט דעם א ווייטערע ענטוויקלונגס־פאזע אין דעם קרעדיט־פראבלעם נאכ'ן קריג, וואס קאן האבען ווייטגעהענדע פאלגען. קודם כל טאקע פאר אונזער מלוכה.

ווי געזאגט, זענען די קרעדיט־פערזארגער פאר דעם קריג געווען ענגלאנד און פראנקרייך. ענגלאנד האט געשפילט די ערשטע פידעל. זי איז געווען די רייכסטע קאלאניאל־מלוכה און האט בעוויזען

די פרייד פון שניט

(קארעספאנדענץ פון ירושלים)

צוריק מיט בערך 4 יאהר, ווען איך האב אלס רעגירונגס־אינספעקטאר בערייזט די יודישע ישובים אין יהודה, האב איך בעזוכט חולדה.

פון ירושלים בין איך געקומען מיט דער באהן ביז דער סטאציע נחל שורק, פון וואנען איך בין נאך חולדה געפאהרען מיט אן אויטא.

דער וועג נאך חולדה פיהרט דורך צוויי בערגלעך, וועלכע שטעקען ארויס פון דער „שפלה", פון טאל, די שפיצען פון די בערגלעך זענען בעצירט מיט חולדות, רעכטס, — קומענדיג פון דער דערמאנטער סטאציע, — דאס אראבישע דארף מיט דעם זעלבען נאמען, און לינקס — די יודישע חולדה־קבוצה.

דער אונטערשיד פון ביידע ישובים בעשטעהט נישט נאר דערין, וואס אין דעם ערשטען ישוב וואקסט גארנישט און אין דעם לעצטען וואקסט אלץ און בשפע. דער ריכטיגער אונטערשיד ליגט טאקע אין די זייטען פון די בערגלעך פון דעם דאזיגען טאל, בעת די זייט פון בערגעל רעכטס, וואו עס ליגט די אראבישע חולדה, איז נאקעט און וויסט, איז די זייט פון בערגל לינקס, וואו עס ליגט די יודישע חולדה, בעדעקט מיט א שפע פון בוימער, יונגע און אלטע, הויכע און נידריגע.

דאס איז איינער פון די הערצעל־וועלדער.

איך האב געזעהן דעם הערצעל־וואלד אין חולדה נאך פאר דער מלחמה, אבער איצט האב איך איהם צום ערשטען מאל געזעהן זייט דעמאלסט און איך מוז מודה זיין, אז איך בין אויפגעשוידערט געווארען. אמת, אז די צאהל בוימער איז איצט געווען פיל גרעסער ווי אין יאהר 1913, אבער דארט וואו דעמאלסט זענען געוואקסען יונגע בוימער פון מעהרערע מעטער די הויך, זענען איצט געשטאנען יונגע צווייגלעך קוים איין מעטער די הויך. אפילו נישט פערגעניגליך האב איך געזוכט די סבה דערפון. די מלחמה האט פערניכטעט די בוימער פון די הערצעל־וועלדער אין חולדה און אין בן־שמן. דער ערשטער האט געליטען פון זיין נאהענטקייט צו דער אייזענבאהן־סטאציע נחל שורק און דער צווייטער — פון זיין נאהענטקייט צו דער רמלה־סטאציע. די הערצעל־וועלדער זענען אפילו נישט געווען די איינציגע פלאנטאציעס אדער וועלדער, וועלכע האבען געליטען פון דעם טערקישען וואנדאליזם אין דער צייט פון דער מלחמה. און בכלל האט דער טערקישער וואנדאליזם, אין בעצוג צו די בוימער, זיך אנגעהויבען נישט ערשט אין דער מלחמה צייט. זיין געשיכטע האט זיך אנגעהויבען נאך מיט הונדערטער יאהרען פריהער. נישט מעהר וואס, בעת דער מלחמה האט דער וואנדאליזם דערגרייכט צו אזא שטופע פון בארבאריזם און גרויזאמקייט, וואס האט צו זיך קיין גלייכען נישט אין דער געשיכטע אפילו פון דער טערקישער הערשאפט. הויפטזעכליך צוליב דעם, וואס האלץ איז דעמאלסט געווען די וויכטיגסטע נויטווענדיגקייט, ווייל עס פלעגט זעהר אפט גענוצט ווערען אנשטאט קוילען צו הייצען די לאקאמאטיווען פון דער אייזענבאהן. גרויס און טיף איז דער צער, ווען מען זעהט די פערניכטונג.

זעהענדיג אבער די יונגע בוימעלעך, וועלכע קעמפען אזוי בראוו געגען דער צייט, האב איך אויך געזעהן, אז די ארבייטער, וועלכע האבען אהער צוריקגעקעהרט נאך דער מלחמה, האבען זיך נישט בעגנוגענט מיט בעדויערען דעם אומגליק און האבען זיך נישט מיאש געווען. שוין איניגע טעג נאך דעם ווי די ענגלישע ארמעע האט פערנומען יהודה, אין יאהר 1917, זענען אויפ'ן בעפעהל פון נאציאנאל־פאנד־הויפט־ביורא, דעמאלסט נאך אין האאג, שפיצאייזען און שופעל שוין געווען בעשעפטיגט ביים ווידער בעפלאנצען דעם גאנצען שטח, וועלכען די טערקען האבען אקארשט חרוב געמאכט.

און די טרעהרען פון דעם זייער און די [illegible] פון דעם פלאנצער האבען זיך צוזאמענגעמישט מיט'ן געזאנג פון „התקוה", די מעלאדיע פון ווידער־געבורט.

נאך א הפסקה פון 4 יאהר האב איך ווידער בעזוכט חולדה.

פיער יאהר זענען זעהר א קורצע צייט אפילו אין'ם לעבען פון א מענשען און מכל־שכן אין'ם לעבען פון א בוים, און דא איז דאס א גענוגענדע צייט, אין וועלכער א צווייגעלע זאל זיך פערוואנדלען אין א יונגען ריז. דארט, וואו עס זענען פריהער געווען צארטע עקאליפטוס־בוימלעך, זענען שוין איצט געשטאנען ברייט־פערצווייגטע שאטענדיגע בוימער, וועלכע האבען זיך דערהויבען צו דער הויכקייט פון 6 און אויך 7 מעטער. פיכטע זענען ארויפגעשפרונגען גאר הויך, פאלמען האבען זיך וואונדערבאר ענטוויקעלט און אפילו א [illegible]־בוימער האבען זיך בעמערקבאר שנעל געצויגען צום הימעל.

דער אלגעמיינער בליק פון דעם הערצעל־וואלד אין חולדה האט נאך עטוואס געצייגט. געמיינט, אז דער שטח פון דעם פריהעריגען וואלד און די צאהל פון די איבערגעפלאנצטע און ניי־געפלאנצטע בוימער אין איהם איז בעדייטענד פערגרעסערט געווארען. און צווישען די פילע און פערשידענע נויטווענדיגע און געגענזייטיגע טעטיגקייטען פון יודישען נאציאנאל־פאנד אין ארץ־ישראל געהערט צו די גלענצענדע אויך זיין פלאנצען די הערצעל־וועלדער. יעדע פרוטה, וואס מען האט ווען בייגעשטייערט פאר דעם יער־הערצל איז אויסגעגעבען געווארען אויף פלאנצען די בוימער אין דעם וואלד. נאטירליכערווייזע איז איצט אונטער דעם ענגלישען מאנדאט און אין דער יודישער נאציאנאלער היים שוין מעהר קיין מורא נישט פאר וואנדאליזם. עס איז זאגאר צו מערקען, אז אפילו די אראבער פון די שכנות'דיגע דערפער, וועלכע זענען גארנישט שטארק מקפיד און קלויבען די מאנדעלען און אנדערע פרוכטען אהן דער ערלויבניש פון זייערע אייגענטימער, — אפילו זיי האלטען זיך אפ פון פערוואוסטען וועלכע נישט איז שאדען די בוימער אין די הערצעל־וועלדער. זיי פיהלען, אז שעדיגען די בוימער פון די וועלדער איז נישט בלויז א פערברעכען נאר אויך א [illegible] פאר'ן לאנד.

א פאר ווערטער אויך וועגען דער בעהויפטונג, אז די הערצעל־וועלדער ברענגען נישט קיין גרויסען נוצען.

דאס איז דורכאויס א פאלשע בעהויפטונג, ווייל בעוואלדיגונג ווערט איבעראל בעטראכט אלס א נויטווענדיגע ארבייט אפילו אין אזעלכע לענדער, אין וועלכע עס פעהלען נישט קיין גרויסע וועלדער. און מכל־שכן, אז די בעוואלדיגונג איז אויסערגעוועהנליך נויטווענדיג אין אזא לאנד ווי ארץ־ישראל, פון וועמענס בערג און טאלען מען האט אוועקגערויבט די ווייניגע פלאנצען, וואס זיי האבען אמאל געהאט. די ארץ־ישראל'דיגע רעגירונג האט אויף בעוואלדיגונג שוין אויסגעגעבען צענדליגער טויזענדער פונטען. דער יודישער נאציאנאל־פאנד האט אלזא מיט זיין בעוואלדיגונג געטאן אן ארבייט, וועלכע איז פון גרויס וויכטיגקייט אי פאר'ן לאנד אי פאר אונזער פאלק.

פ. קארנפעלד.

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע, נארוטאוויטשא 20.
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן און א. קאמפאניעץ.

אונאפרופיליך לעצטע 4 פארשטעלונגען!
אויפ'ן אלגעמיינעם פערלאנג פון פובליקום בלייבט אויף 4 פארשטעלונגען דער אמעריקאנער סטאר
בעני אדלער
מיט'ן א טייל ליבלינגע פון לאדזער פובליקום באריסאווא, ראבינאוויטש, בראנעצקי.
מארגען, פרייטאג, דעם 12 טען אקטאבער 9 א זייגער אין אווענד צום 2־טען מאל
20 יאר אונטער דער ערד
סענסאציאנעל פיעסע אין 4 אקטען פון פיינמאן. הויפט ראל „גרישא" — בעני אדלער.
צום שלוס א גרויסער קאנצערט מיט אנטייל באריסאווא, ראבינאוויטש, בראנעצקי, באלבירסקי

שבת 3.30 נאכמ. צו ביליגע פרייזען
א פרוי אן א הארץ
אין 4 אקטען מיט געזאנג און טענץ פון סי אל
הויפט־ראל דעוו — בעני אדלער.
מאנטאג ווערט נישט געשפילט.

שבת 13־טען, זונטאג 14־טען 9 אווענד
בעני אדלער צום 1 מאל אין לאדז אלס
אטעללא
אין 5 אקטען פון שעקספיר.
הויפט־ראל „אטעללא" — בעני אדלער.

עס נעהמט אנטייל (לויט א ב) פ ר ו י ע ן: בעזמאן, באריסאווא, מאכאראווסקא, נערה, פאדערמאן, קאמפאניעץ. מ ע נ ע ר: איעל, אייזענבערג, בראנעצקי, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, מאטקאוו, נייהויז, פאלאנסקי, ישראל קאמפאניעץ, ראבינאוויטש, ראקאוו.
אדמינ.: מ. ארנוואלד. מוזיק. לייטונג: ל. זעלמאן. בילעטען אין פילהארמאניע־קאסע.

לאָדז, 12 אָקטאָבער 1928

נייער פאָלקסבלאַט

לאָדז, 12 אָקטאָבער 1928

דער סוד פון לעבען און טויט.

פון צביון.

עס איז אַן אַלטע פראַגע, אַלט ווי די וועלט: וואָס איז לעבען און וואָס איז טויט?

וויסענשאַפטסלייט האָבען שוין, נישט איינמאָל בעשלאָסען, אַז מען קען דעם סוד פון לעבען און טויט נישט דערגעהן. די וויסענשאַפט האָט אַ גרענעץ. די וויסענשאַפט האָט געקענט צוקומען ביז'ן טויער פון לעבען, זי איז צוגעקומען ביז צו דער פּראָטאָפּלאַזמע און האָט אונטערזוכט איהרע בעשטאַנדטיילען. אָבער ווייטער פון איהר האָט זי נישט געקענט גיין. זי האָט נישט געקענט אַריינדרינגען אין דעם סוד פון לעבען און זי וועט עס אויך נישט קענען. נאָר נישט קוקענדיג אויף דעם, וואָס די וויסענשאַפטסלייט זאָגען, אַז מען קען נישט דערגעהן דעם סוד פון לעבען און טויט, האַלטען זיי דאָך שטענדיג אין איין זוכען דעם סוד און איהם צו ענטדעקען. מען דאַרף זיך דעריבער נישט וואונדערען, וואָס אויף דעם קאָנגרעס פון דער „בריטיש אַסאָסייאישאַן פאָר דהי אַדוואַנסמענט אָוו סאַיענס" האָט די פראַגע וועגען דערגעהן דעם סוד פון לעבען און טויט פערנומען אַ גאַנץ וויכטיגען אָרט, און די גרויסע וויסענשאַפטסלייט פון ענגלאַנד, פון אַמעריקאַ און פון אַנדערע לענדער האָבען זיך מיט דעם גרעסטען אינטערעס צוגעהערט צו דעם רעפעראַט פון דע סלאָנדאָנער פּראָפעסאָר פּ. ג. דאָנאַן, וועלכער האָט געזוכט צו בעווייזען, אַז די וויסענשאַפט איז צוגעקומען נעהנטער צו דעם סוד, פון לעבען און טויט און אַז עס זענען פאַרהאַן האָפנונגען, אַז דער סוד וועט ענדליך דאָך אויפגעדעקט ווערען.

די וויסענשאַפטסלייט מעגען טאַקע זיין בעשיידען און זאָגען, ווען מען פרעגט זיי, אַז מען קען נישט, אָבער דער מענשליכער פאָרשונגס-גייסט וויל זיך נישט בערוהיגען און ער שטעלט זיך נישט אָפּ פאַר דעם וואָרט „אונמעגליך".

די פראַגע איז אָבער, אויב עס איז טאַקע ריכטיג, וואָס פּראָפעסאָר דאָנאַן פערזיכערט, אַז די וויסענשאַפט איז געקומען נעהנטער צום סוד פון לעבען און טויט.

די וויסענשאַפט קען בעשרייבען וואָס עס איז אַ לעבעדיגע צעלע און וואָס עס זענען איהרע כעמישע בעשטאַנדטיילען. די וויסענשאַפט זאָגט אונז, אַז יעדע לעבעדיגע צעלע האָט אין זיך דאָס, וואָס מען רופט פּראָטאָפּלאַזמע און דער יסוד פון פּראָטאָפּלאַזמע איז פּראָטעאין. דערביי האָט זי אויך אין זיך וואַסער און כלאָריד, דאָפּעל-קויהלען, זויערע זאַלצען, פאָספאָר-זויערע סאָדיום, קאַליום און קאַלציום, דאָס זענען שטאָפען, וועלכע מען ווייסט נישט גענוי וואָס זיי זענען. מען האָט זיי אַ נאָמען געגעבען „ענזימען", און מען גלויבט, אַז זיי האָבען אַ ווירקונג אויף דער כעמישער פערבינדונג און אויף דער כעמישער ווירקונג אין דער צעלע.

אָבער די אַלע אויסגערעכענטע כעמישע שטאָפען זענען אויך פאַרהאַן, ווען די צעלע הערט אויף לעבען, ווען זי איז טויט. די פּראָטעאין פון אַ טויטער צעלע האָט פּונקט דיעזעלבע ענערגיע, וואָס אין אַ לעבעדיגער צעלע, האָט בעוויזען דער בעקאַנטער פּראָפעסאָר מייערהאָף.

מען פערגלייכט די ענערגיע פון לעבען צו דער ענערגיע פון אַ מאַשין. האָט זיך אויסגעשעפּט דער קוואַל פון ענערגיע פון דער מאַשין, בלייבט זי אונבעוועגליך. האָט זיך אויסגעשעפּט ביי אַ מענשען די ענערגיע פון לעבען בלייבט ער אויך אונבעוועגליך. דאָס איז אָבער אַ פאַלשער פערגלייך. ווען עס האָט זיך אויסגעשעפּט, זאָגען מיר, דער גאַזאָלין אין אויטאָמאָביל, איז ער טאַקע געבליבען און קען זיך נישט בעוועגען, אָבער ער איז נישט געשטאָרבען. דער אויטאָמאָביל פאַנגט נישט אָן פוילען און פונאַנדערפאַלען אויף שטיקער. ווען דער גאַזאָלין איז ביי איהם אויסגעגאַנגען, ווען אָבער עס איז אויסגעגאַנגען די לעבענס-ענערגיע ביי דער לעבעדיגער צעלע, שטאַרבט זי און פאַנגט אָן פוילען.

פאַרוואָס איז דאָס אַזוי? וואָס איז דאָ אַוועק פון דער לעבעדיגער צעלע? וואָס איז דאָס די לעבענס-ענערגיע, וואָס די לעבעדיגע צעלע האָט פריהער געהאַט און די טויטע האָט עס נישט? אַלע שטאָפען אַטאָמען און אַלע עלעקטראָנען, וואָס די צעלע האָט פריהער געהאַט, האָט זי אויך איצט, טאָ פאַרוואָס האָט זי פריהער געלעבט און איצט איז זי טויט?

וואָס איז לעבען און וואָס איז טויט?

אויף דעם איז נאָך פאָרלויפיג קיין ענטפער נישטאָ. איין זאַך אָבער האָט מען יאָ אויסגעפונען און דאָס איז זעהר וויכטיג. מען האָט אויסגעפונען, אַז די לעבעדיגע צעלע ענטהאַלט אַליין אין זיך די זוימען פון טויט. עס איז אויסגעפונען געוואָרען, אַז אין יעדער צעלע פון אונזער קערפּער געפינען זיך אַזעלכע שטאָפען, וואָס האָבען אין זיך דעם כח צו צושטערען די כעמישע פערבינדונגען פון פּראָטעאין מיט אַנדערע שטאָפען, פון וועלכע די צעלען פון אונזער קערפּער בעשטעהען. נאָר ווי לאַנג די צעלען לעבען, האָבען אָט די צושטערענדע שטאָפען, וואָס געפינען זיך אין איהר, קיין ווירקונג נישט. אָבער ווי נאָר די צעלע הערט אויף לעבען, פאַנגט זיך אָן זייער ווירקונג, די פריהערדיגע לעבעדיגע צעלען פאַנגען אָן פוילען אונטער דער ווירקונג פון די צושטערענדע שטאָפען, וואָס האָבען זיך אין איהר געפונען און זי פאַלט פונאַנדער. עס הייסט, אַז אונזער לעבעדיגער קערפּער טראָגט אין יעדער צעלע זיינער דעם טויט.

דאָס איז אַ וויכטיגע ענטדעקונג, אָבער עס זאָגט אונז נאָך אַלץ נישט וואָס עס איז לעבען און וואָס עס איז טויט. עס זאָגט אונז נישט וואָס עס איז דאָס „עפּעס", וואָס האָט פריהער די צעלע געהאַלטען לעבעדיג און וואָס עס איז פון איהר אַוועק, אַז זי איז געבליבען טויט.

פּראָפעסאָר דאָנאַן האָט אין זיין רעפעראַט דערצעהלט, אַז דער בעריהמטער ענגלישער פיזיאָלאָג פּראָפעסאָר היל, האָט אויסגעפונען, אַז זויער-שטאָף, וואָס יעדע לעבעדיגע בעשעפעניש מוז האָבען צו אָטעמען, איז נישט בלויז הייצונג, ווי מען רופט עס, פאַר דעם קערפּער, נאָר עס איז אויך דער וויכטיגסטער עלעמענט, וואָס היט אָפּ, אָדער קאָנסערווירט דעם געבוי פון די צעלען. עס הייסט, אַז דער זויער-שטאָף דערלאָזט נישט, אַז די צושטערענדע שטאָפען, וואָס געפינען זיך אין דער צעלע, זאָלען קאָנען ווירקען, עס הייסט, אַז די צעלען פון אונזער קערפּער מוזען שטענדיג ווערען אָקסידירט, כדי זיי זאָלען קענען לעבען. דאָס איז זעהר אַ וויכטיגע ענטדעקונג, וואָס מאַכט אונז ווירקליך אַביסעל נעהנטער צו דעם סוד פון לעבען, אָבער עס זאָגט אונז נאָך אַלץ נאָר נישט וואָס לעבען איז.

וואָלט מען געוואוסט פון וואַנען לעבען האָט זיך גענומען, וואָלט מען אפשר אויך געקענט אויסגעפינען וואָס לעבען איז. אָבער ביז היינט האָבען מיר נאָך אַפילו נישט קיין איינהייטליכע טעאָריע וועגען דעם אָנפאַנג פון לעבען אויף אונזער ערד.

עס זענען פערהאַן צוויי טעאָריעס וועגען דעם אָנפאַנג פון לעבען אויף אונזער פּלאַנעט. איין טעאָריע איז, אַז לעבעדיגע צעלען זענען אַראָפּגעקומען אויף אונזער פּלאַנעט דורך אַ צופאַל און פון זיי האָט זיך ענטוויקעלט די גרויסע מלוכה פון לעבען, וואָס מיר האָבען היינט. דאָס איז אָבער אַ טעאָריע, וואָס זאָגט אייגענטליך גאָרנישט. די פראַגע איז, פון וואַנען האָבען די לעבעדיגע צעלען פערבלאָנדזשעט אויף אונזער ערד? זענען זיי געקומען פון אַנ'אַנדער פּלאַנעט? אויב אַזוי, טאָ ווי אַזוי זענען זיי דאָרט ענטשטאַנען? די צווייטע טעאָריע איז, אַז לעבען איז אַרויסגעוואַקסען אונטער געוויסע בעדינגונגען פון נישט-לעבעדיגען שטאָף. אויף דער טעאָריע קען מען בלויז פרעגען איין קשיה: פאַרוואָס קען מען איצט אין ערגעץ נישט געפינען אַז לעבען זאָל אַרויסוואַקסען פון נישט-לעבעדיגען שטאָף? נו, אויף דעם איז אין פאַראויס אָנגעגרייט געוואָרט אַנ'ענטפער, דאָס זענען די ווערטער „אונטער געוויסע בעדינגונגען". ס'הייסט, אַ מאָל זענען געווען „געוויסע בעדינגונגען" אונטער וועלכע לעבען האָט געקענט אַרויסוואַקסען פון נישט-לעבעדיגען שטאָף, היינט אָבער זענען די בעדינגונגען מעהר נישטאָ. און אונטער געוויסע בעדינגונגען קען מען פערשטעהן אַ סך זאַכען און צושטאַנדען און פערשידענע קאָמבינאַציעס פון זאַכען און צושטאַנדען. מען קען זאָגען, אַז פאַר דעם, אַז לעבען זאָל קענען ענטשטעהן פון נישט-לעבעדיגע שטאָפען, דאַרף מען האָבען אַ קאָמבינאַציע פון אַ געוויסער טעמפּעראַטור און פייכטקייט פון דער לופט, פערשידענע קאָמבינאַציעס פון כעמישע עלעמענטען, וואָס זאָלען זיך געפינען אַ געוויסע צייט אונטער דער ווירקונג פון דער הייסער פייכטער לופט א. אַז. וו. אין קורצען, עס לאָזט זיך מאַכען אַ טעאָריע, אָבער איבערצייגענד איז זי נישט. דער בעסטער ענטפער אויף דער פראַגע „פון וואַנען נעמט זיך לעבען"? איז נאָך אויך היינט, „מיר ווייסען נישט".

נאָר די פראַגע וואָס איז לעבען און וואָס איז טויט, איז אַ שאַרפע פראַגע בלויז, ווען מיר גלויבען, אַז נאָכ'ן לעבען קומט דער טויט. ווען איינער אָבער גלויבט נישט, אַז נאָך דעם לעבען קומט דער טויט, דאַן פערלירט די פראַגע איהר גאַנצע שאַרפקייט.

דער בעריהמטער ענגלישער פיזיקער סער אָליווער לאָדזש האָט אויף דעם קאָנגרעס פון די „בריטיש אַסאָסיאיישאַן פאַר דהי אַדוואַנסמענט אָוו סאַיענס" ווידער אַמאָל איבערגעחזר'ט זיין טעאָריע און זיין גלויבען, אַז דאָס לעבען ענדיגט זיך נאָר נישט מיט דעם, וואָס מען רופט טויט. דאָס לעבען, האָט ער פערזיכערט, ווערט פאָרטגעזעצט אויך נאָכ'ן טויט.

„דאָס אמת'ע לעבען", האָט אָליווער לאָדזש געזאָגט, „איז אַ סך מעהר ווי די ערדישע עקזיסטענץ. מיר מאַכען אַ טעות, ווען מיר גלויבען, אַז לעבען קען עקזיסטירען בלויז אין פערבינדונג מיט אַ מאַטעריעלען גוף. לעבען קען אפשר נאָך בעסער עקזיסטירען אין נישט מאַטעריעלע זאַכען. אונזערע חושים קענען פיהלען בלויז מאַטעריעלע זאַכען און דעריבער האָבען מיר אַ פאָרשטעלונג וועגען לעבען בלויז אין פערבינדונג מיט מאַטעריעלע קערפּער. אין דער ווירקליכקייט אָבער, עקזיסטירט לעבען נישט בלויז אויף דער ערד, נאָר אויך אין די הויכע ספערען ווייט איבער דער ערד".

„עס זענען פערהאַן אַ סך פּערזאָנען", האָט אָליווער לאָדזש ווייטער געזאָגט, וועלכע האָבען אַמאָל געלעבט אויף אונזער ערד, אָבער זיי לעבען נאָך אויך היינט אין די ספערען נישט ווייט פון אונז. זיי האָבען נאָך אַפילו אַ סך פון די אייגענשאַפטען, וואָס זיי האָבען געהאַט אַמאָל, ווען זיי האָבען געלעבט אויף דער ערד. די טויטע זענען אין דער ווירקליכקייט נישט טויט, נאָר זיי לעבען. זיי האָבען אַפילו קערפּערס, נאָר זייערע קערפּערס זענען נישט קיין מאַטעריעלע. איך וואָלט זאָגען, אַז זיי האָבען גייסטיגע קערפּערס. זיי האָבען אויך קליידער אויף זייערע קערפּערס, אָבער נישט קיין מאַטעריעלע קליידער".

און אויב עס איז אַזוי ווי סער אָליווער לאָדזש זאָגט, דאַן קען מען אפשר בלויז פרעגען, וואָס איז לעבען, אָבער נישט וואָס איז טויט. ווייל עס איז דאָך גאָר נישטאָ קיין טויט לויט זיין מיינונג. און ווען עס איז נישטאָ קיין טויט, איז דאָך אייגענטליך אויך נישטאָ קיין פראַגע וואָס איז לעבען. די הויפּט-פראַגע וועגען לעבען איז, ווען מיר זעהען ווי עס ווערט נישט. אָט האָט עס געלעבט און אָט לעבט עס נישט מעהר. וואָס איז, אַלזאָ, אַוועק פון דעם לעבעדיגען קערפּער, וואָס לעבט איצט נישט מעהר? ווען מיר זאָלען אָבער גלויבען סער אָליווער לאָדזש, אַז דאָס לעבען הערט גאָר נישט אויף און אַז די טויטע זענען גאָר נישט טויט, דאַן איז דאָך מעהר נישטאָ קיין פראַגע וועגען דעם עפּעס וואָס איז אַוועק. עס איז גאָר קיין זאַך נישט אַוועק. עס איז געוועזען לעבען און געבליבען לעבען.

איז אָבער די מעשה, אַז די טויטע זענען שוין גאָר נישט לעבעדיג, נאָר גאַנץ טויט, און ממילא ווילט זיך אונז וויסען וואָס עס איז לעבען און וואָס עס איז טויט, נאָר מיר ווייסען נישט. מיר ווילען אַריינדרינגען אין דעם אייביגען סוד פון לעבען און טויט און מיר קענען נישט.

דער קוש

זיינע אנהענגער און געגנער.

אַ סברא, אַז צו דער רייה שטעט, וועלכע קלויבען זיך צו פערבאָטען דאָס קושען זיך, וויל צוטרעטען אויך פּאַריז. פּאַריז איז נישט צופרידען מיט'ן קושען זיך אויף די וואָקזאַלען, ביים געזעגענען זיך. אַ חוץ דעם זענען נאָך פאַרהאַן עלטערען-קושען, קינדער-קושע, קושע (די הענד) מיט וועלכען דער חתן שענקט דער כלה, לויט דעם אַלט-רוימישען מנהג, אַ העלפט פון זיין פערמעגען א.אַ.

וועגען היסטאָרישע קושען האָט מען אויך אַ סך געהערט. עס ווערט דערצעהלט, אַז איבער די וויקינגען האָט געהערשט, נאָכ'ן טויט פון זייער אָנפיהרער גאַטאָן, זיין אַלמנה מאַרגאַריטע. זי איז אַריינגעפאַלען אין געפאַנגענשאַפט צום גראַף פּוטבוּם און האָט בעדאַרפט אויסגעטוישט ווערען אויף עטליכע ריטער, וועלכע זענען געווען אין געפאַנגענשאַפט ביי די וויקינגען. דער גראַף האָט אָבער, איידער ער האָט אָפּגעלאָזט זיין געפאַנגענע, אַ געבונדענע, זי דריי מאָל געקושט אין די ליפּען. און בעפוילען זיין סוויטע צו טון דאָסזעלבע, די וויקינגען האָבען אויף דער בעליידיגונג פון זייער פירשטין געענטפערט מיט חרוב מאַכען דעם שלאָס און די געגענד אַרום.

אין די בלוטיגע קאַמפען צווישען די קאַטאַלאָנער און אַראַגאָנער בעת די לאַנגע מלחמות צווישען די קליינע איטאַליענישע מלוכה'לעך האָט דער קוש געשפּילט נישט קיין קליינע ראָלע. פאַר אַ קוש האָט ראַגמאַראַ פון דענעמאַרק, זיך געקויפט די פרייהייט ביי איהר טורמע-וועכטער. מאַרגאַריטע פון פראַנקרייך, לודוויג דעם עלפטען'ס פרוי, האָט געקושט איהר זעהר נישט שעהנעם גלח פּאַטער אַללען, פאַר וועלכען זי פלעגט זיך מתוודה'ט זיין. דער קעניג האָט שלעכט פערשטאַנען דעם מין אידעאַליזאַציע און האָט פערשיקט זיין פרוי אין אַן איינזאַמען דאָרפישען שלאָס.

אויך ביי פּאָליטישע וואַהלען האָבען פרויען-קושען געשפּילט נישט איינמאָל אַ בעדייטענדע ראָלע. דער ענגלישער מלוכה-מאַן פאָקס האָט געהאַט אַלס הייסע אָנהענגערין אַ בעריהמטע שעהנהייט, די הערצאָגין פון דעוואָנשיר. איינמאָל האָט זי שטאַרק צוגערעדט אַ זייף-הענדלער, וועלכער האָט זיך איינגעשפּאַרט און נישט געוואָלט אָפּגעבען זיין שטימע פאַר פאָקס'ן. דער זייף-הענדלער האָט זיך נאָכדעם איבערלעגט און בעשלאָסען צו געבען זיין שטימע פאַר פאָקסען מיט'ן תנאי, אַז די הערצאָגין זאָל איהם דערפאַר געבען אַ קוש. און ער האָט דעם קוש בעקומען. דער זייפען-הענדלער האָט דערפון נישט געמאַכט קיין סוד און באַלד נאָך איהם האָט אויף די זעלבע בעדינגונגען צוגעזאָגט אָפּצוגעבען זיין שטימע דער קצב, נאָכדעם אַנדערע וועהלער א. אַ. וו.

זעהר אָפט פיגורירט דער קוש אין געריכט. פרוי עדיט גאָמביע פון ניו-יאָרק האָט געפּאָדערט אַ גט פון איהר מאַן אויף דעם גרונד, וואָס זי קריגט פון איהם ווייניג געקושט. דעם מאַן האָט פערטיידיגט אַ בעוואוסטער יוריסט: „אַ קוש — האָט ער געזאָגט — דאָס איז אַ זאַך, פון טעמפּעראַמענט און די ערשטע וואָכען נאָך דער חתונה האָט דאָס יונגע פּאָרפּאָלק מעהר צייט צו געגענזייטיגע צערטליכקייטען. שפּעטער דאַרפען מאַן און ווייב אויף אַנ'אַנדערען אופן אויסדריקען זייער ליבע, ווי האָבען אַ סך אַנדערע בעשעפטיגונגען אַ חוץ פלירט. די ליבע נעהמט איבער אין אַ געפיהל פון אַ טיפער רוהיגער, שטענדיגער פריינדשאַפט, פאַר אָפטע קושען איז קיין צייט נישטאָ."

אויף דעמזעלבען פּראָצעס האָט דער אַנדערער יוריסט אַרויסגעזאָגט זיין מיינונג: „איך מיין, אַז די ריטערליכסטע און ריהרענדסטע צערטליכקייט, וועלכע אַ מאַן קען בעווייזען זיין פרוי, איז אַ קוש אין דער האַנד. די פרוי גיט אַ קוש דעם מאַן אין קאָפּ, אין שטערן, דאָס איז אַ ליבער און צערטליכער אופן אַרויסצווייזען די צוגעבונדענקייט איבערהויפּט נאָך, ווען דער מאַן קומט אַהיים מיד, מיט קאָפּ-שמערצען. אַזעלכע מין קושען, וואָלט איך גערעכענט פאַר נישט איבעריג עטליכע מאָל אין טאָג.

מיר געבען ענדליך איבער צו דער ברייטער פראַגע וועגען דער היגיענע פון'ם קוש און וועגען איהרע פערבאָטען. בעזונדער שטרענג זענען געווען די פערבאָטען אין דענווער און צפון-אַמעריקאַ. נאָר איין מאָל האָט דער בירגערמייסטער געזעהן, ווי אַ פּאָליציאַנט האָט געוואָלט אַרעסטירען אין פּאַרק עטליכע פּאָרלעך, וועלכע האָבען זיך צאַרט געקושט. דער בירגערמייסטער האָט בעפוילען די פּאָרלעך אָפּצולאָזען: „די יונגע מענשען, — האָט ער געזאָגט — געפעלט עס, זאָלען זיי לעבען ווי זייער האַרץ גלוסט, ווי לאַנג די זון שיינט פאַר זיי".

אין שפּאַניען האָט זיך געבילדעט אַ ליגע, צו קעמפען מיט'ן קושען, די ליגע בעשטעהט פון יונגע פרויען; זיי פּראָטעסטירען אָבער נישט געגען די ליבעס-קושען נאָר געגען דעם מנהג צו קושען זיך אויף די גאַסען, ביים געזעגענען זיך, געגען קושען די האַנד ביי די צונגען א.אַ.וו. די מאַדרידער דאַמען פיהרען זייער קאַמף פון'ם מעדיצינישען שטאַנדפּונקט.

ד"ר דאָנאַלד אַרמסטראָנג איז געגען קושען דערפאַר, וואָס דאָס רופט אַרויס אַ פערשטאַרקטען האַרץ-קלאַפּען אַ חוץ דעם וואָס אויף דעם אופן טראָגען זיך איבער באַצילען. ד"ר אַרמסטראָנג וואָלט נישט געהאַט גאָרנישט דאַגעגען מען זאָל אינגאַנצען פערבאָטען דאָס קושען זיך. אין ערגסטען פאַל וואָלט ער בעגרענעצט די צייט, אין וועלכער מען קען זיך קושען. אינדערפריה איז נישט קיין גינסטיגע צייט, ווייל מען דאַרף היטען די כוחות אויף אַ גאַנצען טאָג. נאָכמיטאָג איז אויך נישט גוט, אַמבעסטען איז ביינאַכט, ווען מען דאַרף שוין נישט דאָס מויל, די ליפּען צום עסען.

פון מעדיצינישען שטאַנדפּונקט קען מען פערשטעהן זיך האָבען געגען דעם צופיל קושען זיך, ווי געגען צופיל עסען, צופיל טרינקען א. ד. גל. אָבער ווער עס וויל און קען זיך קושען, דער פרעגט נישט קיינעם, עס איז גענוג זיך דורכצוגעהן איבער די ווינער פּאַרקען, כדי זיך אין דעם צו איבערצייגען. עס איז גענוג זיך צוצוקוקען צום לעבען פון די קליינטשיגע פליגעלעך, ווען מען נעהמט אַ פּאָר מאַי-זשוקען אויף דער האַנד. ווען אַ טויט-געפאַהר אויף דער האַנד פון אַזאַ אונגעהויערען ריזאַנט, ווי אַ מענש איז אין דער פאָרשטעלונג פון אַ זשוק, ציהען זיי זיך איינער צום אַנדערען, צערטלען זיך, קושען איינס דעם אַנדערען, מיט די וואָנסעלעך.

ווען מען זאָל דאָס לעצטע פּאָרל פון מענשען-מין אַוועקשטעלען אויף דער האַנד פון עפּעס אַ ריזאַנט, וועלכער שטייט איבער אַ מענשען, ווי אַ מענש שטייט איבער אַ מאַי-זשוק וואָס וואָלט דאָס פּאָרל דאַמאָלט געטון? זיך אויך געקושט.

א. ק.

Dr. med. H. Lubicz
צעגעלניאַנאַ 43, טעל. 32-41
ספּעציאַליסט פאַר הויט, וועגערישע און מענער-שוועכע קראַנקהייטען. מיט היילונגס-קוואַרץ-לאַמפּען (האָר-אויספאַל)
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 8–10 און פון 5–8 אָוונט.

Dr. med. St. Heinrich
POMORSKA 10, TEL. 47-67
ספּעצ. פון אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-לאַמפּען-שטראַהלען
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 1–3 נאָכמ. און פון 5–7 אָוונט.

Dr. med. B. ROBINZON
אינערליכע און קינדער-קראַנקהייטען.
וואוינט יעצט
פּיעטריקאָווער 10, טעלעפאָן 31-86.
נעהמט אָן פון 8–$9\frac{1}{2}$ פריה און פון $3\frac{1}{2}$–$4\frac{1}{2}$ נאָכמ.

רבי אליעזר בן הורקנוס

דער תנא, וואָס איז געווען אַ בעריהמטער עקשן

פון **חיים שויס.**

1.

אין יעדער אָרגאַניזאַציע, אין יעדער אינסטיטוציע מוז דער איינצעלנער זיך אונטערוואַרפען דעם בעשלוס פון דער מעהרהייט, אַנישט קען נישט זיין קיין טאָלק.

טאָמער אָבער, געפינט זיך אַן עקשן, וועלכער שפּאַר טזיך אַלע מאָל איין, אַז ער איז גערעכט און ווי זיך נישט אונטערגעבען אונטער דעם „רבים", אונטער דער מאַיאָריטעט ,איז זעלבסט־פערשטענדליך, אַז ס'איז נישטאָ קיין אַנדער ברירה, ווי איהם אויסצושליסען.

אַזאַ איינגעשפּאַרטער עקשן איז געווען אין דעם סנהדרין אין יבנה נאָכ'ן צווייטען חורבן פון ירושלים. ער האָט זעהר געהאַלטען פון זיך, איז שטענדיג בעשטאַנען אויף דעם, אַז ער און נאָר ער איז גערעכט און האָט בשום אופן זיך נישט אונטערגעגעבען אונטער די בעשלוסען פון דער מעהרהייט פון דעם סנהדרין. איז מען דערפאַר געווען געצוואונגען איהם אַריינצורופען אין חרם, און ער איז געשטאָרבען אין איינזאַמקייט.

דער דאָזיגער איינגעשפּאַרטער עקשן איז געווען דער בעריהמטער תנא רבי אליעזר בן הורקנוס אָדער רבי אליעזר הגדול (רבי אליע'ר דער גרויסער) ווי מ'האָט איהם גערופען.

רבי אליעזר בן־הורקנוס איז געווען איינער פון די סאַמע גרעסטע תלמידים פון רבי יוחנן בן זכאי. אָבער פונקט ווי ער איז געווען אַ גרויסער תנא, אַזוי איז ער אויך געווען אַ גרויסער עקשן און אַ גרויסער בעל־מחלוקה.

רבי אליעזר בן־הורקנוס איז געווען אַ געוואַלטיגער מתמיר און האָט פערמאָגט אַן אייזערנעם זכרון. רבי יוחנן בן זכאי, זיין רבי, האָט אויף איהם געזאָגט, אז ער איז ווי אַ גרוב אויסגעפּלאַסטערט מיט צעמענט, פון וועלכער קיין איין טראָפּען וואַסער ווערט נישט פערלוירע. ווען רבי יהושע בן־חנניה, ווערט דערצעהלט אין מדרש, איז איינמאָל אַריינגעגאַנגען אין רבי אליעזרס בית־המדרש (אין דער שטאָדט לוד), האָט ער געקושט דעם שטיין, אויף וועלכען רבי אליע'ך פלעגט זיצען און לערנען. האָרים דער דאָזיגער שטיין, האָט רבי יהושע געזאָגט ,איז גלייך צו דעם באַרג סיני, און דער, וואָס זיצט אויף איהם, איז גלייך צו דעם אָרון מיט די לוחות.

אָבער נאָך מעהר ווי זיין רבי ,רבי יוחנן בן־זכאי, און זיין חבר, רבי יהושע בן־חנניה, האָט רבי אליעזר בן־הורקנוס זיך אַליין געלויבט. „ווען אַלע ימ'ען", האָט ער געזאָגט „זאָלען זיין טינט, און אַלע פעלדער זאָלען זיין בעדעקט מיט פּענעס, און דער הימעל און די ערד זאָלען זיין מגילות, און אַלע מענשען פון דער וועלט זאָלען זיין שרייבער, וועלען זיי נישט זיין אימשטאַנד אויפצושרייבען די גאַנצע תורה, וואָס איך האָב געלערנט".

רבי אליעזר בן־הורקנוס האָט אַלז אָנגעהאַלטען שטאַרק פון זיך און איז געווען פעסט איינגעלויבט, אַז ער האָט מעהר פון אַלעמען געלערנט און האָט אויך בעסער פון אַלעמען בעהאַלטען אין זכרון אַלץ, וואָס ער האָט געלערנט פון זיינע רביים. צ ודעם אָבער האָט ער נאָך פערמאָגט אַ פעסטע, איינגעשפּאַרטע נאַטור, וואָס וויל און קען קיינמאָל זיך נישט בויגען, וואָס וויל און קען קיינמאָל נישט אָפּטרעטען פון דער אייגענער מיינונג אפילו נישט איין טריט. מאַנכער מענש מיט אַזאַ נאַטור גיט זיך אונטער נעגען זיין ווילען, כדי נישט צ ופיהרען קיין מחלוקת. רבי אליעזר'ן האָט אָבער דאָס נישט געקימערט. איז ער דעם גאַנצען לעבען ,געבליבען ביי זיינע אייגענע מיינונגען, וועלכע זענען געווען אַנדערש ווי די מיינונגען פון זיינע חברים און האָט דאָס גאַנצע לעבען געפיהרט מיט אַלעמען מחלוקת און קיינמאָל נישט נאָכגעגעבען.

•

שוין אין זיינע יונגע יאָהרען האָט רבי אליעזר זיך צוקריגט מיט זיין פּאָטער, איז אַנטלאָפען פון דער היים און געקומען אין ירושלים לערנען ביי רבי יוחנן בן־זכאי. דאָס איז געווען נאָך פאַר'ן חורבן פו ירושלים ,ווען רבי יוחנן בן־זכאי האָט נאָך דאָרטען געהאַט זיין בית־המדרש. אין דער אגדתא ווערט דערצעהלט פאָלגענדע מעשה וועגען דעם:

רבי אליעזר בן־הורקנוס האָט ביז צוויי־און צוואַנציג יאָהר גאָרנישט געלערנט. זיין פּאָטער איז געווען זעהר רייך און האָט געהאַלטען אַ סך מענשען ,וועלכע האָבען געאַרבייט אויף זיינע פעלדער. איינמאָל זענען די ברידער זיינע געשטאַנען אויפ'ן פעלד און געאַקערט אויף ווייכע ערד, און ער האָט געאַקערט אויף האַרטע ,שטיינערדיגע ערד. האָט רבי אליעזר פּלוצלונג זיך אַוועקגעזעצט און זיך צוויינט. האָט דער פּאָטער איהם געפרעגט: „וואָס וויינסטו? אפשר פערדריסט דיך, וואָס דיר קומט אויס צו אַקער [אויף האַרטע ערד? נעהם און אַקער די ווייכע".

איז ער אַריבערגעגאַנגען מיט זיין אַקער אויף דער ווייכער ערד ,און דאָרט זיך ווידער אַנידערגעזעצט און געוויינט .האָט דער פּאָטער איהם געפרעגט:

— וואָס וויינסטו איצט? אויף ווייכע צו אַקערען געפעהלט דיר אויך נישט?

— ניין, נישט דאָס, — האָט ער געזאָגט.

— וואָס דען וויינסטו?

— איך וויין, וויל איך וויל לערנען תורה.

האָט דער פּאָטער צו איהם געזאָגט: „ביזט דאָך שוין אַ מענש פון צוויי־און־צוואַנציג יאָהר. ווי פּאַלט דיר דאָס איין אַזאַ זאַך, ווי זיך זעצען לערנען? נעהם בעסער אַ פרוי, האָב קינדער, און זיי וועסטו פיהרען אין אַ שולע לערנען.

איינמאָל איז ער ווידער געקומען פאַר'ן פּאָטער און געזאָגט:

— איך וויל געהן לערנען תורה ביי רבי יוחנן בן־זכאי.

האָט דער פּאָטער אויף איהם אָנגעשריגען:

— דו קענסט מאָרגען קיין זאַך אין מויל נישט נעהמען איידער דו וועסט צואַקערען אַ שטיק פעלד.

איז רבי אליעזר אויפגעשטאַנען בעגינען און געגומען אַקערען דאָס פעלד. איז אין מיטען אַקערען געפאַלען די קוה און זיך צובראָכען אַ פוס. האָט ער געזאָגט: „צוליב מיין זכות האָט די קוה זיך אויסגעבראָכען די פוס".

איז ער פון דאָרטען אַנטלאָפען און אַוועק צו רבי יוחנן בן־זכאי אין ירושלים.

מ'דערצעהלט, שטעהט עס אין דער אגדתא, אַז יענער טאָג איז גראָד געווען ערב שבת, און אַ גאַנצען מעת־לעת ביז שבת נאָכמיטאָג האָט ער קיין זאַך אין מויל נישט געהאַט .אויפ'ן וועג ווען דאָס האַרץ האָט איהם געחלשט ,האָט ער אויפגעהויבען אַ שטיינדעל און עס אין מויל אַריינגענומען.

אַז ער איז געקומען אין ירושלים ,האָט ער זיך אַוועקגעזעצט אין אַ ווינקעל פון רבי יוחנן בן־זכאי'ס בית־מדרש און געוויינט, האָט עס רבי יוחנן בן־זכאי בעמערקט און איהם געפרעגט: „וואָס וויינסטו?"

האָט ער געענטפערט: „איך וויל לערנען תורה".

— האָסטו שוין עפּעס אַמאָל געלערנט?

— ניין, איך האָב נאָך קיינמאָל נישט געלערנט.

האָט רבי יוחנן בן־זכאי אָנגעהויבען לערנען מיט איהם קריאת־שמע ,דאַווענען, בענשען, און דערצו צוויי „הלכות" (דינים) יעדען טאָג. האָט רבי אליעזר אויסגעחזרט שבת אַלץ, וואָס ער האָט געלערנט אַ גאַנצע וואָך, און ס'איז געבליבען ביי איהם אין זכרון. האָט ער אַזוי געלערנט אַכט טעג נאָכאַנאַנד, און די גאַנצע צייט גאָר נישט געגעסען, ביז רבי יוחנן בן־זכאי האָט דערשפּירט אַ ריח פון זיין מויל.

האָט רבי יוחנן איהם געפרעגט: „אליעזר, מיין זוהן, האָסט עפּעס היינט וואָס געגעסען?" האָט ער געשוויגען. האָט ער איהם נאָך אַמאָל געפרעגט, און ער האָט ווידער געשוויגע. האָט רבי יוחנן איהם געזאָגט: „היינט וועסטו עסען ביי מיר". האָט רבי אליעזר געענטפערט: „איך האָב שוין געגעסען היינט אין מיין אכסניא."

האָט רבי יוחנן געהייסען עטליכע תלמידים זיינע אויספאָרשען, צי דאָס איז אמת.

די תלמידים האָבען זיך אַוועקגעלאָזען איבער די גאַסען פון ירושלים און נגעפרעגט אין אַלע אכסניות, צי דאָרטען שטעהט נישט איין אַ חבר וויערער, האָט מען אומעטום געענטפערט ,אַז נישט, ביז זיי זענען געקומען צו אַ פרוי, וועלכע האָט געהאַלטען אַן אכסניא, און זי האָט געענטפערט, אַז יאָ. האָבען זיי געפרעגט ביי דער פרוי, צי ער האָט עפּעס וואָס מיט זיך, האָט זי געענטפערט, אַז ער האָט אַ אַ סאַט זאַך, וואָס ער האַלט צו איהם צ ומיט'ן קאָפּ און זוינט פון ,איהם ווי פון אַ לאָגעל וויין. האָבען זיי איהר געהייסען ווייזען דעם זאַק, האָט זי איהם געבראַכט, און זיי האָבען איהם געעפענט .האָבען זיי געזעהן, אַז דאָס איז אַ זאַק פול אָנגעשטאָפּט מיט ערד. האָבען זיי ווייטער געפרעגט ביי איהר: „האָט רבי אליעזר עפּעס וואָס איבערגעפּיסען היינט? האָט זי געזאָגט: „ניין, מיר האָבען געמיינט, אַז ער עסט ביים רבי'ן, וויזט עס אויס ,אַז ער האָט שוין אַכט טעג אין מויל נישט געראַט".

זענען די תלמידים געקומען און עס דערצעהלט דעם רבי'ן. ווע רבי יוחנן בן־זכאי האָט דאָס דערהערט ,האָט ער געזאָגט: „אָרימער אליעזר, אַט אַזוי וואַלגערסטו זיך אַרום דאָ צווישען אונז! איך זאָג דיר אָבער, אַז פונקט אַזוי ווי עס הערט זיך איצט אַ ריח פון דיין מויל, אַזוי וועט פון דיין מויל זיך צושפּרייטען דער ריח פון דיין תורה פון איין עק וועלט ביז צום אַנדערען."

האָט רבי יוחנן איהם בעשטעלט עסען, און ער האָט זיך דערהאָלט.

און אַזוי האָט רבי אליעזר געלערנט דריי יאָהר ביי רבי יוחנן בן־זכאי, און אין די גאַנצע צייט נישט געווען אין דער היים.

האפנונג פון ליבע

דערציילונג

פון **אַסיף דימאָוו.**

משה רובין האָט זיך פערליבט אין ליזאַ'ן, ווען זי איז געווע זיבצען יאָהר אַלט און ער צוואַנציג. זי איז געווען שעהן, חנ'עווריג, און דאָס שענסטע אין איהר איז געווען איהר קול און איהר גאַנג. דאָס מיאוס'טע אין רובינ'ען איז געווען זיין קול און זיין גאַנג. ער פלעגט געהן אַזוי ווי אַן אינדיק ערב־פסח, כאָטש דעם אמת געזאָגט איז עס געווען זעהר שווער צו בעשטימען וואָס עס איז דאָס מיאוס'טע אין דעם יונגענמאַן. מאַנכע האָבען געזאָגט: די אויגען — די קליינטשינקע, רויטליכע קורצזיכטיגע אויגעלעך, מיט וועלכע ער האָט געקוקט אויף גאָט'ס ערד, אַנדערע, ווידער, האָבען געזאָגט: דאָס מויל — אַ זעלטען נישט־סימפּאַטיש מויל מיט ריקע נעגער־ליפּען. נאָך אַנדערע האָבען געשריען: דער גאַנג — די ריקע, קליינע פיסלעך, דער אינדיק־גאַנג.

מען קען אָבער גאַנץ רוהיג זאָגען, אַז אַלע פּאַרטייען זענע געווען גערעכט. קיין שעהנהייט איז דער דאָזיגער משה רובין נישט געווען.

און פאָרט האָט ער פרעטענדירט צו געווינען די שעהנע, די חנ'עוודיגע, די גראַציעזע ליזע. ווי אַזוי? פאַר וועלכע פערדינסטען קומט עס איהם? דאָס מאַנסביליש האַרץ איז אַ רעטעניש. אָט האָט ער זיך דאָך געגאָלט — נו, נישט יעדען טאָג, איז איבער אַ טאָג. געקוקט אי 'ן שפּיגעל, געזעהן זיין פּנים גאַנץ נאָהענט, בעקוקט זיינע אויגעלעך און די ריקע נעגער־ליפּען — און פאָרט נישט געזעהן און נישט פערשטאַנען, אַז אַזאַ מיידעל ווי ליזע איז דאָך פאַר איהם אַ ווייטער שטערן אין אַ ווייטען הימעל, און גאַנץ נאַריש איז דער חברה־מאַן אויך נישט געווען — בלויז אַזוי אַ ביסעל אידיאָטיש. אָבער ווען עס קומט צו ליבע, זענען מיר דאָך אַלע חכמים, און נאַראָנים, אַלע נישט גוואַלדיג קלוג. און צוריק גערערט, ווען מיר זאָלען זיין קלוג, וואָלטען דאָך אַלע חתונה־זאָלען געשטאַנען ליידיג; אַלע קלעזמאָרים, אַלע רבנים, נייטערקעס וואָס נייען חופּה־קליידער — געשטאָרבען פון הונגער; ווייל קיין איינציגער קלוגער מענש וואָלט דאָך ניכטערערהייט נישט חתונה געהאַט.

נאָר ליזע איז געווען אַזוי קלוג, אַז זי האָט גאָר נישט געקוקט אין משה'ס זייט. עס געהט אַן אינדיק — זאָל ער געהן. וואָס אַרט עס איהר? עס געהט איהר אַנטקעגען אַ מענשעלע אויף קרומע, ריקע, קאָמישע פיסלעך און קוקט אויף איהר מיט קליינטשקע, רויטע אויגעלעך — זאָל ער קוקען. מיאוס'ער וועט זי פון דעם נישט ווערען; און ער שענער — אויך נישט.

מיט דעם אינסטינקט פו אַ פרוי, און נאָך אַ שעהנער פרוי דערצו, האָט ליזע באַלד געכאַפּט דעם תמצית פון דעם דאָזיגען קוקען. זי האָט געוואוסט און געפיהלט — וואָס ביי יונגע מיידלעך מיינט עס דאָס זעלבינע — אַז דער קאָמישער בחור איז פערליבט אין איהר, און פערליבט נישט אַבי גלאַט אַזוי נאָר טאַקע מיט אַן אמת. און ווי דער מאַנסביל זאָל נישט זיין מיאוס און אָפּשטויסענדיג — יעדע איינציגע מיידעל איז דאָך צופרידען, אַז אימיצער קוקט אויף איהר און בעוואונדערט זי.

אָבער באַלד האָט זיך געיאַוועט אַן אַנדער יונגערמאַן, און ליזע האָט גאָר אינגאַנצען פערגעסען אָן איהר קאָמישען אינדיק.

גרשון לופּירטשיק איז געווען גאָר פון אַן אַנדערען שניט: אַ ברייט־פּלייציגער, אַ קנאָכענדיגער, מיט גרויסע, בלויע אויגען, מיט אַ שטענדיגען שמייכעל אויף דעם פּנים. ער איז געווען, ווי מען רופט עס — אַ בחור אַ כוואַט. ווי קומט משה צו איהם, און ווער קען זיין ביידע פערגלייכען? אַפילו אַ טראַכט צו טון וועגען דעם איז אַ כשוט'ער געלעכטער...

און ליזע האָט טאַקע נישט אַ סך געטראַכט און האָט זיך פערליבט אין דעם שעהנעם יונגענמאַן. און נאָך דער ליבע האָט מען, ווי דער שטייגער איז ביי אונז אויף דער זינדיגער ערד, געשטעלט אַ חופּה און עס איז געווען אָפּגעשפּילט אַ פיינע, אַ פרעהליכע חתונה, אויף וועלכער משה רובין אי גאָרנישט געווע געבעטען צו קומען — ווייל וואָס דאַרף זי איהם בעטען? הער איז ער איהר? אַ ווייטער בעקאַנטער, וועלכער קוקט, זאָל ער קוקען וויפיל ער וויל.

דער שעהנער און דער גוטער מאַן ביי מענשע איז, אַז אימיצער איז פערליבט אין אַ מיידעל און זי געהט חתונה האָבען מיט אַן אַנדערען, איז די בעסטע זאַך — פערגעסען אָן איהר און אַליין חתונה האָבען, און אַן עק, אַ סוף מיט דער נאַרישער, נישט־געלונגענער ליבע. אָט־אַזוי פיהרט עס זיך ביי מענשען. אָבער נישט ביי אינדיקעס. דאָרט, ביי זיי, איז גאָר אַן אַנדער שכל. ביי זיי איז אַז מען פערליבט זיך — איז שוין אַ פערפאַלענע זאַך. אַזאַ מענש וועט זיך שוין נישט אָפּשטעפּענען, ער וועט זיצען און טראַכטען:

— איך האָב זי ליב.

ער וועט זיצען און אַרבייטען אַ קרעכץ טון און צו זיך אַליין זאָגען:

— איך האָב זי ליב.

און וועט ער ווען, גאָט בעהיט, זיך צופעליג טרעפען מיט אַן אַנדער מיידעל, וועלכע איז גאָר נישט קיין מיאוסע און האָט שכל און אַ פּאָר ראָלער אויך דערצו, וועט אונזער בחור אַ זיפץ טון, אַ קוק טון, מיט דער נאָז און זאָגען — און אַמאָל טאַקע אויפ'ן קוק:

— ניין, איך האָב דאָך ליב אַן אַנדערע.

און אַזוי מעגען אַוועקגעהן יאָהרען — יאָ, און נישט ווייניג יאָהרען — און די זאַך העט זיך נישט ריהרען פון אָרט: ער איז פערליבט.

יאָהרען זענען אַוועק — אַ היבש ביסעל יאָהרען. משה רובין איז נאָך נישט געווען פערהייראַט אַן אַלטער בחור! ער האָט געהאַט שוין אַ גאַנץ ניש'קשה'דיגען פליך, זיין פיגור איז געוואָרען נאָך דיקער און אומגעלומפּערטער. אָבער פערליבט איז ער נאָך אַלץ געווען, און ער האָט געוואַרט.

אויף וואָס, אויף וועמען? אויף וואָס האָט ער געקאָנט האָפען, אויף וועמען וואַרטען? אָבער אַזוי איז שוין שטענדיג דאָס נאַרישע, דאָס פערליבטע, דאָס מענשליכע האַרץ: עס האָפט, ווען עס דאַרף שוין אָפּשטאַרבען; עס קלאַפּט, ווען עס דאַרף שוין כמעט מעהר איבערהויפּט נישט קלאַפּען.

ליזע'ס מאַן איז געוואָרען קראַנק. מען האָט געזאָגט, אַז דאָס איז פון צופיל אָנשטרענגונג. די דאָקטוירים האָבען איהם פערבאָטען צ וואַרבייטען. ער איז אַוועקגעפאָהרען אין אַ שטילען, רוהיגען סאַנאַטאָריום.

אין זיין אָפּוועזענהייט פלעגט משה פון צייט צו צייט אַריינקומען צו ליזע'ן אין הויז, זי איז געווען נאָך יונג און מענשען האָבען געזאָגט: נאָך שענער ווי פריהער. זי האָט געהאַט צוויי יונגלעך, געזונטע און קרעפטיגע, ווי דער טאַטע אַמאָל, און משה האָט געהאַט אַן אמת'ן פערגעניגען צו קוקען ווי זיי שפּילען און שטיפען.

— ווי פיהלט זיך אייער מאַן? — האָט משה געפרעגט.

— אַ ביסעל בעסער, — האָט ליזע געענטפערט מיט איהר זיסער חנ'עווריגער שטימע, וועלכע האָט נאָך פאָרט געקלונגען פאַר משה'ן ווי אַ זילבערן גלעקעלע, — אָבער די דאָקטוירים זאָגען, אַ ער האָט אַ שוואַך האַרץ.

— אַ געזונטער מענש פון אויסזעהן.

— יאָ; אָבער ווי צרה איז, אַז אַזעלכע אַטלעטען ליידע אָפט פון האַרץ־פעהלער.

— לאָמיר האָפען, — האָט משה גאַנץ אויפריכטיג געזאָגט, ווייל שליסליך האָט ער דאָך גאָר נישט געהאַט צו ליזע'ס מאַן, און איז געווען אַ גוט כע־שע־ע — ווי ווייט עס קאָן זיין גוט אַ מענש ביט אַ האַרץ, וואָס פערליבט זיך נאָר איינמאָל.

ליזע'ס שוואַרצע גע אַנקען זענען ליידער פערווירקליכט געוואָרען. צוויי חדשים נאָכדעם, ווי איהר מאַן איז אַרויס פון סאַנאַטאָריום, איז ליזע געוואָרען אַן־אַלמנה. דאָס אַלץ איז געקומען פּלוצים, ווי יעדער טויט, כאָטש מען איז אויף איהם מעהר אָ־ער וועניגער פאַרבערייט.

משה איז ווי־ער געוואָרען אַן־אָפטער גאַסט אין ליזע'ס הויז. ער האָט פּרובירט זיין איהר בייר נאָר געקאָנט, און די אלמנה אי איהם געווע זעהר הולפיג אין איהר שווערער צייט ווי ווייט ער האָט דאַנקבאַר. זי האָט שוין לאַנג פערגעבע אָן רעב, אַז מיט אַ יאָהר צעהן צוריק איז דער דאָזיגער פּליכוואַטער קורצפיסיגער אַלטער בחור געווען פערליבט אין איהר. זי האָט אויך געמיינט — און ווי ושע האָט עס געקאָנט זיין אַנדערש? — אַז ער האָט שוין לאַנג אַרויסגעשלאָגען פון זיין גרויז געוואָרענעם קאָפּ די נאַרישע פערליבטקייט.

— איהר זענט אַן אמת'ער פריינד, — פלעגט זי איהם איצט אָפט זאָגען: און ער האָט געמיינט, אַז זי לייגט אַריין אין די דאָזיגע אומשולדיגע ווערטער אַ בעזונדערען זין. און פאַרוואָס נישט? זי איז געווען נאָך יונג — נישט מעהר ווי פיר־ און דרייסיג, שעהן, און די הויפּט־זאַך — פריי, אַזוי ווי ער אַליין. הייסט עס, נישט אומזיסט האָט ער געוואַרט די גאַנצע צייט; הייסט עס — ס'איז דאָך גוט וואָס ער האָט נישט חתונה געהאַט.

עס איז פערגאַנגען אַ יאָהר און אַ האַלב. ליזע איז אַוועקגעפאָהרען אין אַן־אַנדער שטאָט אויף זומער, אז זאיז צוריקגעקומען — אַ פערהייראַטע.

דער צווייטער מאַן איהרער איז געווען אַן עלטערער מענש פון אַ יאָהר פינף־ און פערציג. משה רובין האָט זיך בעקענט מיט איהם, אָפּגעגעבען איהם אַ ברייטען, אַ האַרציגען מזל־טוב, און קומענדיג אַהיים גענומען אַ בליישטיפט און אָנגעגאַנגען צו רעכענען. דער צווייטער מאַן ליזע'ס איז אַלט 45 יאָהר. ער קען אָפּלעבען נאָך אַ יאָהר צוואַנציג. ליזע וועט דאַמאָלט אַלט זיין אומגעפער אַ יאָהר 55, נו, און ער, משה, וועט דאָך שוין אויך נישט זיין קיין יונגערמאַן, וועט אַ פרוי פון 55 יאָהר זיין זעהר פּאַסיג פאַר איהם. איהרע צוויי קינדערלעך, זאָלען לעבען, וועלען שוין דעמאָלט זיין אויסגעוואַקסענע מענשען, וועלען אַליין פערדינען, און אפשר אַריינטראָגען עפּעס דער מאַמען — איז דאָך אוראי גוט.

מיט איין וואָרט, די פּערספּעקטיווע איז געווען אַ זעהר פריילִיכע. צוליב דער נאָלדענער האָפנונג פון ליבע לוינט זיך אַ ביסעל צוצוואַרטען.

און משה האָט זיך גענומען — ווייטער וואַרטען.

ווייל די פאַלשע, די לייכטזיניגע ליבע — זי פערגעסט; אָבער די אמת'ע ליבע — האָט כח צו וואַרטען...

—=:§:=—

Dr. med. I. WAJNBERG
CEGIELNIANA 47, tel. 26-02
אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען־און האַרץ־קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען און קינסטליכע בערג־זון. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמיטאָג.
צוריקגעקעהרט.

Dr. Z. Rakowski
ספּעצ. פאַר אויערן־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקהייטען
קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81
ספּרעכשטונדען: פון 9—12 און פון 5—7 ...
און לאַגעוויצע, בזשורשאַר 17 פון 10—11 און פון 2—5

מען ר ש'ט מען נאשט, און מען... פאשט

א באנדע באהן־גנבים פאר'ן געריכט.

(2) אויפ'ן שטח ־לאָדז־פּויזען האָט גראַ־ סירט אַ באַנדע באַהן־גנבים, וועלכע האָט גע־ האַלטען אין אַ ־מורא אַלע פּאַסאַזשירען אויף דער ליניע. די גנבים האָבען געהאַט אַן איינגע־ אָרטינגט פּאַרם פון „אַרבייט“ צווי פון דער באַנדע פלעגען פאָהרען אַלס פּאַסאַזשירען אין וואַגאָן, אויף אַן אָפּגעשטימט אָרט, נעמען אַ סטאַציע האָ־ בען אויף זיי געוואַרט די איבריגע מיטגלידער פון דער באַנדע, און ווען דער צוג איז אָנגעקומען צו דער סטאַציע, פלעגען די גנבים אַריין אין וואַגאָן און אַראָפּשאַפען אַ גאַנצע און פרעמדע פּעק־ לעך פון די פּאַקעס, אַראָפּוואַרפען זיי דורך די פענסטער, און אין דער גיך אַליין אויך אַראָפּ־ שפּרינגען און נאָכלויפען די איבריגע חברים מיט די פּעקלעך.

אַ לענגערע צייט האָט די לאָדזער און פּויזנער אויספאָרשונגס־מאַכט אָנגעווענדעט אַלע מיט־ לען, כדי די באַנדע צו ענטדעקען.

ענדליך איז געלונגען פעסטצושטעלען, אַז דער ראש פון דער באַנדע איז אַ געוויסער איגנאַצי קאָ־ זיראָג, וועלכער איז שוין איינינע מאָל בעשטראָפט געוואָרען פאַר פערשידענע גנב'ישע שטיקלעך.

ערהערנעכטען איז אין צוג פון לאָדז קיין פּויזען געלונגען צו פערהאַלטען קאָזיראָג'ן.

בעת דער אויספאָרשונג האָט ער אַרויסגע־ געבען אַלע זיינע מיטאַרבייטער. צוליב דעם זענען נאָך אַרעסטירט געוואָרען אַדאַם וואָירעצקי, פּע־ ליקס פּאַפּראַט און אַ געוויסע ביילע זיעמבאָווסקאַ. אַלע אין שיעראַדז. ביי דער זיעמבאָווסקאַ האָט מען געפונען אַ סך סחורה פון די געגנב'עטע און באַהן־פּעקלעך.

אַלע פעראינטערעסירטע, וועלכע זענען בע־ גנב'עט געוואָרען אין באַהן אויף דער ליניע לאָדז— פּויזען, קענען זיך ווענדען אין דעם לאָדזער אָדער פּויזנער אויספאָרשונגס־אַמט, כדי צו דערקענען זייער אַוועקגע־גנבעטע זאַכען.

פאַרשריפטען פון וועטערינאַרען־אַמט

(מ) דער וועטערינאַרען־אַמט ביים מאַגיסטראַט האָט אויסגעאַרבייט נייע פאָרשריפטען פאַר אויפ־ האַלטען שטאַלען, קאָרניקעס א. אַ. וו. די פאָר־ שריפטען זענען זיך סומך אויפ'ן געזעץ פון 16 פעברואַר 1928 און שטעלען אייז צו. אַנר. די שטחים, וואו דאָס אויפהאַלטען פון פערד, בהמות, טשערעדעס און געפליגעל איז פערבאָטען. די פאָר־ שריפטען דאַרפען בעשטעטיגט ווערען דורכ'ן מאַגי־ סטראַט און שטאָט־ראַט.

היינטיגע נאַכט־דיזשורען.

(2) מ. עפּשטיין (פּיעטרקאָווער 225); מ. פּאַרטאַשעווסקי (פּיעטרקאָווער 95); מ. ראָזענבלום (ציגעל־נאַם 12); גאָרפיין (ווסכאָדניאַ 54); קאָפּראָווסקי (נאָוואָמיעסקאַ 15).

URODONAL

פּאָדאַגראַ,
דיקקייט,
רעאומאַטיזם,
ארטעריאָ־
סקלעראָז!

דער פערסט'מער דורך דעם
אורין־קוואַס, דער פיל־לייי־
דענדער קען געראַטעוועט
ווערען נאָר דורך

קרבנות
פון זייער־
קוואַס

רעקאָמענדירט פון
פּראָפ.
Lencenra x
באַוואוסטנער פּרעזעס
פון דער מעדיצינישער אַקאַדעמיע

URODONAL

וו"יל URODONAL לאָזט־פונאַנדער דעם אורין־קוואַס

Generalna Reprezentacja: Warszawa, Fredry 4, telefon 73-55

יעדע בלעכעלע URODONAL איז נאָר מיט אַ פּוילישען און פראַנצויזישען עטיקעט

צו פאָדערן אין אַלע אַפּטייקען און אַפּטייק־סקלאַדעס

די עלטסטע פירמע אין לאָדז!

הורט־ און דעטייל־ פערקויף.

BERNARD DOBRZYŃSKI S-cy

PIOTRKOWSKA № 10, TEL. 18-84

— עמפפעהלט: —

זיידען־ווארען : פלוש־ווארען

:—: אין אַלע סאַרטען. :—: אַטלאַסען, וועלוועטען א. אַז. וו.

געלעגענהייטליך ביליג

האַנד־געמאַהלטע זיידענע טיכער און שאַלען.

ספּעציעלע טריקאָטאַזש־אָפּטיילונג:

דאַמען־קאָסטיומען, פולאָווערס, קינדער־קאָסטיומלעך, זיידענע וועסטען, דרייטוזען א. אַז. וו.

פערקויף אויף בעקוועמע בעדינגונגען.

פאַר פעראיינס־מיטגלידער, וועלכע זענען מיט אונז אין קאָנטאַקט ספּעציעל־גינסטיגע בעדינגונגען.

אינפאָרמאַציעס ערטיילען מ'ר אַליין, אָדער די סעקרעטאַרען פון פעראיינען און געזעלשאַפטען.

אכטונג

מיטגלידער טארג און מארק־שטייער!

זונטאָג, דעם 14.X ד. י. 5 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון קליינהענדלער זאַוואַדזקאַ 5

א פערזאמלונג

וועגען סכסוך פון פרעזעס מענדל מינץ מיט ה' מנחם קירשבוים

מיט אַכטונג
די פערוואלטונג.

ענטשולדיגונג

איך בעט ענטשולדיגונג ביי אַלע מיינע קאָלעגען און קאָלעזשאַנקעס פאַר מיין נישט האָרכען זייער טאַק־ טישער עצה וועלכעס איך האָב געהאַט דעם דורכפאַל און אַלס חרטה אויף מיין טאַט שפּענדע איך 5 זלאָ־ טעס פאַר דעם פעראיין און גיב מיין עהרען וואָרט אַ ז פון היינט אָן ווען איך וועל ברויכען פאַר מיר אָדער פאַר מיין פרוי קויפען אַ נייעם אָדער איבערפאַסאָנירען אַ היט וועל איך נאָר צו דער לאַנג בעקאַנטע פירמע פעדער זגערסקא 20 אָבער ליאָטאָמירסקא 2 ווארום בעסער בון ביליגער ווי דאָרטען גיבט נישט

מיט אכטונג מ. ווארזאגער.

Dr. med. M. KERSZNER

קינדער־קראנקהייטען

נעהמט־אָן אין דער לעטשניצע אויף בזשעזשינער 11

בעראטונג 4 זל.

נעהמט־אָן אינדערהיים פון 2 ביז 3 נאָכמיטאָג אויף זשעלאַנאַ 16, טעל 96־51.

וויכטיג דיאבעטיקער

פאַר

(קראַנקע אויף צוקער־קראַנקהייט)

ס'איז אָנגעקומען

אַ פרישער טראַנספּאָרט

פון שפּייז־אַרטיקלען און געטראַנקען פאַר קראַנקע אויף צוקער־קראַנקהייט

Skład win i delikatesów

M BERMAN

53 PIOTRKOWSKA 53.

WYCIEŃCZENIE BLEDNICE

LECZY

HEMOGEN

przetwor żelaza

MAGISTRA KLAWE

ORYGINALNY TYLKO Z FIRMA

KLAWE

לעטשניצע „זדראָוויע“

פון דאקטוירים־ספּעציאַליסטען

אויף נאָוואָמיעסקאַ 3 (ווסכאָדניאַ 13) טעלעפאָן 37-76.

אינען קראַנקהייטען	ד"ר קראַוש	3—4, זונטאָג 10.30—11.30
נערווען קראַנקהייטען	ד"ר בראָניסלאַוו. פרענקעל " קלאָזענבערג	12.30—1.30, חוץ מיטוואָך, שבת, זונטאָג 11—12
מאָגען און קישקע קראַנק	ד"ר אלכסנדר. מאַרגאַלים	2—3 אחוץ זונטאָג, דינסט.
אינערליכע קראַנקהייטען	ד"ר ניביאַנסקי " פאַק " לעווי " מאַי הענריק	9½—11½ זונטאָג 9½—11 12—2 זונטאָג 1—12 3—4½ זונט. 1—2 11 — 12 זונטאָג 11—12
קינדער קראַנקהייטען	ד"ר סאַלאָוויעטשיק אריה " מאַשלאַנקאַ " פרעכנער	11—12.30, 3—5, ז. 12—2 1.30—2.30, זונט. 10.30—12 5—6.30, זונטאָג 9—10.30
כירורגישע קראַנקהייטען	ד"ר גאָלדמאַן פערלים	טעגליך 2—3 12-1.30, 6-7.30, זונט 11-1
פרויען קראַנקהייטען	ד"ר אַראָנסאָן " אייגעשיאָוואַ	12—1, זונטאָג 12—1 10.30-11.30, דינסט. 1.30-2.30
נאָז, האַלז און אויערען קראַנקהייטען	ד"ר ראַבינאָוויטש	12—2, זונטאָג 12—1.30
הויט און ווענערישע קראַנקהייטען	ד"ר פּאָלק " זאָנענבערג	3.30—4.30, זונטאָג 9—10 11—12, זונטאָג 11—12
רענטגענאָלאָג	ד"ר ־יילסאַן	3 — 7
עלעקטרישע באַליוזען	ד"ר מ. קאַצען	

וויזיטען אין שטאָט. :—: פּאָקען־שטעלען. :—: רענטגענאָגראַפיע. :—: זעמט־ ליכע דורכשטראַהלונגען (קוואַרץ־לאָמפּען). :—: אַלערליי אַנאַליזען און אונטערזוכונגען

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אָוונט.

זונטאָג פון 8.30 ביז 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג.

אל תתהלל ביום מחר!!

כי לא תדע מה ילד יום.

לייג נישט אָפּ אויף מאָרגען

נאָר, אַז דו דאַרפסט ערלעדיגען סאַנדאָווע זאַכען זאָלסטו גלייך קומען צו לויפען אין ביוראָ

פּעטריקאָווער 17 דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52

וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געוויסענהאַפט געשריבען לויט'ן אוסטאַוו אַלערליי ביטעס, קלאַגזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, אַפּעלאַציעס ציווילנע און קאַרנע אַפּאַ־ זיציעס, אַדוואָקאַניעס, רעקורסען וועגען דירה אין אורזשאָנד־ראָזיעמטשי, וועגען פּעסער אין קאָמיסאַריאַט־רזשאָנדו און אַלע פּאָליציי־בעצירקען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטע דאַראַ־ וויזנעס, קאַרנע ספּראַוועס, ווי אויך אי־ בערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען. ספּעציאַליסט פון שותפות־אַקטען.

מיט אַכטונג

י. מאַנעלאַ רעכט־קאָנסולענט.

אַכטונג ה"ה פריזיערס!!!

לכבוד יום־טוב

עמפפעהל איך אַ גרויסען אויסוואַהל פון:

קעלנישע בלומען־וואַסער 3.20 אַ קילאָ

וועזשעטאַל " 1.40

בריליאַנטין " 3.40

פראַנצויזישער לאַקיר 45 גר. אַ דעקאַ.

איך בעזיץ אַ רייכען אויסוואַהל פון ראַזיר־ מעסערס, פּלאַטין־ און שטאַהל־זאַכען צו פאַבריקס־פּרייזען. מיט אַכטונג

י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 11.

טעלעפאָן 92־75.

בעמ.: פאַר ענגראָסיסטען — געהעריגער ראַבאַט און גינסטיגע בעדינגונגען.

פעלץ־ווארע

אלער ארט צו קאנקורענץ־פּרייזן

צו בעקומען אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען ב...

37 גאָלדוואַסער, צעגעלניאַנאַ 37

(רוג פּעטריקאָווער)

בעמערקונג: קירזשנער־ווערקשטעל אויפ'ן אָרט.

כ'נעהם אָן ...שינע אַרבייט.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען!

מעטאַל־בעטען, שפּאַציר־וועגע־ לעך, מאַטראַצען געבעטע, דרוטענע ווי אויך צו האָלץ' בעטען "Patent" רוים מאַש־ וואַש־מאַשען און ווירטשאַפטס־ אַמבולאַנסען

אין פאַבריקס־לאַגער

"DOBROPOL" Łódź

Piotrkowska73wpodworzu

לונאטשארסקי וועגן אנטיסעמיטיזם

אין א רעדע וועגען די פארמען און ענט־וויקלונג, וואס דער אנטיסעמיטיזם האט דורכגעמאכט אין פערשידענע צייטען, האט ערקלערט דער פאלקס־קאמיסאר לונאטשארסקי:

דער אנטיסעמיטיזם האט זיך שטענדיג געלייגט מיט דער גאנצער לאסט אויף דער יודישער מאסע. אין אלע צייטען האבען די אנטיסעמיטען צוגע־קלערט ווילדע שרעקלעך. די צארישע מאכט האט דעם יודען געשטעלט א פאדערונג: „ווער רייך און דאן לעבע". נאר סוחרים פון דער ערשטער גילדע האבען זיך געקענט פיהלען פאר גלייכבע־רעכטיגטע מיטגליעדער פון דער געזעלשאפט. „פראַ־וואָשיטעלסטוואָ" האבען געהאט נאר די פראסטי־טוטקעס. וויפיל מיידלעך זענען דעריבער געוועזען געצוואונגען צו וואוינען לויט געלע פאספארטען. ווען די פאליציי פלעגט זיך דערוויסען, אז די אַ־ער יענע מיידעל לעבט נישט פון פראסטיטוציע, פלעגט מען איהר ארויסשיקען אין דער ענגער שמוציגער געטא, וואו ס'האבען אין די סאמע שווערליכסטע און רעכטלאזע בעדינגונגען, געלעבט מיליאנען מענשען.

מען זאגט, אז אונזער רעוואלוציע האט די יודען פיל געגעבען. יא, אונזער רעוואלוציע האט בעפרייט די יודען און דעם יודישען פראלעטאַ־ריאט, פונקט ווי אלע אנדערע פראלעטאריער, האט זי געגעבען א מאכט. דעם יודישען קליינבירגערטום און אינטעליגענץ, האט אונזער רעוואלוציע אויך געגעבען די זעלבע רעכט, ווי יעדער אנדער אינ־טעליגענץ און קליינבירגערטום. נאר די רעוואלוציע ... געשכע'ט די יודישע צענטערם אונטער ... פון דער קאנטר־רעוואלוציע. יעדער ... האט אנגעהויבען זיינע קרייך־צוגען ... רעוואלוציע מיט יודישע פאגראמען. ... יודען אין אוקראינע און ווייסרוסלאנד ... הרג'עט געווארען אין קאשמא־פעריאָר ...ס, דעניקינ'ס און פעטליורע'ס פאגראָ־... 300 יתומים זענען פערבליבען נאך די ...

...ען זאל אונטערפיהרען א סך־הכל, וועט אויסקומען, אז מיר זענען אין חוב ביי די יודען. 100.000 יודען (פון 1 מיליאן) אין די שטעטלע האבען נישט וואס צו טון. א האלבען מיליאן דארפען מיר בעזעצען אויף ערד אין צפון־קרים און ביראָ־ביזשאַ, ערטער, וועלכע קיינער האט קיינמאל נישט פערנומען. די יודישע מאסע, וועלכע האט פיזיש דעגענערירט און האט געהאט ספע־ציעל „יודישע קרענק", ציהט זיך איצט אריין אין אלגעמיינעם לעבען פון לאנד. אין צארישען רוס־לאנד האבען מיר געהאט 25 פראצ. יודען, וועלכע האבען זיך ארויסגעדרעהט פון מיליטערי־דינסט. איצט האבען מיר אין דער רויטער ארמעע אויף 10 פראצ. יודען מעהר, וויפיל דאס פאדערט די נארמע. צווישען די ארבייטסלאזע יודען האבען מיר 20 פראצ. ווייניגער, וויפיל דאס פאדערט די נארמע. דאס ערקלערט זיך מיט דער צוגע־פאסטקייט צו פערשידענע מינים ארבייטען. די יודישע אינטעליגענץ איז דורכגעגאנגען א שול פון גאלדענע מעראלען, ווייל נאר א גאלדענער מעד־דאל האט געגעבען די יודען א מעגליכקייט אנ־צוקומען אין אוניווערזיטעט. אין סך הכל פון דער רעוואלוציע, פיזישער פערניכטונג פון גאנצע ראַ־יאנען בעזעצטע מיט יודען, האבען מיר אין די הויכשולען 12 פראצ. יודען, אויף 2 פראצ. מעהר, ווי פאר דער רעוואלוציע. נאר א פערפוילטער אנ־טיסעמיט קען בעהויפטען, אז אין די 2 פראצ. נייע יודען־סטודענטען, שטעקט עפעס א געפאהר. די ענטגילטיגע לעזונג פון דער יודען־פראגע גע־פינט לונאטשארסקי אין דאס איבערקאכען די יודען אין'ם קעסעל פון די 74 פעלקער, וועלכע בעזיצען אונזער פערבאנד.

די פארשטעהער פון דער יודישער בורזשו־אזיע, וועלכע ווילען אוועקוואַרפען אונזער לאנ־צוליב דער ענגליש־יודישער מלוכה אין פאלעס־טינע, האלטען מיר נישט צו. עפענען שולען אויף דער טויטער שפראך (העברעאיש) וועלען מיר נישט דערלויבען. מיט אלע רעשטלעך פון מיטעל־אלטער וועלען מיר פיהרען אנ'ענערגישען קאמף.

—:0:—

אלע
האבען זיך שוין איבערצייגט, אז די
בליגסטע און רעעלסטע
פערפומעריע
— איז נאר ביי —
י. דרוקער
11 זאוואדזקא 11
טעלעפאן 92-75.
בעמערקונג: יעדער קויפער בעקומט גראטיס א פלעשעל פערפום
פון דער וועלט-בעריהמטער פירמע „Fascinatto" Berlin

דער'הרג'עט זיין שכן שמחת תורה אין שוהל

סענסאַציאָנעלער מאָרד אין אַ דאָרף ביי סאַמבאָר.

לעמבערג.

אין סאַמבאָר און, אין דער סביבה קאכט איצט מיט א סענסאַציאָנעלען מאָרד, וואס איז שמיני עצרת אויסגעפיהרט געוואָרען אין יאַטוועננקי ביי סאַמבאָר.

די מעשה איז געווען אזא:

צווישען דעם דאָרטיגען יודישען סוחר אברהם הויכמאַן, וועלכער איז אַלט 28 יאָהר און דעם 17־יאָהריגען יעקב ליכט האט זיך זייט א צייט געפיהרט א סכסוך.

ליכט האט זיך שוין לאַנג געגרייט נוקם צו זיין אָן זיין שכן. ער פלעגט איהם אינטריגירען צווישען זיינע בעקאַנטע און אין שוהל.

יום־טוב־צייט, ווען הויכמאַן האט געוואָלט בעקומען אַן עליה, האט ליכט איהם „אונטערגעשטעלט א פיסעל", און ער האט די עליה נישט בעקומען.

די שנאה איז צווישען זיי געוואַקסען פון מאָ־מענט צו מאָמענט. עס איז אַזוי ווייט געקומען, אז הויכמאַן האט ליכט'ן בעליידיגט און צווישען מענשען איהם גערופען „סמאַ־קאַטש"!

איצט האט ליכט בעשלאָסען פאַר יעדען פרייז זיך נוקם צו זיין אין הויכמאַנ'ען.

הייַנטיגען שמיני עצרת איז ליכט געקומען אין שוהל אַריין, כדי דאָרט אויסצונוצען די גע־לעגענהייט און נקמה צו נעהמען אָן הויכמאַנ'ען.

די שוהל איז געווען געפאַקט און, צוליב דעם גרויסען געדראַנג איז הויכמאַן אַרויס פון שוהל כדי זיך אַביסעל אָפּצוקיהלען פון דער היץ, ווע־כע האט דאָרט געהערשט.

אַזוי ווי הויכמאַן איז אַרויס פון שוהל, איהם ליכט נאָכגעגאַנגען שריט ביי שריט.

אין אַ געוויסען מאָמענט האט ליכט פון הי־טער'ן איבערראַשענד אַ ויגעצויגען אַ גערשט־קען, זיך געוואָרפען אויף הויכמאַנ'ען און איהם אַ אַ שטאַרקען קלאַפּ געטון איבער'ן קאָפּ, אַ אַ יענער איז אין אַ טייך בלוט אַניידערגעפאַל־אויף דער ערד.

הויכמאַן האט ביי ליכט'ן זיך אָנגעהויבען בעטען ברמעות שליש, אַז ער זאָל איהם שענקען דאָס לעבען.

ליכט איז אָבער אַריינגעפאַלען אין אַ רציחה, אַז ער האט איהם כמעט נישט געהער, נור האט איהם געשלאָגען מכות רצח אַזוי, הויכמאַן איז געבליבען ליגען בעוואוסטלאָז.

געמיינט, אַז ער האט איהם שוין דערהרג'עט, איז ליכט אַנטלאָפען.

ערשט, ווען מען איז אַהיימגעגאַנגען פון שוה, האט מען געפונען ליגען הויכמאַנ'ען. אַ שווער פער־וואונדעטען האט מען איהם אָפּגעפיהרט אַהיים, וו... ער איז באַלד געשטאָרבען.

די פאָליציי זוכט דעם מערדער, וועלכער בע... האַלט זיך איצט פאַר'ן אויג פון דער גע... רעכטיגקייט.

מעבעל
לעזט אויפמערקזאם!
אין א גרויסען אויסוואהל צו ביליגע פריי-
זען און אויף גינסטיגע בעדינגונגען.
Z. BOCIAN, Piotrkowska 41
(w podwórzu)
עמפפעהלט די פירמע
בעמ.: א טשעטשאווע שלאפצימער פאסט ניי צום פריז פון 2900 זל. צו פערקויפען.
געלעגענטליך צו פערקויפען א סטילאווע קרעדענס 3 מעטער, אויסגעקריצט פאר 1.100 זל.

די לעצטע טעג! Kino-Teatr „KAPITOL" די לעצטע טעג!
פרוי אדער פופע?
אין 10-אק-טיגען פילם
Gloria Swanson
דער בערימטער עקראן - שטערן
די צושויער וועלען געפינען אין דעם פילם אנ'ענטפער אויף דער פראגע פרוי — כענש אדער פרוי — פופע?
פרייזען פון די פלעצער שבת און זונטאג פון 1—3 א זייגער נאכמ. 50 גראשען און 1 זלאטי.

קינא
MIMOZA
178 קילינסקי 178.
אנהויב פינקטליך 5[30] נאכמ., שבת 4 א זייגער נאכמ., זונטאג, 3 נאכמ.
דער נעכסטער פראגראם:
„דאס טאנצענדע וויען"

פון דינסטאג, דעם 9-טען ביז מאנטאג, דעם 15-טען אקטאבער 1928 איינשליסליך
פרעכטיגע דראמע אין 10 אקטען, געשאפען אויפ'ן גרונד פון לעבען פון גרעסטען מייסטער פון עראטיק
„דער פירשט פון ליבע" (Książe miłości)
אין די הויפטראלען:
דער אפגאט פון די פרויען, דער אונפערגעסליכער העלד פון דער „גרויסער פאראדע"
John Gilbert i Eleonora Boardman.

DOM MILUSIŃSKICH syst. PROF. MONTESSORI
przy gimnazjum
E. JASZ NSKIEJ-ZELIGMANOWEJ
Południowa 18, telefon 68-82.
איינשרייבונגען פון קינדער פון ביידע געשלעכטער פון 4 יאהר אן נעמט אן די קאנצעלאריע פון 11—1 און 5—7

פעלץ-ווארען
אלערארט אין א גרויסען אויסוואהל
צו צוגענגליכע פרייזען און גינסטיגע בעדינגונגען
B-cia F. i J. Pietruszka עמפפעהלען
זשעלאנא 2, טעל. 38-42
פיעטריקאווער 165, טעל. 17-75.
בעמערקונג: קירזשנער ווערקשטעל אויפ'ן ארט.

שוינט אייער געלד!
צו וואס זאלט איהר אוועקווארפען אייערע אלטע היטען, אז פאר 2.50 זל.
קענט איהר איבערפארבען און איבערפאסאנירען אלע ארט מענער, און דאמען־קאפעלושען לויט די נייעסטע מאדעלען און פאסאנען. פון גאר אלט ווערט געמאכט גאנצליך ניי. גיבט אכטונג די אדרעס: ש. וואורצעל, פולנאצנא 20, (פראנט גאנועלב).
בעמערקונג: גלייכצייטיג בעקומט איהר אין גרויסען אויסוואהל אלע ארט מענער און דאמען קאפעלושען צו זעהר ביליגע פרייזען. קומט איבערצייגט אייך.

עלטערן!
פאר 3 זלאטעס א חודש קענען אייערע קינדער לערנען אין פאלקס־שולען: חומש, רש"י, נ"ך משניות, ומרא, יהדות היסטאריע, רעדען און שרייבען העברעאיש און יודישע בריף וועלכע צוזאמענשטעלען דורך מעטאדיקער העברעאישע לעהרער י. ד. ראַזענפעלד. פלאץ וואלנאשטשי 6 קווער אס. רעכטס 2 שט.
ס'ווערען אויך אנגענומען אנפענגער פון 5 יאהר און ווי ס'ווערט אין פערלויף פון 5 חדשים אויסגעלערנט גרינדליך עברי.
שפרעכט העברעאיש! ערפאלג גאראנטירט!

פעלץ = אויסארבייטונגען
פון אייגענע און אנגעקויפטע פעלצען צום ווינטער־סעזאן די נייעסטע פאסאנען.
מ. טאלין, פעטריקאווער 33
צוגענגליכע פרייזען און גוטע בעדינגונגען. 937

העלדען פון יודישען הומאר

פון א. ליטווין

דער יודישער הומאר קאן איינגעטיילט ווערען אין צוויי גרויסע צווייגע. איין טייל פערנעהמט זיך מיט'ן אינערליכען לעבען; דער צווייטער איז געווענדעט צום דרויסען, צו זיינע קריסטליכע שכנים אויף יענער זייט געטא, מיט וועלכע ער קומט אבער אין אומאויפהערליכער בעריהרונג.

אין זיין נישטמוטיגען הומאר שאנעוועט דער יוד קיינעם נישט, זיך אליין אויך נישט, זיין קריטיק איז שארף, טרעפענד, אבער נישט שטעכיג, נישט ביי-סיג. עס איז נישטא, קאן מען זאגען, קיין איין ערשיינונג אין זיין אינערליכען און אויסערליכען לעבען, וואס איז נישט דורכגענומען אין זיין הומאר.

צו בעצייכענען דעם קולטור-היסטארישען ווערט פון דעם יודישען הומאר וועט דער שרייבער פון די דאזיגע שורות, וועלכער האט יאהרענלאנג געזאמעלט א סך מאטעריאל פון דער יודישער פאלקס-שאפונג, פארשטעלען אין א לייכטער פארם טיפען און בילדער, וועט שילדער'ען, אזוי צו זאגען, דעם העלד פון דעם יודישען הומאר.

דער ויכוח.

דער גלה איז איינער פון די וויכטיגסטע העלדען אין דעם יודישען אנעקדאט. דאס ווייזט, אז ער שפילט א גרויסע ראל אין דעם יודישען לעבען. דער שכל איז מחייב, אז ער איז דער גרעסטער שונא ישראל און פון איהם האבען יודען אויסצושטעהן דעם גרעסטען חלק צרות. ווערט איהר אבער בעקאנט מיט איהם אין דעם יודישען הומאר, זעהט איהר, אז נישט זעלטען (איבערהויפט דער אלטער גלה) איז ער א גאר נישקשה'דיגער מענשעל און אין פריינדליכע בעציהונגען מיט'ן רב, וועלכער איז דאך אין שטעטעל דער אינטעליגענטסטער שכן זיינער, מיט וועלכען מ'קאן זיך אפט דורכשמועסען מכח וועלטליכע זאכען און פיהרען א ויכוח אין עניני אמונה. דער ויכוח צווישען רב און גלה, ווי בעוואוסט, שפילט א גרויסע ראלע אין יודישען לעבען פון מיטעלאלטער, אפילו אין דער נייערער צייט. אפט איז דער ויכוח אנ'אויסרייד פאר א גזרה, פאר א גירוש, פאר אנדערע צרות און בלבולים אויף יודען. נישט זעלטען אבער איז ער א מיטעל פון צייטפערטרייב פאר דעם פריץ און דעם גלה, אפילו פאר דעם קעניג אליין און זיינע הויפלייט. דאס איז געווען א מין טעאטער-שפיל, ביי וועלכען די קריסטליכע „הויכע" געזעלשאפט האט זיך אונטערהאלטען.

וועגען ויכוחים צווישען רב און גלה זענען דא ביי יודען א סך אנעקדאטען אין די פערשיעדענסטע װאריאנטען. אט איז איינער פון זיי.

א רב און א גלה.

ס'איז געווען אמאל א גלה, א גרויסער צורר היהודים. טאג און נאכט האט ער נאר געקלערט, ווי אזוי מ'קאן אנטאן יודען צרות. צום אומגליק פאר די יודען איז ער געווען א געלערנטער, האט גוט געקענט לשון קודש און גמרא און געווען בעהאווענט אין אנדערע הייליגע יודישע ספרים. ער איז אבער געווען א חכם להרע. ער האט פון די יודישע ספרים געזוכט צו בעווייזען, אז די יודישע אמונה טויג נישט, אז יודען זענען [illegible] פאלק א. א. וו.

איינמאל האט ער איינגערופען דעם רב אויף א ויכוח. ער האט [illegible] אייניגע קשיות, וואס מ'וועט איהם [illegible] און ער [illegible] קשיות טאקע פון די יודישע ספרים.

ער האט אויסגערעכענט, אז הנאי, אז וועלכער צד עס וועט נישט וויסען צו ענטפערן, זאל מען איהם גלייך הרגענען. דער ויכוח האט גענומען [illegible] אויף א בארג, אונטער [illegible] עס [illegible] ווער עס וועט נישט וויסען צו ענטפערן, זאל מען יענעם גלייך א שטויס טון פון בארג אראפ אין טייך אריין.

אז די גזרה איז בעקאנט געווארען אין שטעטעל איז ביי יודען געווארען ממש יום-כפור. דער רב האט כמעט געהאט צו שטעלען זיך אנטקעגען גלה מחמת מ'האט געוואוסט, אז דער צורר, דער גלה, איז א געלערנטער. מ'האט אויסגערופען א תענית צבור, מען האט אויך געלאזט אויסרופען אין דעם שטעטעל און אין אנדערע שטעטלעך וועגען דער גזרה און געפאדערט, אויב עמיצער קען זיך שטעלען קעגען דעם גלה, זאל ער קומען און מציל זיין אנ'עדה יודען פון א צרה.

עס איז אוועק א טאג, צוויי, און דער דריטער טאג איז שוין אויך באלד אוועק. (דער גלה האט געגעבען די יודען א טערמין פון דריי טעג אויף צוצוגרייטען זיך צום ויכוח). אין שטעטעל איז געווען חושך ואפלה. יודען זענען געשטאנען די גאנצע דריי טעג אין שול און געפאסט און געוויינט און גאט געבעטען און אלץ געווארט טאמער וועט עמיצער זיך אפרופען צו האבען א ויכוח מיט'ן גלה.

אבער אומזיסט האבען די יודען געקלאגט און געוויינט און געזאגט תהלים. קיינער אין שטעטעל גופא און פון ווייט ארום האט נישט געהאט דעם מוט צו שטעלען זיך פיהרען א ויכוח מיט'ן גלה.

מ'האט נאך אמאל און נאך אמאל אויסגערופען, ווידער געווארט, נאך מעהר געקלאגט, אבער עס האט געשיינט, אז דער הימעל איז דאס מאל געווען מויט צו די יודישע תחנונים און יללות.

פלוצלונג, צו מנחה-צייט, אויפ'ן דריטען טאג, האט זיך בעוויזען אין שול דער וואסער-טרעגער פון שטעטעל. ער איז געווען אנגעטון אין זיידענע שמאטעס און מיט'ן קאראמסיל אויף די אקסלען איז ער צוגעגאנגען צום רב און צו די ראשי הקהל און פעסט געמעלדעט, אז ער וועט געהן האבען א ויכוח מיט'ן גלה, ימח שמו! מ'זאל איהם שיקען.

דער עולם און אויך דער רב איז מבולבל געווארען. מ'האט איהם געוואלט משלח זיין, וואָרים מ'האט געוואוסט, אז ער איז אנ'עם הארץ און א תם. ווי אזוי זשע קאן מען איהם שיקען האבען א ויכוח מיט'ן געלערנטען גלה? באלד אבער האט מען זיך אין שול אנגעהויבען שושקען. א טייל האבען געזאגט, אז מסתמא איז ער, דער וואסער-טרעגער א „למד וואוניק", א בעהאלטענער צדיק, ווער ווייסט? אנדערע האבען געזאגט: מילא, כאשר אבדנו, אבדנו... אפשר וועט טאקע גאט ברענגען דורך איהם די ישועה.

מ'האט דעם וואסער-טרעגער געוואלט אנטון אנדערע, שענערע מלבושים, אבער ער האט נישט געוואלט און האט נאר פערלאנגט מ'זאל איהם גלייך פיהרען צום גלה.

דער גלה האט רעדט'ן דעם נפש, ווען

Dr. H. WOŁKOWYSKI
צוריקגעקעהרט
- און איבערגעצויגען אויף -
צעגעלניאנא 25, טעל. 26-87
ספעציעל ארצט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, אלע ארט אנא-ליזען, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.
נעמט אן פון 8—10 פריה, 12—2 נ.מ. און פון 4—8 אוו.

די יודען האבען געשיקט צו האבען א ויכוח מיט איהם, איז ער געווארען מלא שמחה און א בליק געטון אויף זיין געגנער מיט פעראכטונג. אויף אלע קריסטליכע פערזאמעלטע האבען געקוועטש מיט די פלייצעס און געלאכט אין די הויפענס. אבער די נייגעריגקייט איז געווארען נאך גרעסער. מען האט געגעבען א סיגנאל דער ויכוח זאל זיך אנהויבען.

דער גלה האט נאך אמאל בעטראכט מיט עקעל זיין בעל ויכוח און געזאגט צו איהם מיט כעס:

— נו, ווער זאל אנהויבען? איך צי דו? פון מיינטוועגען מעגסטו אנהויבען צו שטעלען שאלות דער ערשטער.

— זאל זיין איך, מיין דאגה! — האט גע-ענטפערט דער וואסער-טרעגער.

— נו, הויב אן! — זאגט דער גלה.

— גוט, הער זיך איין, — מאכט דער וואסער-טרעגער, — דו זאגסט, אז דו ביזט אין אונזער תורה א גרויסער למדן.

— אודאי, — זאגט דער גלח, — א גרעסערער למדן פון אייער רב.

— נו, אויב אזוי, זאג מיר, וואס איז דער טייטש פון „לא ידעתי"?

— איך ווייס נישט, — האט דער גלה באלד א זאג געטון.

און ווי ער האט דאס אויסגערעדט, האבען א פאר הענט — מ'ווייסט נישט וועמעס, — איהם גלייך א שטויס געטון פון בארג אראָפּ און ער איז דערטרונקען געווארען אין טייך.

כן יאבדו.

און דעם וואסער-טרעגער האט מען מיט גרויס כבוד געפיהרט אין שטעטעל. גוים אליין האבען אין איהם געזעהן א הייליגע מאן און איהם געגעבען מתנות.

אין שטעטעל איז באלד אנגעקומען די פרעה-ליכע בשורה און עס איז פערקעהרט געווארען מאפלה לאורה; אין די גאסען איז געווארע ששון ושמחה. מען האט דעם וואסער-טרעגער אריינגע-נומען צום רב, געמאכט א סעודה פון זיין כבוד וועגען, געגעבען איהם געלט און אנדערע מתנות. דער עולם איז שטארק נתפעל געווארען פון דעם קלוגען איינפאל, וואס האט געראטעוועט אנ'עדה יודען.

און — כטוב לב היהודים ביין, — אז מ'האט גענומען צו גלעזלעך משקה און עס איז געווארען פרעהליך, האט עמיצער זיך געווענדעט צום וואסער-טרעגער און געפרעגט:

— זאגט מיר נאר, ר' חיים, ווי אזוי פאלט איהר אויף דעם שכל, טאקע באמת?...

— גאר פשוט — האט דער וואסער-טרעגער געענטפערט מיט גאוה. — פערשטעהט איהר מיך, איך בין מיר א פראסטער יוד, קוק איך אריין אלע שבת אין טייטש-חומש. לייען איך היינטיגען שבת: „לא ידעתי", זאגט דער טייטש-חומש: „איך ווייס נישט". קלער איך מיר: מה דאך דער הייליגער טייטש-חומש, וואס ער איז דאך דער גרעסטער למדן, ווייסט נישט, וועט אט דער רשע, דער שונא ישראל, יא ווייסען?!...

דער דאזיגער אנעקדאט האט א מאסע וואר-יאנטען, און כמו די פיל װאריאנטען, וואס איך האב פון אט דער מעשה'לע, איז קענטיג, אז זי איז זעהר פערשפרייט אין פאלק.

דער גלה און דער בעל עגלה.

געווען אמאל א פריץ — אנ'אוהב ישראל. ער האט שטארק געהאלטען פון יודען און ער פלעגט זיי טון טובות.

איז אנגעקומען אין שטעטעל א יונגער גלה, א גרויסער רשע, א צורר-היהודים. האט דעם גלה פערדראסען; למאי דער פריץ איז גוט צו יודען, און ער האט מיט אלערליי מיטלען געזוכט מקטרג צו זיין אויף יודען, פער'מיאוס'ן זיי פאר'ן [illegible] אין די אויגען.

איין מאל פיהרט דער גלה מיט'ן פריץ [illegible] זיין שטיינער איז געווע' א ויכוח מכח יודען. גלה זאגט: דער יוד איז א שאכער-מאכער. איז זיין גאט. געלט איז ביי איהם טייערער פון [illegible] פאר געלט וועט ער פערקויפען זיין אמונה, טאטען און מאמען.

דער פריץ זאגט: — איך קען [illegible] בעסער פון דיר. דער ארימסטער יוד וועט [illegible] בייטען זיין אמונה פאר כל הון דעלמא.

— אגו, — זאגט דער גלה, — ווייסטו [illegible] לאמיר אריינפאהרען אין שטעטעל און [illegible] יודען פארלייגען א סך געלט, ער זאל זיך [illegible] וועסטו זעהן, אז קיין איינער פון זיי וועט [illegible] ביישטעהן דעם נסיון.

— גוט, — זאגט דער פריץ, — איך [illegible] שפאנען פערד און לאמיר טאקע גלייך אריינפ[illegible] אין שטעטעל. אט וועסטו זעהן, פאניע גלה, עס איז נערעכט.

אריינגעפאהרען אין שטעטעל, טרעפען דעם ערשטען יוד'ן, אנ'ארימער בעל עגלה אנטרינקען זיין פערד.

דער פריץ שטעלט זיך אפ, ווינקט צום מיט א פינגער, ער זאל צוגעהן.

— הער זיך איין, יאנקעל, — זאגט צו [illegible] דער פריץ, — איך זעה, אז דו ביזט אנ'א[illegible] יוד, הארעוועסט שווער און האסט ווייניג [illegible] אז דו וועסט מיך פאלגען, וועל איך דיך שע[illegible] מאיאנטיק מיט בהמות, פערד, מיט וועגע[illegible] קורץ, איך וועל דיך גליקליך מאכען.

— וואס אזוינס זאל איך טון, טייערער [illegible] פרעגט דער בעל עגלה.

— שמד זיך, וועסטו זיין רייך און [illegible] — האט איהם דער פריץ געענטפערט.

— הער צו, ארוני פריץ, — האט איהם [illegible] בעל עגלה, נישט קיין סך קלערענדיג, געענטפ[illegible] — מיין טאטע איז געווע' א פערד-הענדלער, ער [illegible] מיר פאר זיין טויט געלאזט א צוואה: [illegible] זהן", האט ער געזאגט, „איך לאז דיר איבער א צוואה אז דו זאלסט זי היטען, וועט דיר ג[illegible] אז דו וועסט וועלען בייטען א פערד, איז אז [illegible] וועט וועלען דו זאלסט איהם צוצאהלען, ז[illegible] קויפען, אויב אבער מען וועט דיר וועלען צוצא[illegible] זאלסטו נישט קויפען. ס'איז א סימן, אז [illegible] פערד טויג נישט, יענער פערד איז א פא[illegible]

דער פריץ האט זיך צולאכט, האט גע[illegible] דעם יודען א שיינע מתנה און דער גלה [illegible] שוין מעהר נישט געפרואווט רעדען פאר'ן [illegible] אויף יודען עפעס שלעכטס.

קורץ און שארף.

אט איז נאך אנ'אילוסטראציע פאר די בעד[illegible] ציהונגען צווישען יוד און גלה:

א פריץ, וואס האט ליב געהאט יודען, האט אמאל געמאכט א באל. אויפ'ן באל האט ער איינגע-לאדען דעם רב און אויך דעם גלה פון שטעטעל. דער גלה איז געווען א גרויסער אנטיסעמיט און האט ביי יעדער געלעגענהייט געזוכט א שטאך צו טון יודען. דער פריץ האט געוואלט ווייזען זיינע געסט, ווי קלוג יודען זענען, האט ער פארגעשלאגען דעם גלה, ער זאל פערפיהרען א ויכוח מיט'ן רב וועגען רעליגיע און דער יודישער תורה.

דער גלה האט דא געקריגען א געלעגענהייט צו בעליידיגען א יודען, האט ער זיך אנגעכאפט אן דעם פריצ'ס פארשלאג און מאכט צום רב מיט א כיטרען שמייכעל:

— זאגט מיר פאניע ראבין, ווי איז דער ד[illegible] נאך אייער תורה, אז א יוד בעגעגענט א רב, שטעלט ער זיך, בעגעגענט ער אבער א הונט — [illegible] זיך. הייגט, וואס דארף טון א יוד, ווען ער בעגעגנט א רב מיט א הונט.

— לאמיר ביידע ארויסגעהן אין גאס, ענטפערט איהם דער רב — וועלען מיר זעהן, וואס מ'וועט טון.

——=:§:=——

פערקויפט צום טייוועל.

(ראמאן). (51

האלב-דריי א זייגער האט קליין בעקומען פון מארטענען פאלגענדע דעפעשע:

„דאס מיידעל האט מען אוועקגעשלעפט אין א ווארשאווער אויטא. דעם נומער איז געווען נישט צו דערקענען, ווייל ער איז געווען פערשפריצט מיט בלאטע. איך האב פערשטארקט די אבסערוואציע פון ווארעמבא'ן. מיר זוכען ווייטער דעם פאלקאווניק און דעם אויטאמאביל, דערווייל אהן רעזולטאט. מיר ווארטען אויף אינסטרוקציעס".

קליין האט דערויף געענטפערט:

„איך קום צוריק מיט'ן עקספרעס. ביז איך קום, טוט אלץ, וואס איהר קענט".

די איצטיגע לאגע פון דעם גאנצען ענין האט איהם אי פערוואונדערט, אי אראפגעפיהרט פון גלייכען וועג.

ער האט זיך גופא געמאכט פארוואורפען.

דאס אוועקרויבען מינען איז דאך געווען א לאגישער רעזולטאט פון שרעקען דאס מיידעל, און סוף האט מען דאך געדארפט פאראויסזעהן.

דאס איינציגע, וואס עס האט איהם געטרייסט איז געווען דער געדאנק, אז אין דעם דאזיגען פער-ברעכען האט שוין הארי פארמאן זיכער נישט גענומען קיין אנטייל.

אמת, קיין בעווייז אן זיין אומשולדיגקייט אין מארד האט עס נישט געקענט זיין, אבער בכלל האבען די בעווייזע' געגען איהם פון דער בעשולדיגונג אנגעהויבען צו פערלירען דאס ממשות.

קליין האט מיטגענומען מיט זיך קיין ווארשא דעם אלטען זאווישא'ן.

א מיינונג וועגען דעם דאזיגען דינער איז שוין ביי איהם געווען א פארטיגע.

דאס איינציגע, אין וואס ער האט זיך נאך געספק'ט איז געווען די פראגע, צי האט איהם זאווישא דערצעהלט אלץ, וואס ער האט געוואוסט וועגען דעם פאלקאווניק.

אלענפאלס, איז ער איצט געווען אזוי איבער-געשראקען, אז ליגען זאגען וועט ער שוין, דאכט זיך, נישט פרובען.

קענען דעם אומצופרידענעם און פערזארגטען קליינעם איז אין קופע פון וואגאן געזעסען זאווישא א בלאסער און אנ'אויפגערעגטער.

כל זמן דער צוג איז געפאהרען, האט קליין נישט אויפגעהערט צו שטעלען פראגען דעם אלטען.

די געדאנקען זיינע זענען אבער געווען אין ווארשא און פערנומען געווען מיט אנ'אנדער אויפ-גאבע:

— ווער האט עס געקאנט אוועקרויבען מינע ווייס, און וואו איז זי איצט?

— ווי לאנג איז, אז איהר דינט שוין ביי דעם פאלקאווניק? — האט ער געפרעגט ביי זאווישא'ן.

— שוין זעהר, זעהר לאנג — האט געענטפערט דער אלטער — שוין מעהר, ווי פערציג יאהר. איך בין געווען זיינער אנ'ארדינאנס, ווען ער האט נאך געדינט אין מיליטער, און ווער ער איז אוועק אין רעזערוו, האט ער מיך מיטגענומען.

— ער איז רייך?

— איך ווייס, אז ער האט א פענסיע און א קליינעם קאפיטאל.

— דאס אלץ?

— אויף וויפיל איך ווייס, איז דאס אלץ.

קליין האט אויפמערקזאם א קוק געטון אויף איהם, און פערשריבען אין נאטיץ-ביכעל:

„די עקספערימענט-אפאראטען פונ'ם פאל-קאווניק קאסטען טויזענדער דאלארען".

— צי האט איהר אמאל בעמערקט, אז דער פאלקאווניק נויטיגט זיך אין געלד? — האט ער ווייטער געפרעגט.

— א! אמאל איז ער שטארק גע'ענגט אין געלד, עס טרעפט אמאל, אז ער פערהאלט מיר אויף א חודש-צוויי מיין שכירות. אין אזעלכע פאלען פאהרט ער נאך געלד קיין ווארשא.

— ער פאהרט אפט קיין ווארשא?

— צוויי, דריי מאל אין יאהר.

— ווען האט ער אזוי אנגעהויבען צו פאהרען?

— אנ'ערך... מיט פיר יאהר צוריק.

— ווייסט איהר נישט ביי וועמען ער נעהמט זיך דארט געלד?

— כ'ווייס נישט.

— בעקומט ער אפט בריף?

— יא. בריף, געשריבען אויף א שרייב-מאשין.

— שטענדיג געדרוקט אויף א שרייב-מאשין?

— יא, די לעצטע צוויי חדשים האט ער יעדע וואך בעקומען בריף. נאכ'ן דורכלייענען, פלעגט ער זיי פערברענען.

— הא! — האט פערטראכט א זאג געטון קליין, פערוויכערענדיג א פאפיראס — צי האט איהר נישט אמאל געהערט פון איינעם א נאטאר ארעמבא? — האט ער א פרעג געטון, נאך א קורצען שווייגען.

— ניין, הער!

— און ווענען א פרוי מרים ווייס?

— אויך גארנישט געהערט.

— אייך האבען קיינמאל נישט געוואונדערט די אויסטערלישקייטען אין דעם פאלקאווניק'ס כא-ראקטער?

זאווישא האט א שאקעל געטון מיט'ן קאפ אויף ניין.

די פינגער זיינע האבען נערוועז געציטערט אויף די קניע און זיין אויסגעטריקענטער געלער פנים האט זיך קאנוואולסיוו געקרימט.

— איך האב קיינמאל נישט געטראכט וועגען דעם, הער! ווען מיר האבען געדינט אין דער ארמעע האט איהם געטראפען א זון-שלאג. דאס איז געווען בעת זומער-מאנעווערעס, און פון דעמאלט אן פלעגט ער אפט זיין... אויסטערליש. איך האב אבער דע-רויף נישט געלעגט קיין אכט. ער, האט זיך בעצויגען זעהר גוט צו מיר! אין משך פון פערציג יאהר האב איך זיך מיט איהם נישט געשיידט.

דעם זקנ'ס ליפען האבען געציטערט.

ער האט אראנטערגעלאזט דעם קאפ און זיך אפגעקעהרט.

קליין האט אנגעהויבען צו קריגען מיטלייד צו דעם אלטען.

„פערציג יאהר! — האט ער א טראכט גע-טון — און די גאנצע פערציג יאהר איז דער מש[illegible] גענער פאלקאווניק געווען פאר איהם א העלד [illegible]

(פארזעצונג קומט).

דער קונדרס

צוזאמענגעשטעלט דורך א. שארפצינגעל

סאטירע … הומאר

„סטראוש-סאבאטי".

(שומרי-שבת).

א גוי קען נאך מיינען.

אַ מחבר איז געקומען צו אַ רב בעטען הסכמה אויף א ספר. דער רב האָט דעם ספר דורכגעקוקט און געפונען אין איהם אַ היבשע ביסעל עם הארצות. רופט ער זיך אָן צום מחבר:

„היט למעה"ש איהר זאָלט דעם ספר נישט פערלירען, ווייל טאָמער געפינט עם אַ גוי, וועט ער מיינען אַז דאָס איז זיינס".

ווי אַזוי?

— ווי קומט די קאַץ איבער'ן וואַסער?

— אַז ס'איז אַ גרויסער פראָסט און דער וואַסער ווערט פערפרוירען לויפט זי אַריבער...

ש. אַ.

דער בעסטער מיטעל...

— וואָס איז דער בעסטער מיטעל צו פערהיטען פרוכטען?

— האַלטען זיי אויף אַ הויכען פלאַץ, אַז מיר זאָלען נישט קענען דערלאַנגען...

שפאס פון פאמיליען-ווינקעל

איצט וועט זי לעזען

חוה: וואוהין לויפסטו, פעשע?

פעשע: קויפען אַ בוך.

חוה: וואָס עפּים מיט אמאל?

פעשע: דו ווייסט נאָרנישט? מיין מאַן האָט דאָך מיר געבראַכט א טייערען לאַמפּ צו לעזען ביכער.

איהר שרעק איז געווען אומזיסט

עטי: — וואָלסטו נאָר וויסען, ווי איך האָב זיך נעכטען בייַנאַכט געשראָקען.

פעני: — וואָס האָט געטראָפען?

עטי: — מאָריץ האָט מיך אַ כאַפּ געטון און געוואָלט אַ קוש טון.

פעני: — טאָ וואָס האָסטו זיך געשראָקען?

עני: — איך האָב מורא געהאַט, אַז ער וועט חרטה האָבען.

גוט געווירקט

— ווי געפעלט אייך די משקה וואָס איך האָב אייך אַנגעמעלט פערקויפט?

— אויסגעצייכענט! מיין חבר האָט נאָר דערפון איין גלעזעל אויסגעטרונקען און איז שוין אַנטלאָפען מיט מיין ווייב.

וועט ער וואַרטען

פרוי: פאַרוואָס טרײַבסטו נישט אַרויס דעם פליג וואָס שטעהט דיר אויף דער נאָז?

מאַן: איך וויל אויסמעסטען זעהן ווי לאַנג עס וועט איהר מעגליך נעקגלער צו שטעהן אויף איין אָרט.

נייע צייטען, נייע לידער.

אַ מאָליגע יאָהרען האָט אַ ווייב געמאַכט דעם מאַן איהרען אַ וועסט פון איהרס אַנ'אַלט קלייד. היינט מאַכט זיך אַ ווייבּ קלייד פון איהר מאַנס אַלטער וועסט.

תפילות

1.

גיב מיר אַ חארץ אַ געזונטעס, ווי פון גלעקל אין אַ סירעל, וואָס זאָל אַ ביסעל צוברעכען.

2.

אַ שכן מיט ראַדיא און פּיאַנא ווי אַזוי צו ערמאָרדען, גיב מיר, גאָט, עפּעס אַנ'עצה.

3.

די אַלטע זינד מיינע פערגיב און פערצייה, און גיב מיר כח צו ריינע'ען אַ פּאָר נייע.

פאַר וואָס?

— פאַרוואָס פאָהרסטו שטענדיג אויף דראָשקעס און קיינמאָל נישט אויפ'ן טראַמוואַי?

— ווייל אויפ'ן טראַמוואַי מוז מען באַלד בעצאָהלען און אַ דראָשקאַרוש קאָן מען בעצאָהלען שפּעטער.

אוועק מיט דער ריינער לופט!

(אַ בריף אין רעדאַקציע).

זינט עס האָט אויסגעבראָכען דער שטרייק אין די לאָרזער פאַבריקען, קאָנען מיר נישט לייכט אָפּאָטעמען.

עס איז אַ גרויסע עולה צו לאָזען אַ שטאָט מיט מענשען אָהן אַ קאָפּיטשקעלע רויך. אַ לופט אָהן רויך, איז ווי אַ עסען אָהן זאַלץ.

בכלל בעגרייפען מיר נישט, ווי אַזוי מענשען קאָנען לעבען אין אַ רויכלאָזע לופט. אויב אַזאַ שטרייק זאָל זיך לאַנג פערציהען, קאָנען מיר אַלע, חלילה, דערשטיקט ווערען.

אונזער פערלאַנג איז: אַ וועק מיט דער ריינער לופט!

אין נאָמען פון אַלע לאָרזער

אַ לאָרזער מענש.

ערקלערונג.

…ער פּאָליטיקער האָט פערשטרייקט, פער… זיך אויף די טעקסטיל-אַרבייטער. ער …אַז דער טעקסטיל-אַרבייטער-שטרייק, איז …פּאָליטישער ענין.

…וואו עס ווייזט זיך פּאָליטיק — זאָגט ער — …אַ מחותן און קיין שטרייק-ברעכער וויל …ט זיין.

…טרייקט ער.

…ריבער האָבען מיר היינט נישט די „פּאָליטיק …וואָך".

„קונדרס"-רעדאַקטאָר.

שטרייק און וויץ.

(וואָך=קלאַנגען).

סוף-כל-סוף איז שטרייק אַנ'ענין:
יום-טוב ווערט אינמיטען וואָך!
רוהט מען אויס די מידע ביינער
זאָגט זשע וואָס איז בעסער נאָך?

שטרייקען מענשען מחמת יקרות,
מחמת ס'הייסט דער מאַגען: שטרייק!
און אַז ס'שרייט געוואַלד דער מאַגען,
שווער צו מאַכען איז אַ שווייג.

טראַכטען קעפּ פון די פעראיינען,
קלעהרען מיניסטאָרען-קעפּ,
און דער יקרות שטייגט אַלץ העכער
קלעטערט אויף די הויכע טרעפּ...

קריכט אריין אין מאַרך פון ביינער,
פייערדיג אין בלוטען ברענט,
גליהען צאָרנדיג די אייגען,
און עס פאַלען אָפּ די הענד.

הונגער קירעוועט מיט שכל,
רייצט זיך מיט אַ רייפער ברויט,
און די נויט די גרויע, שווערע,
ראָמאַנסירט מיט בלייכען טויט...

— — — — — — — — —

שווער איז דעמאָלט חוזק מאַכען,
זיין אַ „חכם מיט אַ שפּיץ"
מאַך איך היינט אַ שטרייק אין „קונדרס",
ווייל פערשטרייקט האָט מיר דער וויץ...

יאָקער בן פּלעהעל

נאָך דער חופּה...

מען האָט אַ מיידעל געערדט זעהר אַ רייכען שידוך. דער טאַטע און די מאַמע האָבען זעהר געוואָלט דער שידוך זאָל אויסגעפיהרט ווערען. דער טאָכטער איז אָבער נישט געפעלען דער חתן. איינמאָל, ווען דער פאָטער האָט געפּרובט זיין טאָכטער צורייַדען צום שידוך איז דאָס מיידעל אַרויס פון געדולד און אויסגעשריען:

„איך האָס איהם, דעם אַלטען פּאַסקודנעם געלד-זאַק, איך קען איהם נישט אָנקוקען! איך פעראַכטע איהם. אויב דיר איז ווייניג, וואָס איך זאָג עס דיר, וואָרען איך דיך, אַז איך וועל עס איהם אויך זאָגען!

— געוויס טאָכטער'ל! — האָט דער פאָטער געענטפערט — געוויס זאָלסטו איהם דאָס זאָגען. אַלץ וואָס עס ליגט דיר אויפ'ן האַרצען זאָלסטו איהם זאָגען. אָבער ווייסטו ווען?

— ווען? — האָט די טאָכטער געפרעגט?

— אַ וואָך נאָך דער חופּה... אַלע זאַכען זאָגט מען געוועהנליך נאָך דער חופּה...

ר'האָט זיי אויסגעלערנט רעדען יודיש.

ס'האָט אַ בעל-הבתישער יוד אין שטאָט פערמאָגט זיין איינציגען אַ זוהנדל וואָס איז געווען נישט צו גאָט און נישט פאַר לייט, נישט געוואָלט לערנען תורה, און נישט געוואָלט עוסק זיין אין סחורה, דאָס הייסט צוזאַלפען דעם פאָטער אינ'ם מסחר. מ'האָט פאַר איהם צוגענומען אַ לעהרער, אויסלערנען כאָטש אַביסעל פּויליש-רעדען, ר'האָט אָבער דאָס אויך נישט משיג געווען. איז דער פאָטער געפאַלען אויף אַ המצאה, איהם אַוועקצושיקען אויף אַ צייט אין דאָרף אַריין צו זיין אַ בעקאַנטען יוד, און דאָרט וועט ער ממילא, זייענדיג תמיד צווישען גוים, זיך אויסלערנען פּויליש רעדען...

אַהיימקומענדיג נאָך אַ האַלב יאָהר צייט, האָט דער פאָטער, צו זיין איבעראַשונג זיך איבערצייגט, אַז דער בחור פערשטעהט ווייטער נישט אַ וואָרט פּויליש. ער האָט בייַ איהם געפרעגט: היתכן, ביזט דאָך עפּים געווען אַ צייט צווישען פּאָלאַקען, ווי אַזוי האָסטו דיך אַדורכגערעדט מיט זיי...

— פערשטעהסטו מיך טאַטע — האָט דער בחור איהם געענטפערט, — כ'האָב זיי אַלעמען דאָרט אויסגעלערנט יודיש רעדען!..

אַ נאַשבראַט.

ווען?

ווען מעג אַ יוד טרינקען אָהן אַ ברכה?
ווען ער האַלט ביים צווייטען גלעזל...

ער קען גראַמאַטיק.

לעהרער: וואָס איז דער מעהר-צאָהל פון אַ בוֹיב?

תלמיד: אַ וואַלד.

ביאָגראַפיעס. פון „קונדרס"-לעקסיקאָן.

ל. ראַבינאָוויטש.

…בינאָוויטשעס אַקטיאָרישע קאַריערע האָט …הויבען ביים סטריקאָווער רבי'ן. זינגענדיג …ערגען אין כאָר, פלעגט ער נאָך קיין ראָ… שפּילען, נאָר ביים רבי'ן, פלעגט ער שוין …די ראָל פון „טיש-זינגער".

…אַבינאָוויטש איז אַ געבילדעטער אַקטיאָר, …אַדורכגעגאַנגען קאָמפּאַניעצעס שולע. …חוץ דעם איז ער אַנ'אַקטיאָר מיט אַלע …טאַנצט, זינגט, דראַמאַטעוועט און איז אַ …ער, עס איז נאָר אַ שאָד, וואָס די אַלע …מישען זיך ביי איהם מאַנכעסמאָל צוזאַמען, …ויס, אַז ער דראַמאַטעוועט ווען ער טאַנצט …קעהרט...

…ער וועט פייערען זיין 40-יעהריגען יובּיליי, …ווען נאָך נישט, מען ווייסט נאָר, אַז ער יאָגט …ט נאָך קיין כבוד, האַלט נישט פון אויפגע… רעקלאַמע און האָט פיינד אַפּלאָדיסמענטען …ט מעשה אַקטיאָר.

…די הויפּט-זאַך ביי אַנ'אַקטיאָר — זאָגט …בינאָוויטש — איז דאָס שפּילען. ווער עס שפּילט …ט, דער איז קיין אַקטיאָר נישט.

ראַבינאָוויטש איז אויך זעהר בעשיידען, ווען …ט זיין בעשיידענקייט, וואָלט ער געקאָנט זאָגען …ף זיך, אַז ער איז אַ גאָר גרויסער אַקטיאָר.

ווען הערט מען אויף צו לייגען תפילין?

אין טאָג פון זיין בר-מצוה האָט דער יונגעל …רעגט ביי זיין פאָטער.

— טאַטע, איך הויב היינט אָן צו לייגען תפילין …על איך דאַרפע אויפהערען צו לייגען תפילין?

— מ'הערט קיינמאָל נישט אויף צו לייגען …פילין, — האָט איהם דער פאָטער געענטפערט — …ס גאַנצע לעבען לייגט מען תפילין,

— טאָ פאַרוואָס האָסטו אויפגעהערט? — …ט דער יונגעל ווייטער געפרעגט...

שא.

פון אויסלענדישען מאַרק

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט וואַריִרטען צאָל

ר'האָט דורכגעלייענט

אַנ'אָפיציר, וועלכער האָט אָנגעפיהרט מיט אַנ'אָפּ-שניט פון פראָנט, האָט דערהאַלטען פון שטאַב זעהר אַ וויכטיגען און דרינגענדען בעפעהל. דער בעפעהל איז אָבער געווען געשריבען אַזוי נישט לעזבאַר, אַז מ'האָט איהם בשום אופן נישט געקאָנט דורכלייענען.

דער אָפיציר שיקט צוריק דעם בעפעהל צום אָפּטייַלונג אין גאַהענטען שטעטעל אין דער איבערצייגונג, אַז אַ פאַרמאַצעוט, וועלכער איז אומשטאַנד דורכצולייענען די געוועהנליך אומלעזבאַרע האַנדשריפטען פון די דאָקטוירים, וועט זיך אַנ'עצה געבען אויך מיט דעם בעפעהל

אין אַ פּאָר שעה אַרום קומט צו לויפען אַ פּע סאָלדאַט מיט דער אָרדינאַנס, וועלכען מ'האָט געשיקט אין אַפּטייק אַריין, און ברענגט... אַ פלעשעל מיט אַ פערטיגער מעדיצין.

אין שולע

לעהרערין: ווי וועט זיין מעהר צאָהל פון „קינד"?

שילערין: אַ צווילינג.

זי ביַיט נישט דאָס וואָרט.

ער: זעקסאונצוואַנציג יאָהר ביזטו איצט געוואָרען. אָבער דאָסזעלבע האָסטו מיר דאָך געזאָגט אויך מיט דריי יאָהר צוריק.

זי: איך, זעהסטו, געהער נישט צו די פרויען, וואָס היינט זאָגען זיי אַזוי און מאָרגען עפּים אַנדערש.

…עלונונג

פרוי: וואָס וועל איך קריגען, אַז כ'וועל איין פערלויף פון אַ חודש אַליין קאָכען מיטאָג?

מאַן: מיין לעבענספערזיכערונג.

…עקלערט

לעהרער צום נייעם שילער: פון וואַנען קומט ע… …דו הייסט שמידט און דיין טאַטע הייסט בראַון?

…דער קליינער טראַכט אַ וויַל און ענטפערט: דאָס איז… …ט זי הי… …טאַל התנגה געהאַט און איך נישט.

זיינע נאָכוועהען פון ימים-טובים.

ער וועט זיין אַ גרויסער העלד, אויב ער וועט זיך אַרויסדרייען פון דער דאָזיקער בעלאַגערונג.

9 I. NASIELSKI 9

פעטריקויער 9 טעל. 47-09

אנקוקען מיין עשעפט — אהן קויפצוואנג.

מעבעל

דער גרעסטער
דער עלעגאנטעסטער
אבער דער ביליגסטער

צו די קומענדיגע יום טובים עמפפעהלט איך די שענסטע שלאף-צימער, עס-צימער, קאבינעטען, ווי אויך איינצעלנע שטיק אויף די בעסטע בעדינגונגען צו די ביליגסטע פרייזען.

שפארט-געלד!

קויפט
שירמס,
שטעקענס
נור אין דער ווערקשטעל פון
ס. פייגענבוים, נארוטאוויטשא 19
ווייל איהר קענט דארט קויפען מיט
25% ביליגער ווי איבעראל.
אכטונג! עס ווערען אנגענומען אלערליי רעפעראטורען
און דעקונג.

ראדיא „OM"

ראדיא-אפאראטען איין און מעהר לאמפיגע
ווי אויך פערשידענע טיילען צו איינענער
קאנסטרוקציע פאר ראדיא-אמאטארען עמפפעהלט

Firma Radjo „OM" ŁÓDŹ, CEGIELNIANA 42.

בעמערקונג: נידריגע פרייזען! בעקוועהמע קויפס בעדינגונגען!

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

אין ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר רטקאווסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	10—11 2—3, 7—8
ד"ר רויזענער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען קראנקהייטען	1—2, 7—8
ד"ר יאסנאוויץ	נערווען קראנקהייטען	12—2
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר שפירני	פרויען און געבורטס-הילף	11½-1 5—6
ד"ר כהנמאר	כירורגיש-קראנקהייט.	1—2 און 4-5
ד"ר ווינבערג	אינ. מעדי, לונגען-קר.	11-1, 5½—7
ד"ר סמאסער	רענטגען	10—12 4—6
ד"ר ברוזשנעצקי	צאהן-ארצט	3—7
ראזעס	צאהן-ארצט	9—2

[illegible] האלז-פעלבעלענג, קווארצען, מאסאזשען א. א. א.
בא דער לעטשניצע איז געעפנט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט
הילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, אזוי באשטראהלונג און דורכליכטונגען. דיאטערמיע, רענטגענאגראפיע, עלעקטראזיע, פרע-ליבע אנאליזען. א קורס פאר שטעלער.
רענטגגענבילדער (סקריפטען) פון 4—5 נאכמ.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיט אין דער שטאט.

ערצטליך-קאסמעטיש. גאבינעט

ד"ר ס. מארקוס נעמט אן פון 6—7 אוונד

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען

אין דענטיסטישער קאבינעט.
בזשעזשינער 11, טעלעפאן 37-63
אפען פון 9 פריה ביז 7 אוונד.

ד"ר וואלינסקי	נאז, האלז, אויערן קר.	3—4
ד"ר הערשנער	קינדער קראנקהייטען	9-11 3-4½
ד"ר שיפמאן	אינערליכע קראנקהייטען	11—1
ד"ר לוביטש	הויט און געשלעכט-קר.	12½—1½
ד"ר שמירגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	1—2
ד"ר גאלדבלאט	אויגען-קראנקהייטען	12½—½
ד"ר עליאסבערג	כירורגישע קראנקה.	1—2
ד"ר בערגמאן	פרויען און געבורטס-הילף	3—4

פייכא-טעראפיע, שטראהל-בעהאנדלונגען ווי שטאמלען א. א. ווי פאקען-שטעכען, קינסטליכע ביהן-זון-בעשטראהלונג איינשפריצונגען, מאסאזשען, עלעקטריזאציע, אפעראציעס, אויף פערלאנג — וויזיטען אין שטאט. — אין לאבאראטאריום ווערען אויסגעפירט אלע ארט אנאליזען, ווי אויך פלעגמא און בלוט

אימפונגען געגען שקארלאטין.

ד"ר לאושינסקי. סטא אפאלסקא
צאהן-ארצט 10—1 3 6
קינסטליכע ציינער, קראנען, פאסטען א. א. וו.

די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאג.

רעטשניצע

פון דאקטוירים-ספעצ. און דענטיסטען-קאבינעט.
פעטריקאווער 62, טעל. 31-53.

אינערליכע קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינזאהן, מ. וואלפסאן, א. טענענבוים	פון 2½ 3½ און 7—8; 12—2; 4—6
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער, א. פאכשאנסקי	פון 2½—4 און 7—8; 12—1 און 5—6
פרויען-קראנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמאן, מ. פעלדמאן, פרוי ד"ר ח. זעלדאוויטש-קלאטשקא, גוסטאווא זאנד טענענבוים	פון 11—1; 5½—7½; שבת, זונט. רינסט. דאנ. 3-5; זונט. מאנט. מיט פרייט. 3-5
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר מ. גוטענטאג, ל. פאמיליער	פון 12—1; 4—6
נערווען קראנק	ד"ר מ. מאשלאנקא	פון 6—7 זונטאג 1—2½
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. סטופאי, ס. האלענדערסקא	פון 1—2 און 4—5; 11—12, 6—8 זונט. 12—2
נאז, האלז און אויערן-קראנק.	ד"ר מ. קלאטשקא, באל. קאן	פון 11—1 און 7—8; 3½—5½
הויט- און געשלעכט קראנק.	ד"ר פ. ברוין, י. סאלאווייטשיק	פון 12½—2½; 6—8
ציינער און מויל-קראנקהייטען	צאהן-ארצט מ. שעוועס, מ. רעזניקאווא, ב. טשודנאווסקא, ז קאצענבאגען	פון 9—10½ און 8—9; 2½—5; 11—1½; 5½—8

די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אוונד.
קווארץ-לאמפען אין גרופען-בעשטראהלונג
ס'ווערען געמאכט אפעראציעס, בעשט-אהלונגען מיט קווארץ-לאמפען עלעקטריזאציע, און אנאליזען, קינסטליכע ציינער, קראנעס, גאלד-בריקען און פלאמבען.
וויזיטען אין שטאדט. נאכט-דיזשור. געבורטס-הילף.

פעלד-בעטען

לעזשאקעס, קינדער-שטיהלען
„OMEGA" פון דער פירמע
מיט פיל יעהריגע גאראנטיע
פאבריק לאדז, יוליוש-גאס 4
צו בעקומען אין אלע מעבעל-געשעפטען

וואַרנונג!

אזוי ווי עס האבען זיך בעוויזען אין מארק פערשידענע נאכגעמאכטע פעלד-בעטען, מאך איך בעקאנט אס געעהרטע פובליקום, אז די עכט-פאטענטירטע בעטען עכט-פאטענטירטע

זענען פערזעהען נאר מיט דער שוץ-מארקע

PALMA-PATENT

פאר וועלכע מיר זענען פעראנטווארטליך ביז 3 יאהר.
— צו בעקומען אין אלע געשעפטען. —
אויסער עם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאגער אין א גרויסען אויסוואהל
ניקעל-בעטען, אמעריקאנקעס,
ניקעל-קינדער-בעטען, קינדער-וועגעלעך,
טיש-בעטען, קינדער-בענקעלעך
מעטער-מאב, אויף רעדלעך.

מאטראצען געבעטע, שאטקאווע און קאנאדיסקע. קאזעטקעס און טאפטשאנעס.

בעמ.: בעטלעך מיט וועגעלען ווייך אדער ברוין 17 זל., פאלאווע-בעטלעך 14 זל.
רעיעלע בעהאנדלונג. :: פאבריקס-פרייזען. :: זעמטליכע רעפאראטורען.
הוירט! לאדז, פאלנאצנא 24, טעל. 31-85. דעטייל!

מיעסקי קינעמאטאגראף

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 10.

Od wtorku, dnia 9-go do poniedziałku, dnia 15-go października 1928 r. włącznie

dla dorosłych: dla dorosłych:

Danton i Robespierre

1789 Rewolucja Francuska 1795

Role główne kreują:
Emil Jannings, Werner Kraus, Józef Runicz, Charlotta Ander, Maly Delschaft i inni.

dla młodzieży: dla młodzieży:

LUDZIE SZAKALE

II serja filmu
„Żyd wieczny tułacz"
według powieści Eugeniusza Suego
W poczekalniach kina codz. do g.22 audycje radjofonicz

טליתים-פאבריק

אויסארבייטונג פון וואלענע, האלב-וואלענע, זיידענע טליתים כמו טערקישע, ווי אויך טליתי-קטנים, הירט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גארטלען, שפאניעס און ציצית, צו בעקומען ביליגער ווי איבעראל
ביי א. ח. ציטרינאווסקי, קאמיענא 1.
אין 2. טויער, פארטער. קומט און איבערצייגט אייך!
בעמ.: ס'ווערען אויך אנגענומען אלטע טליתים צום וואשען.

קאלדרעס

וואטענע און פוכאווע
פון דער שענסטער און בעסטער אויסארבייטונג
צו מעסיגע פרייזען צו בעקומען
נייע ציגעל גאס 24, וו. 27.

Kino „Słońce"

ul. Napiórkowskiego 28 (dawniej St. Zarzewska).
Dziś! Od wtorku, dnia 9 do poniedziałku dnia 15 października 1928 r.
Najpotężniejszy film osnuty na tle wielkiej rewolucji pod tytułem:

MIŁOŚĆ w purpurze krwi

Potężny dramat o tysiąca sensacji owiany czarem romantyzmu, pełny bohaterstwa i poświęcenia.
W rolach głównych najwybitniejsi artyści świata
Eleonora Boardman i Conrad Nagiel.
Początek seansów 5, 7 i 9, w soboty, niedzielę i święta początek o godz. 1, 3. 5, 7 i 9 wiecz.
Ceny miejsc: I — 80 gr. II 60 gr III — 40 gr.
UWAGA! Ceny miejsc na wszystkie miejsca na I-szy seans o godz. 1—3 po poł. po 40 groszy.
Dojazd tramwajami 3, 4 i 7.

אין דער 7-קל. שולע פון ש. זשעלאנקא

68/70 וווסכאדניא 68/70
(דורכגאנג דורך פעטריקאווער 44/46)
ווערען אנגענומען שילער פון 6 יאהר אן און ווערען פארגעברייט אין אלע היגע מיטעל-שולען.
א ספעציעל געוויכט ווערט געלייגט אויף די העברעאישע שפראך און אויף אלע יודישע למודים. 898

נאך א לענגערער אפוועזענהייט בין איך
צוריקגעקעהרט
און נעהם אן אינטערעסאנטען אין פערשידענע
געריכטס- און היפאטעקן-ענינים
משה פיינקינד פיעטרקאוו-טריב.
פילסודסקי 36.

Dr. med.
BRAUN

וואוינט יעצט
6-טען שערפיען 1
(בענעדיקטא) טעל. 40-26
ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען און מענער - שוואכע נעמט אן פון 9—11 פריה און פון 5 ביז 8 אוונד.

וויכטיג פאר בעל-שמחות!

10 POŁUDNIOWA 10

איך בארג אויס ערשטקלאסיג געפעס, פלאטען, טישען, בענקלעך, אלע כלים שטרענג כשר און זעהר ביליג. דער ערשטקלאסיגער רעסטאראנטער זאל, לויט'ן אויסלענדישען סטיל, ווערט פערדינגען אויף התונות מיט גוטע בעדינגונגען.
זאל פאלודניאווא 10, פרידוואלד.

ביטשריפט-ביורא

ב. האכבערג
פאנסקא 1
טעל. 36 77

ערלעדיגט אלע ארט געריכטליכע- און שטייער אנגעלעגענהייטען און אלע אמטען אויף לאדזער וואיעוואדזטווע רעיעל און פינקטליך.
בעמערקונג: וועגען פערשידענע שטייער-פראגען נעהם איך פערזענליך אן צווישען 5-6 נאכמיטאג.

ניי'ער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזשער לעבען

ניי'ער פאָלקסבלאַט

12 פרייטאָג — אָקטאָבער
כח תרפ"ט תשרי
זון-אויפגאַנג 5.53
זון-אונטערגאַנג 4.57
ליכט-צינדען 4.39

די סוחרים מוזען רעגיסטרירען זייערע געשעפטען

מען וועט צאָהלען שטראָף פאַר פערשפּעטיגען.

די סוחרים מוזען נעהמען אין אַכט, אַז עס איז נאָך געבליבען אַ קורצע צייט אויף צו רעגיסטרירען די געשעפטען.

לויט דער פעראָרדנונג מוזען אַלע סוחרים זיך רעגיסטרירען, אַפילו אַזעלכע, וואָס האָבען זיך שוין אַמאָל רעגיסטרירט.

צו דער רעגיסטראַציע מוז מען צושטעלען די פּאַטענטען פון די יאָהרען 1927 און 1928.

די געשעפטען, וואָס זענען געשאַפען געוואָרען אין יאָהר 1928, אָדער אין דעם יאָהר האָט זיך געענדערט דער אייגענטימער אָדער מען האָט געטוישט דעם לאָקאַל, מוזען געבען אַ אָבצאָהל לטובת דעם מאַגיסטראַט.

אויב מען וועט זיך איצט נישט רעגיסטרירען וועט מען ווערען בעשטראָפט מיט אַ גרויסע געלד-שטראָף. אויך די, וואָס האָבען אַמאָל זיך שוין רעגיסטרירט וועלען ווערען בעשטראָפט פאַר נישט רעגיסטרירען זיך איצט.

רעקורסען אויף הכנסה-שטייער

איז צייט אָפּצוגעבען ביז'ן סוף חודש.

ווי מען מעלדעט אונז, ענטזאָגט מען זיך אין אַ סך אויסענדעס אַרויסצוגעבען די שטייער-צאָהלער אַ קאָפּיע פון „וויפּיס שאַצונקו".

דאָס דאָזיגע איז אונגעזעצליך. אויפ'ן סמך פון אוסטאַוו וועגען פּאָדאַטעק-דאָכאָדאָווי האָט יעדער שטייער צאָהלער דאָס רעכט צו פאָדערען שריפטליך אָדער מינדליך דאָס מען זאָל איהם אַרויסגעבען אַ שריפטליכען אַ שריפטליכע קאָפּיע פון „וויפּיס שאַצונקו". מען קאָן נאָר פאָדערן אַ אָבצאָהל דערפאַר פון 1—2 זלאָטעס.

דאָס בעקומען אַזאַ „וויפּיס" איז אונגעהויער נויטיג פאַר די אַלע, וואָס ווילען אָבגעבען אַ אַדוואָלאַניע. מיר ראָטען נישט צו שרייבען די אַדוואָלאַניעס בלויז מיט הוילע ווערטער. דאָס קאָן האָבען אַ פּערקעה טען רעזולטאַט.

דאָס בעקומען אַ „וויפּיס" קאָן דויערען ביז 7 טעג, מיט די צאָהל טעג ווערט פערלענגערט דער טערמין פון די אַדוואָלאַניע. די אַדוואָלאַניע איז צייט אָפּצוגעבען ביז'ן סוף מאָנאַט.

צו די קראַנקען - קאַסע-וואַהלען

וואַהל-מיטינג פון „פּועלי-ציון"

אין פלאָרא איז פאָרגעקומען אַ גרויסער מיטינג גערופען דורך דעם יודישען אַרבייטער-וואַהל-קאָמיטעט „פּועלי ציון".

די רעפערענטען ראַטמאַן י. לעוו פון וואַרשע ראַטמאַן האַלענדערסקי און בראַנד האָבען ברייט אַרומגערעדט די אויפגאַבען פון די יודישע אַרבייטער ביי דער קראַנקען-קאַסע-וואַהלען, זיך אָפּגעשטעלט אויף די אַלע פאָדערונגען, וואָס דער אַרבייטער-קלאַס בכלל און יודישער בפרט מוז זיך אויסקעמפען אין דער קראַנקען-קאַסע.

די רעפערענטען האָבען אויך איבערגעגעבען פאַרוואָס די „פּועלי ציון" איז נישט געגאַנגען אין סאָציאַליסטישען בלאָק ביי די קראַנקען קאַסע-וואַהלען. אין דעם זין פון די אויספיהרונגען איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע אין גייסט פון „פּועלי ציון".

צום 10 יעהריגען אונאָפּהענגיגקייטס-יובילעי

(—) דעם קומענדיגען זונטאָג רופט די פערוואַלטונג פון פערבאַנד פון די רעזערוו-אָפיצירען אַ פערזאַמלונג פון אַלע רעזערוו-אָפיצירען וועגען אײנ-מויערען גערענק-טאָוולען אין די לאָדזער בתי-התפילות לכבוד דעם 10-יעהריגען יובילעאום פון דער אונאָפּהענגיגקייט פון פּוילען.

די פּראָקלאַמירונג קומט פאָר פּונקט 12 אַ זייגער בייטאָג אויף פּעטריקאָווער 104.

צו דער אויפמערקזאַמקייט

פון די ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס.

בלויז אויפ'ן שטח פון דער שטאָט לאָדז אַליין געפינען זיך טויזענטער אַרבייטס און האַנדעלס-אונטערנעהמונגען (כאַנדעל, פאַבריקען, בעשטעלטע בעלי מלאכות, עקספּעדיטאָרען א. א. וו.), וועלכע פערנעהמען זיך אויסשליסליך אָדער הויפּטזעכליך מיט אויספערטיגען, אײנשיקען אַ ע"פ פערקויפען אָנפערטרויטע ווערטען.

די אויסגערעכענטע שיכטען ווערט פאַרהעלטניסמעסיג אַמשטאַרקסטען בעלאַסטעט מיט פערשידענע שטייערן און עפנטליכע אָפּצאָהלונגען אַזוי, אַז ס'איז זעלבסטפערשטענדליך, פאַר וואָס ס'זאַמלען זיך כסדר ביי זיי אָן פערלעגענע חובות.

די עקזעקוציע-מאַכט, ווילענדיג אויפמאָהנען די דערמאָהנטע חובות, סעקוועסטרירט אויף זייער חשבון קודם כל די קאָסטבאַרסטע און גאַנגבאַרסטע געגענשטאַנדען, וועלכע געפינען זיך נאָר אין רשות פון די בעלי חובות און זענען אָבער אין דער ווירקליכקייט נישט זייער אייגענטום.

ס'איבערצייגען נישט די עקזעקוטאָרען די פערזיכערונגען פון די בעלי חובות, אַז דאָס סעקוועסטרירטע פערמעגען איז זיי אָנפערטרויט געוואָרען דורך פרעמדע אייגענטימער אָדער בעשטעלער. פערקעהרט ס'זענען פערהאַן פיל בעאַמטע, וועלכע ענטזאָגען זיך אַפילו אַזאַ ערקלערונג אַרייַנצוטראָגען אין ווייַנטשע-פּראָטאָקאָל.

די סעקוועסטרירטע געגענשטענדען ווערען ביז צום בעשטימטען ליציטאַציע-טערמין, דערווייל איבערגעשיקט אין די מאַגאַזינען ביי די אורזשאָנדען אָדער אונטער אַ נעהעריגער פעראַנטוואָרטליכקייט איבערגעלאָזט אויפ'ן אָרט.

די פעראינטערעסירטע פערזאָנען זענען דערווייל געצוואונגען צו פערפיהרען רויערנדע פּראָצעסען בכדי צו עלעמענירען פון סעקוועסטער די פרעמדע געגענשטאַנדען.

ערשט נאָך לאַנגע לויפעניש און מאַטערנישען צייט און געלד-פערלוסטען ווערט דאָס קוועסטיאָנירטע אייגענטום בעפרייט פון סעקוועסטאָר און גאַנץ אָפט שוין אין אַן ענטווערטע און צושאַנדערטע צושטאַנד צוריקגעקערט די אייגענטליכע געזעצליכע בעלי בתים.

ס'זאָל אָבער נישט זיין אין אַזאַ סכסוך אומגעזעצליך שעדליך קודם כל פאַר'ן בעטרעפענדע בעל חוב אַליין, ווייל די בעשטעלער און אייגענטימער וועלען שוין, מיט איהם נישט מעהר וועלען האַבען קיין געשעפטליכע בעציהונגען נאָך אַזעלכע פיינליכע מיספערשטענדנישען און לויפענישע איבער אַלערליי אַמטען און געריכטע. מבילא ווערט דורכדעם זיין כאַראַקטער לאַגע נאָך מעהר קריטישער און זיין צאָהלונגס-פעהיגקייט שוואַכער.

אויך דעם פרעסטיזש פון דער מלוכה ברענגט עס נישט קיין קלייניגעם שאָדען כאָטש דערמיט בלויז אַפילו אַליין, וואָס די האַנדלונג פון איהרם אַ בעאַמטען אָדער אַמט ווערט עפענטליך ערקלערט פאַר אומגעזעצליך.

נור איז אַז די גערעכטיגקייט קומט אָדער קאָן קומען צום אויסדרוק.

נישט אַלעמאָל לוינט אָדער זענען ביכולת די פעראינטערעסירטע פערזאָנען צו פערפיהרען אַזעלכע פּראָצעסען. אויך נישט שטענדיג זענען פערהאַן די געזעצליך געפאָדערטע בעווייזען בכדי פעסטצושטעלען די אומשטענדען פון אונפערטרויער.

ווערען טאַקע דערינבער גאַנץ אָפט פרעמדע געגענשטאַנדען ליציטירט און עס ליידע דערביי צופעליגע און אומשולדיגע מענשען, וועלכע קאָנען שפּעטער בשום אופן נישט אויפמאָהנען אַן ענטשפּרעכענדע ענטשעדיגונג פאַר זייערע פערקויפטע זאַכען פון די אָנפערטרויטע און פּראָזימטע קאָנטראַהענטען.

אָדער נאָך אַ מאָמענט:

דער סעקוועסטראַטאָר לעגט אַן אַרעסט אויף געוויסע געגענשטענדען און לאָזט זיי איבער אונטער דער השגחה פון בעל חוב אָדער זיינע קרובים. דערווייל פון דערוויסט זיך דערווייל דער אייגענטימער און נעמט זיי צו. ווען דער סעקוועסטראַטאָר קומט דורכפיהרען די ליציטאַציע און טרעפט נישט די אויפגעשריבענע זאַכען אויפ'ן אָרט, ווערט דער שולדיגער בעל חוב און דער א. ג. ראָזאָרצע צוגעצויגען צו געריכטליכער פעראַנטוואָרטליכקייט.

ס'העלפען נישט אַזעלכע פאַלען די טענות פון די בעשולדיגטע, אַז די סעקוועסטרירטע זאַכען האָבען נישט געהערט צו זיי, נאָר ס'האָבען זיך צו פעליג געפונען אין זייער רשות און די אייגענטליכע בעלי-בתים האָבען זיי צוריקגענומען.

מייסטענטייל ענדיגען זיך אַזעלכע פּראָצעסען מיט קלענערע אָדער גרעסערע שטראָפען.

די דערמאָהנטע אומנאָרמאַלע פערהעלטנישען קאָנען לויט אונזער מיינונג רעגולירט ווערען אויף פאָלגענדען אופן:

יעדער אונטערנעהמונג, אין וועמעס רשות ס'געפינען זיך צוליב איהר געשעפטליכער נאַטור אָנפערטרויטע געגענשטאַנדען, פיהרט אַ ספּעציעל שנורירט בוך, בעשטעטיגט דורך דער שטייער-מאַכט מיט'ן הסכם פון אַנדערע פעראינטערעסירטע אַמטען און אינסטיטוציעס.

אין דאָזיגען בוך ווערען אַריינגעטראָגען אַלע בעשטעלונגען און אויפטראָגען לויט די פערהאַנענע רובריקען, ווען דער אויפטראַג איז געמאַכט געוואָרען, קוואַנטום און קוואַליטעט פון די אָנפערטרויטע געגענשטאַנדען, אונטערשריפט און אַדרעס פון אויפטראַגגעבער אָדער פירמע.

ווען דער אויפטראַג ווערט ענדליך אויסגעפיהרט, דאַרף ווייטער אין די געהעריגע רובריקען פון זעלבען בוך דער אומשטאַנד דאַטירט און אונטערגעשריבען ווערען דורכ'ן געזעצליכען אָפּנעהמער.

אַזוי אַרום וועט די דערונטע מאַכט צו יעדער צייט קאָנען פעסטשטעלען, וועלכע פערהאַנענע אין רשות פון בעל חוב געגענשטענדע זענען אַ פרעמדע אייגענטום און אונטערליגען דעריבער נישט קיין סעקוועסטער אויפ'ן חשבון פון זיינע שולדיגע חובות.

אַזאַ בוך וואָלט געקאָנט דינען אַלס אויסגעצייכנעט אָריענטאַציע מאַטעריאַל ביי רעקלאַמאַציעס וועגען די הויכע שטייער-אויסמעסטונגען און דערגלייכען אויך בעניצט ווערען פאַר אַ רעכטליך-אָנערקענטען זאַך-בעווייז ביי פערשידענע אַנדערע סכסוכים.

די פעראינטערעסירטע ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס דאַרפען זיך כיט דעם ענין אָנהייבען ערנסט צו פערנעהמען.

י. איינפעלד.

בריף אין רעדאַקציע

געעהרטע רעדאַקציע! ערלויבט אונז אין אייער וו. צייטונג אָפּצודריקען איניגע שורות, פאַר וועלכע מיר דאַנקען אייך פאָראויס:

דעם 9-טען ר. ח. האָבען פערשטרייקט אויף נאָוואָמיעסקאַ וואָס די האַנדעלס-אָנגעשטעלטע און ביוראָ-ן אין 5 פירמען פון דער גאַלאַנטעריע בראַנזשע.

דער שטרייק איז אויסגעבראָכען צוליב'ן אָפּוואַרפען די פאָדערונגען פון זייערע אָנגעשטעלטע, וועלכע ס'האָט כאַר זיי אַרויסגעשטעלט דער פערייין פון האַנדעלס- און ביוראָ-אָנגעשטעלטע אַלעע קכאָשטשושקאַ 21.

די אַרבייט און די לוין-בעדינגונגען אין דער דערמאָהנטע בראַנזשע זענען געווען פאַר די אָנגעשטעלטע אַ קוואַל פון אומערטרעגליכקייט, נעהמענדיג נאָך אין בעטראַכט דאָס כסדר'דיגע שטייגערונג פון'ם יקרות און דאָס נישט בעקומען קיין הוספה אין דער בראַנזשע פון גאָר אַ לענגערע צייט, איז דאָס אַרויסשטעלען פון אַ לוין-אַקציע געווען אַ לעבענס-נויטווענדיגקייט. ס'איז כדאי צו בעמערקען, אַז ס'ענען פערהאַן אָנגעשטעלטע, וועלכע אַרבייטען שוין מעהרער יאָהרען אין דער גאַלאַנטעריע בראַנזשע און האָבען בעקומען ביז היינט פון 25 ביז 50 זל. אַ וואָך, צווישען וועלכע דער גרעסטער טייל זענען אויך פערהייראַטע. ביוראָליסטען און בוכהאַלטאָרען האָבען בעקומען פון 50 ביז 60 זל. אַ וואָך. דערצו מוז נאָך פערצייכענט ווערען, אַז אַ גרויסע צאָהל אָנגעשטעלטע קומט פון זייערע בעלי בתים נאָך 6 חדשים ביז אַ יאָהר פענסיע.

ביי אַ טאַבעלע פון לוינען האָבען די בעלי-בתים פון די פערשטרייקטע 5 פירמען נאָך אָפּגעוואָרפען די אַרויסגעשטעלטע דורך אונז פאָדערונגען, וועלכע נאָכ'ן גענויען זיי אַפילו אין דער גאַנצע 100 פּראָצענט, וועט זיי נאָך נישט געבען די מעגליכקייט צו פיהרען אַ געוועהנליך לעבען.

מיר געבען איבער איבער דעם פאַקט אין דער עפענטליכקייט און זאָל זי משפּטן צי דאַרפען אָנגעשטעלטע מיט פאַמיליעס לעבען און האָרעווען ביי אַ פערדינסט פון 25 ביז 50 זל. אַ וואָך, ווען דער גרעסטער צאָהל צווישען זיי זענען אויך פערהייראַטע מיט קינדער.

פאַר די ווייטערדיגע קאָנסעקווענצען פון אַן אַלגעמיינעם סאָלידאַרישען שטרייק אין דער גאַנצע גאַלאַנטעריע-בראַנזשע מאַכען מיר דעריבער פעראַנטוואָרטליך די פערשטרייקטע 5 פירמען.

מיט דרך ארץ:

פערייין פון האַנדעלס און ביוראָ אָנגעשטעלטע לאָדז, אַלעע קאָשטשושקאַ 21.

די עפענונג פון דער פאָלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

די טעג איז אין לאָקאַל פון „הזמיר" פאָרגעקומען די פייערונג פון דער עפענונג פון דער פאָלקס-אוניווערזיטעט ביי דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע.

דעם פאָרזיץ האָט געפיהרט רעפ. ד"ר ראָזענבלאַט. די איינלייטונגס-רעדע האָט געהאַלטען ה' מ. לימאַן, וועלכער האָט ערקלערט די אויפגאַבען און בעדייטונג פון דער פאָלקס-אוניווערזיטעט אַלס וויכטיגע קולטורעלע אינסטיטוציע פאַר די ברייטע יודישע פאָלקס-שיכטען.

דערויף האַלט אַ לענגערען רעפעראַט רעד. יוסף העפטמאַן פון וואַרשאַ אויף ד. ט.: „קאַפּיטלעך פון דער ציוניסטישער געשיכטע"...

*

די סיסטעמאַטישע פאָרלעזונגען פון דער פאָלקס-אוניווערזיטעט הייבען זיך אָן היינטיגען שבת, ד. 13. ה. ח. 5 אַ זייגער נ. מ. וועט ד"ר י. פרענקעל האַלטען אַ העברעאישע פאָרלעזונג אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) וועגען משה מענדעלסאָן, צו זיין 200-טען געבורטסטאָג; 7 אָווענד קומט פאָר אַ פאָרלעזונג אין „בני-ציון" (רזגאָווסקאַ 7) פון ה' מ. לימאַן (יודיש) וועגען ציוניסטישע פּראָבלעמען און אין לאָקאַל אויף גלובנאַ 62 (ביני) פון ה' א. לובאַשיצקי (יודיש) וועגען דער יודישער געשיכטע.

די פלאַג פון לאַנגטערמיניגע וועקסלען

דאָס מיניסטעריום וויל איינפיהרען 2 קאַטעגאָריעס וועקסלען — די פאַבריקאַנטען זענען דערווייל נישט צופרידען

די רעגירונג האָט בעטראַכט דעם פערלאַנג פון די גרויסע פאַבריקאַנטען, וועגען בעגרענצען די רעכט אויסצושטעלען וועקסלען אויף לאַנגע טערמינען.

עס האָבען זיך אַרויסגערוקט פערשידענע פּראָיעקטען אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, אין רעזולטאַט איז בעשלאָסען געוואָרען אויף אַ געוויסען אופן צו ערפילען דעם פערלאַנג פון די פאַבריקאַנטען.

אין רעזולטאַט דערפון וויל דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום איינפיהרען צוויי קאַטעגאָריעס וועקסלען. איין קאַטעגאָריע וועקסלען, וועלכע וועלען האָבען דעם איצטיגען כאַראַקטער וועלען זיין גילטיג נאָר אויף טערמינען ביז 3 מאָנאַטען, און אַ צווייטע קאַטעגאָריע וועקסלען, וועלכע וועלען קאָסטען פיל טייערער, וועלען זיין בעשטימט אויף טערמינען לענגערע פון 3 מאָנאַטען.

די צווייטע קאַטעגאָריעס וועקסלען וועלען שוין אין גיכען איינגעפיהרט ווערען.

די פאַבריקאַנטען זענען געבליבען אונצופרידען מיט דער ערלעדיגונג. זיי טענה'ן, אַז פריהער ווען דאָס אויסשטעלען אַ לענגערען טערמין איז געווען פערבונדען מיט אַ טייערען בלאַנקעט, האָט מען נאָך נישט אויסגעשטעלט אַזוי פיל לענגערע טערמינען, נאָכדעם ווי מען האָט איינגעפיהרט, אַז אויף אַ נאָרמאַלען בלאַנקעט קאָן מען שטעלען אַ ווייטען טערמין, האָט דאָס זיך שוין אַזוי איינגעפיהרט, אַז בלויז מיטן פערטייערען דעם וועקסעל-בלאַנקעט, וועט דאָס נישט אָבשטעלען דעם דרוק פון אַלע זייטען צו געבען לאַנג-טערמיניגע וועקסלען.

די פאַבריקאַנטען ווילען, אַז וועקסלען, וואָס האָבען געהאַט לאַנגע טערמינען זאָל מען נישט קענען בכלל דיסקאָנטירען, אַפילו ווען מען האַלט דאָס אין פּאָרטפעל איניגע מאָנאַטען; די פאַבריקאַנטען גלויבען, אַז מיט אַזאַ ראַדיקאַל מיטעל וועט מען דערין העלפען.

Dr. med.
J. MANDELBAUM
Zawadzka 16a, tel. 27-52
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע
און נערוועז - קראַנקהייטען.
נעהמט אָן טעגליך פון 5 ביז 7 אָווענד

Dr. ROŻANER
ספּעציאַליסט פאַר הויט-, ווענערישע
קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע.
היילונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען און דיאַטערמיע
Dzielna 9 (Narutowicza), tel. 28-98.
צוריקגעקעהרט
נ. צ. מ. אָן פון 8—10 און 5—8, פרויען פון 3—4
וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

דער טעקסטיל-שטרייק אין לאָדז.

(2) אויף דער נעכטיגער זיצונג פון

מאַגיסטראַט

איז צוו. א. ד. בעהאַנדעלט געוואָרען די פראַגע וועגען קומען צו־הילף די שטרייקענדע אַרבייטער. ס'איז פעסטגעשטעלט געוואָרען, אַז די אַקציע פון די אַרבייטער איז אַ בערעכטיגטע. נאָך אַ לענגערען וויכוח איז בעשלאָסען געוואָרען בעאויפטראַגען די אָפּטיילונג פאַר געזעלשאַפטליכער שוץ און די ווירטשאַפטס־אָפּטיילונג צוצוגרייטען די אַקציע פון אַרויסגעבען מיטאָגען פאַר די שטרייקענדע מיט זייערע פאַמיליעס.

*

(2) נאָכדעם, ווי די דעלעגאַטען־פערזאַמלונג אין דעם קלאַסען־פעראיין האָט אָנגענומען דעם בעשלוס אונבעדינגט אָפּצוואַרפען דעם פאָרשלאַג פון'ם אַרבייטס־מיניסטער ד״ר יו. קעוויט וועגען די 5 פראָצענט הוספה, האָט די הויפט־פערוואַלטונג פון'ם קלאַסען־פעראיין

איבערגעשיקט דעם אַרבייטס־מיניסטער אַ בריף,

אין וועלכען זיי קאָמוניקירען, אַז סיי דער אויספיהר־קאָמיטעט, סיי די פערזאַמעלטע דעלעגאַטען זענען געקומען צום בעשלוס, אַז זיי מוזען אָפּוואַרפען דעם פאָרשלאַג און ווייטער פיהרען די שטרייק־אַקציע.

וואַרשאווער קאָמיסיע פון די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען וויל קומען צו הילף די שטרייקענדע לאָדזער טעקסטיל־אַרבייטער.

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, וועט היינט אין וואַרשאַ פאָרגעקומען אַ ספּעציעלע זיצונג פון דער קאָמיסיע פון די פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען. עס וועט בעהאַנדעלט ווערען די פראַגע, ווי אַזוי צו קומען צו הילף די שטרייקענדע לאָדזער טעקסטיל־אַרבייטער.

(2) די הויפט־פערוואַלטונג פון די קלאַסען־פעראיינען אָרדענט אויך היינט אין פערשידענע טיילען שטאָט

בעריכטס־מיטינגען

מיט'ן צוועק געגויי צו אינפאָרמירען די אַרבייטער וועגען דעם ביז־איצטיגען גאַנג פון שטרייק. די מיטינגען וועלען פאָרקומען: 10 אַ זייגער אין דער פריה אין זאַל פון די פאַבריק־מייסטערס (זשעראָמסקאַ 74), אין זאַל פון די קלאַסען־פעראיינען (נאַרוטאָוויטש 50), אויף זאַווישאַ 22, אין „ספינקס" (זשגאָווסקאַ 74), 9 אין דער פריה אין שטעטישען קינאָ אויף שייבלערס מאַרק. אויף די מיטינגען וועלען אַרויסטרעטען די רעפּוטאַטען: ואַניעלעוויטש, שטשערקאָווסקי, צערבע, ספּעציעל־אָנגעקומענע רעפּוטאַטען, מיטגלידער פון דער שטרייק־קאָמיטע א. אַ. וו.

*

(ב) נעכטען אין דערפריה זענען אַלע אַרבייטער

געקומען אין די פאַבריקען,

וואו מ'האָט אויסגעצאָהלט די אַרבייטער דעם לוין, וואָס זיי איז געקומען.

אין אַלע פאַבריקען זענען געקומען מיטגלידער פון דער שטרייק־קאָמיסיעס און אָפּגעהאַלטען אויף די פאַבריקס־הויפען פערזאַמלונגען וועגען פערלויף פון שטרייק.

אין איינעגע ערטער האָט מען די אַרבייטער נישט ערלויבט אָפּצוהאַלטען די פערזאַמלונגען אויף די הויפען, און דעריבער זענען די פערזאַמלונגען אָפּגעהאַלטען געוואָרען אויפ'ן גאַס פאַר די פאַבריקען. אומעטום איז בעשלאָסען געוואָרען

אויסצוהאַלטען אין שטרייק ביז אַ זיג

און רופען דעם גאַנצען פּראָלעטאַריאַט צו העלפען די טעקסטיל־אַרבייטער אין קאַמף.

פאַר פּאָזנאַנסקי'ס פאַבריק איז געקומען דער קאָמוניסטישער

דעפּ. ביטנער

און אָפּגעהאַלטען מיט די אַרבייטער אַ פערזאַמלונג אויפ'ן הויף פון טעאַטער „פּאָפּולאַרני".

די פערוואַלטונג פון דעם קריסטליכען פעראיין

האָט זיך געווענדעט צו דעם הויפּט־ראַט פון דעם פעראיין, וועלכער איז טעטיג אויפ'ן שטח פון לאָדז, וועגען אונטערשטיצען די אַקציע פון די טעקסטיל־אַרבייטער דורך פּראָקלאַמירען אַן אַלגעמיינעם שטרייק. אין צוזאַמענהאַנג דערמיט קומט פאָר היינט אַ זיצונג פון די פעראיינס־פערוואַלטונגען פון אַרבייטער און אָנגעשטעלטע אין אַלעטעקסטיל־בראַנשעס און אין אינסטיטוציעס פון עפענטליכען געברויך. אויף דער זיצונג וועט אָנגענומען ווערען אַ דעצידירענדער בעשלוס.

*

(ב) עהערנעכטען שפּעט ביינאַכט איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער הויפּט־פערוואַלטונג פון

די כאַדעקישע פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען.

ס'איז אַרומגערעדט געוואָרען די לאַגע אין טעקסטיל־שטרייק און ס'איז בעשלאָסען געוואָרען צונויפצורופען אַ זיצונג פון דער פערוואַלטונג פון די אָנגעשטעלטע אין אינסטיטוציעס פון עפענטליכען געברויך, כדי אַרומצורעדען די פראַגע פון אַן אַלגעמיינעם שטרייק, אויב דער טעקסטיל־שטרייק זאָל אין דער נאָהענטסטער צייט נישט ליקווידירט ווערען.

(2) אויסער די צוויי לאָדזער

קאָמוניסטישע דעפּוטאַטען

ביטנער און ראשאק, זענען נעכטען געקומען קיין לאָדז די קאָמוניסטישע דעפּוטאַטען וואַרסקי־וואַרשאַווסקי און סיקולא. די דעפּוטאַטען האָבען אין פערשידענע פּונקטען פון שטאָט געפּרובט צונויפצורופען פערזאַמלונגען פון די שטרייקענדע אַרבייטער. די פּאָליציי האָט אָבער די פערזאַמלונגען אומעטום ליקווידירט.

רעגיסטראַציע פון יאָהרגאַנג 1908.

היינט דאַרפען זיך רעגיסטרירען אַלע געבוירענע אין 1908 י. וועלכע וואוינען אין 3. פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט און זייערע פאַמיליען־נאָמען הויבען זיך אָן מיט די בוכשטאַבען:

P. K.

מאָרגען:

S. Sz.

די רעגיסטראַציע קומט פאָר אין לאָקאַל פון מיליטעריש־פּאָליציישע ביוראָ ביים מאַגיסטראַט פּיעטרקאָווער 212) און קומט פאָר פון 8.15 ביז 1 אַ זייגער בייטאָג.

ביים רעגיסטרירען זיך דאַרפען מיטברענגען אַ פּאַס מיט אַ פאָטאָגראַפיע, אָבער אַן'אַנדער דאָקומענט וואָס בעשטעטיגט די אידענטישקייט פון דער פּערזאָן. פאַר נישט מעלדען זיך צו דער רעגיסטראַציע דראָהט אַ שטראָף.

פערזאָנען מיט „קאַרטאַ־פּאָביטו" דאַרפען זיך אויך רעגיסטרירען.

1905 6, 7, צוגאַב־פּאָבאָר־קאָמיסיע.

(2) אויף פּאָמאָרסקאַ 18 וועט היינט פאָרקומען אַ צוגאַב פּאָבאָר־קאָמיסיע פאַר די געבוירענע אין 1905, 1906 און 1907, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 9 און 11 פּאָליציי־קאָמיסאַריאַט אויך מענער פון די עלטערע יאָהרגענג, וועלכע זענען נאָך נישט געשטאַנען פאַר קיין פּאָבאָר־קאָמיסיע, אַזעלכע די, וואָס האָבען דערהאַלטען אַ פּאָלגאַציע אויף אַ יאָהר (קאַטעג. 13) דאַרפען זיך צושטעלען.

ליציטאַציע פון אויסבראַקירטע מיליטער־פערד.

(מ) היינט 9 אַ זייגער אין דערפריה קומט פאָר אויף שייבלערס־מאַרק אַ ליציטאַציע פון אויסבראַקירטע מיליטערישע פערד.

רעמאָנטירט די בנינים פון געזעלשאַפטליכער־שוץ.

(מ) די אָפּטיילונג פון געזעלשאַפטליכער שוץ האָט אַ־ורכגעפיהרט הייאָהר אַ גרינדליכען רעמאָנט פון דער קינדער־היים אויף טראַמוואַיאָווע, פון דער קינדער־שוץ־סטאַציע, פון דער ערציהונגס הויז פאַר מיידלעך אין די שול־יאָהרען אויף קאָפּערניקגאַס.

מלכה שוואַרצענקאָפּ אין טעאַטער פּאָפּולאַרני

די טראַגעדיע פון אַ יודיש מיידעל אין זאַפּאָלסקאַ'ס „מלכה שוואַרצענקאָפּ" בעקומט אין דירעקטאָר פּילאַרסקי'ס און אין אַרטיסט פון „אַררט" דושינאַעם רעושי אַ בעזונדערען זין און כאַראַקטער.

די פּרעמיערע פון דער פּיעסע, וועלכע קומט פאָר מאָרגען אין אָוועט, האָט אַרויסגערופען אַ גרויסע פעראינטערעסירונג צווישען היגען טעאַטער־פּובליקום. מוזיק און געזאַנג האָט אַראַנזשירט צו דער פּיעסע דער טאַלאַנטירטער קאָמפּאָזיטאָר פון „אַררט" ה' רוד בייגעלמאַן.

פּ"צ קאַנדידאַטען־ליסטע צו דער קראַנקען־קאַסע.

נעכטען האָט דער וואַהל־קאָמיטעט פון „פּועלי־ציון" אַרייַנגעטראָגען די קאַנדידאַטען־ליסטע פאַר די וואַהלען צום ראַט פון דער קראַנקען־קאַסע. אַלס ערשטע קאַנדידאַטען פיגורירען אויף דער ליסטע ראַטמאַן האַלענדערסקי, מ. פּערער, ד״ר שיפּער, א. קאַהאַן, ראַטמאַן שאַפּיראָ און ד״ר אוריסאָן.

די וואוינונגס־קאָלאָניע אויף קאָנסטאַנטינער־שאָסיע.

(מ) די אַרבייטען פון דער וואוינונגס־קאָלאָניע אויפ'ן קאָנסטאַנטינער שאָסיע געהען זעהר שנעל פאָראויס, אין אַ טייל בנינים איז שוין פערענדיגט דאָס בויען פון דריטען שטאָק און מ'הויבט שוין אָן לעגען די דעכער. די רויה־אַרבייטען וועלען פערענדיגט ווערען ביז צום 15 דעצעמבער. אַ ספּעציעלע קאָמיסיע צואַמען מיט די אַרכיטעקטען אַרבייט אויס פּראָיעקטען פון די בנינים פאַר די אינסטיטוציעס פון עפענטליכען געברויך, וואָס וועלען איינגעאָרדענט ווערען אויף דער קאָלאָניע.

זיצונג אין וואָיעוואָדזטווע וועגען פערשידענע אַקטועלע ענינים.

מיטוואָך איז אין דער וואָיעוואָדזטווע פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער וואָיעוואָדזטווע־אָפּטיילונג. אויף דער זיצונג זענען אָנוועזענד געווען וויצע־וואָיעוואָדע לעוויצקי (שפּעטער אויך וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט), נאַטשעלניק זאַקושעווסקי, פּרעזעס טאָוואַרניצקי, פּרעזידענט זשעמיענצקי אינזש. שווינאַרסקי און וויטאָלד נאָוויצקי.

נאָכדעם, ווי ס'זענען בעטראַכט געוואָרען די שטייער־רעקורסען, זענען אָנגענומען געוואָרען אַ רייה בעשלוסען וועגען קאָמונאַלע פינאַנצען און אַדמיניסטראַטיוו־קאָמונאַלע ענינים; עס איז אַרויסגעגעבען געוואָרען אַ מיינונג וועגען דעם כאַהרפּלאַן און אומזיסטען היילען פון אָנשטעקענדע קראַנקע.

נאָכדעם איז אָנגענומען געוואָרען אַ מיינונג וועגען פּונאַנדערלאָזען דעם שטאָט־ראַט אין וועראָשאָוו, בעשטעטיגט דעם צוגאָב־ביודזשעט פאַר פּאַביאַניץ אויפ'ן יאָהר 1928־29 און בעשטעטיגט דעם בעשלוס פון לאָדזער שטאָט־ראַט וועגען פערהאַנדלען אין אַ זעלבסטשטענדיגער אָפּטיילונג פון די שטעטישע פּלאַנטאַציעס.

דעלעגאַציע פון טראַמוואַי־אַרבייטער ביי'ם וואָיעוואָדע.

(—) אַ דעלעגאַציע פון די טראַמוואַי־אַרבייטער בראָש פון פּרעזעס מאַרטשיניאַק זענען נעכטען געווען ביים וואָיעוואָדע יאַשטשאָלט, אַז ער זאָל פּועל'ן ביי די טראַמוואַי־דירעקציע צו געהען אויף ווייטערדיגע הנחות בנוגע די פאָדערונגען פון די טראַמוואַי־אַרבייטער. די דעלעגאַציע האָט אָנגעוויזען, אַז די 6 פּראָצענט הוספה און דאָס אויסצאָהלען פון דער 13־טער פּענסיע האָט נישט צופרידענגעשטעלט די אַרבייטער.

דער וואָיעוואָדע האָט געענטפערט, אַז ער האָט נישט קיין געזעצליכע רעכט צו אינטערווענירען אין דעם ענין. פון דער אַנדערער זייט זענען די טראַמוואַי־אַרבייטער אַליין מודה, אַז די טראַמוואַי־דירעקציע האָט מאַנכע קאָנצעסיעס פון די אַרבייטער איינגעאַנצען ערלעדיגט, און מאַנכע — טיילוויז. די טראַמוואַי־אַרבייטער פערדינען פיל מעהר, ווי די טעקסטיל־אַרבייטער.

—=:§:=—

יודישער קאַמער־טעאַטער
לייטונג: מ. בראָדערזאָן.
היינט, פרייטאָג — פאָרשטעלונג: אָנהייב פּינקטליך 9.45 אָוו.

„אַררט" זאַכאָדניאַ 43
מאָרגען שבת 2 פאָרשטעלונגען: 4 נאָכמ. (צו פּאָפּולערע פּרייזען) און 9.45 אָוו.

„משיח געהט!"...

1. פּראָלאָג
2. משיח געהט!...
3. קהלת
4. קאַרטן (באַלאַדע)
5. שאַ, שאַ...
6. שמידען
7. שאָכנע־שאָכנע
8. פּעטש
9. פריילין מייטעל
10. מ'הוליעט

די קאַסע איז אָפען טעגליך פון 6 אָוונד, שבת פון 1־5 נאָכמיטאָג און פון 7 אין אָוונט
הנחה־בילעטען גילטיג מאָנטאָג, דינסטאָג, מיטוואָך און דאָנערשטאָג.

ביי דער
פאָלקס־אוניווערזיטעט ציוג. אָרגאַניזאַציע
ערשטע פאָרלעזונגען:
שבת, כ"ט תשרי, דעם 13/10: א) 5 אַ זייגער נ. מ. אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע (צעגעלניאַנאַ 4) — העברעאישע פאָרלעזונג — רעפערענט: ד"ר י. פּרענקעל, טעמאַ: משה מנדלסון (ליובל ה200 להולדתו). ב) 7 אָוונד — לאָקאַל פון „בני־ציון" (רזגאָווסקאַ), רעפערענט: ה' מ. לימאַן, טעמאַ: ציוניסטישע פּראָבלעמען. ג) 7 אָוונד — לאָקאַל פון „סיני" (גלובנאַ 62), רעפער.: א. לובאַשיצקי טעמאַ: יודישע געשיכטע. ד) זונטאָג, ל' תשרי 14/10: 8 אָוונד — אין לאָקאַל פון צענטר. יוד. האַנדווערקער־פערבאַנד (פּאָלודניאָוואַ 4), רעפערענטען: דעפּ. ד"ר י. ראָזענבלאַט און מאַג. ז. שטרויך טעמאַ: אַקטועלע ציוניסטישע פּראָבלעמען. איינגאַנג פריי.

קינאָ „סירענאַ"
KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48
אַלעקסאַנדראָווסקאַ 37, טעל. 48־49.
פערגרעסערטער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' פיינער.

פון דינסטאָג, ד. 9 אָקטאָבער ביז מאָנטאָג, ד. 15 אָקטאָבער 1928
זאָל לעבען דער הומאָר! אַ וואָך פון געלעכטער!
HARROLD LLOYD
דער קעניג פון הומאָר
אין זיין בעסטער קרעאַציע א. נ.:
דער מערטירער פון ספּאָרט
„דער מערטירער פון ספּאָרט", איז דער פריהליכסטער פילם פון H. LLOYD וואָס נעהמען אויך אָנטייל JOBYNA RALSTON
דער פילם איז אויסגעפיהרט פון דער פּראָדוקציע HARROLD LLOYD אויסערדעם: אַ קאָמעדיע אין 2 אַקטען.
קירצליך: LON CHANEY אין פילם, וואָס האָט געהאַט איבעראַל דעם שטאַרקסטען ערפאָלג א. נ.: דער מענש אָהן הענד.

ארבייטער דער׳הרג׳עט ביי דער ארבייט.

(2) אין יאהנס פאבריק פיעטרקאווער 247 איז נעכטען געשעהען אַ שווערער קליכער פאַרפאַל. דער ארבייטער פון דער פאַבריק גאבריעל העלדערבראַנד פון ראַקאַטשינער 61 איז אַרויפגעפאַלען אויף אַ דרעקסעל-מאַשין און דער׳הרג׳עט געוואָרען אויפ׳ן אָרט.

דער בנין פאַר דער פינאַנץ-קאַמער.

(—) די טעג האָט מען אָנגעהויבען די איינלייטונגס-ארבייטען ביים בויען דעם בנין פון דער פינאַנץ קאַמער אויף אַל. קאָשטשושקי. די ארבייטען האָט אויף אַן עפענטליכער ליציטאַציע בעקומען די פירמע קראַסאַווסקי און קאָמפּ.

ליקווידירט דער שטרייק ביי די שניידער-כאַלופניקעס.

(2) די שניידער-ארבייטער, וועלכע זענען געווען בעשעפטיגט ביי שניידער-כאַלופניקעס, ד. ה. ביי די שניידער, וועלכע שטעלען צו פערטיגע קליידער אין די מאַגאַזינען, האָבען נאָך 4 טאָג שטרייקען בעקומען אַ הוספה פון 15—40 פראָצענט און זענען נעכטען צוגעטראָטען צו דער אַרבייט.

האנדווערקער-דעלעגאַציע אין ווארשא.

(—) צוליב דעם, וואָס עס איז נישט בעשטעטיגט געוואָרען די ליסטע פון די יודישע האַנדווערקער צו דער אינדוסטרי-קאַמער, איז נעכטען אין אָווענד אַרויסגעפאָהרען אַ דעלעגאַציע קיין ווארשא צו אינטערווענירען ביים מיניסטעריום וועגען דעם ענין.

א משפט

איבער 2 אפעריסטען.

(2) אין קרייז-געריכט איז נעכטען פאָרגעקומען דער פראָצעס פון רודאָלף ראַפּעק און ישראל משה גרינבערג, וועלכע זענען בעשולדיגט געוואָרען אין דעם, אַז זיי האָבען זיך פאַרנעשטעלט אין דער פירמע ראַמיש אַלס „מאַכערס" אין פינאַנץ-אַמט און האָבען זיך אונטערגענומען צו פערקלענערען די שטייערען פון דער דערמאָהנטער פירמע.

די צוויי אַפעריסטען האָבען אויך אין דער פירמע געפּראַוועט געפעלשטע בעשייניגונגען, אַז דער שטייער איז ווירקליך פערקלענערט געוואָרען, די „מאַכערס" האָבען אַזוי אַרום אויסגענאַרט ביי דער פירמע 2517 זלאָטים.

דאָס געריכט האָט פער׳משפט ראַפּיק אויף אַנדערהאַלבען יאָהר תפיסה און גרינבערג׳ן אויף אַ יאָהר תפיסה.

צו די פייערונגען

פון פוילענס אומאָפּהענגיגקייט.

(ב) עהערנעכטען איז פאָרגעקומען אַ זיצונג פון דער פּאָוויאַטאָווער אָפּטיילונג פון לאָדזער סיימיק, אויף וועלכער ס׳איז בעטראַכט געוואָרען די פראַגע פון די פייערונגען לכבוד דעם צעהן-יעהריגען יובילעאום פון דער פּוילישער אומאָפּהענגיגקייט.

ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען אַרויסצוגעבען אַ גרויס בוך, וועלכעס זאָל אילוסטרירען דאָס געזעלשאַפטליכע, ווירטשאַפטליכע און פּאָליטישע לעבען פון לאָדזער פּאָוויאַט.

ווייטער איז בעשלאָסען געוואָרען אין 16 שטעט און אַ רייה דערפער צו גרינדען ביבליאָטעקען, אויסצובויען אַ רעפּרעזענטאַנץ-הויז פאַר׳ן סיימיק, אין וועלכען ס׳זאָלען זיך געפינען אַלע אינסטאַנצען און אָפּטיילונגען פון לאָדזער פּאָוויאַט, צו גרינדען אַ סאַנאַטאָריום פאַר שווינדזיכטיגע און אַ היים פאַר אַלטע און קאַליקעס.

צו די קראנקען-קאסע-וואהלען,

לינקע פועלי-ציון בעקומען דעם נומער 6

נעכטען איז דורכ׳ן פערטרויאונגסמאַן פון דער ליסטע צו די וואַהלען פון דער קראַנקען-קאַסע פון די לינקע פועלי-ציון אַריינגעטראָגען געוואָרען די קאַנדידאַטען-ליסטע און בעקומען דעם נומער 6. אויף דער ליסטע פיגורירען פאָלגענדע קאַנדידאַטען: ראַטמאַן האָלענדערסקי, מ. פערער, ד״ר. שיפּמאַן, אַ. קאַגאַן, ד״ר אוריסאָן, ראַטמאַן שפּירא א. אַ.

קירזשנער-ארבייטער שטרייקען.

(2) אין לאָדז דויערט שוין עטליכע טעג אַ שטרייק פון די קירזשנער-אַרבייטער, וועלכע פאָדערען אַ הוספה פון 50 פּראָצענט פאַר די אַרבייטער, וועלכע פערדינען מעהר ווי 40 זלאָטעס אַ וואָך; 60 פּראָצענט פאַר די, וועלכע פערדינען פון 15—40 זלאָטעס אַ וואָך, און 80 פּראָצענט פאַר די אָנפענגער, וועלכע פערדינען ביז 15 זל. אַ וואָך.

SKŁAD TOWARÓW

WARRANT

Piotrkowska 56 אקצ. געז.

אימפּאָרט

עקספּאָרט

פערצאָלונג

לאַגערונג

וואַראַנטירונג

(ערטיילונג פון אַנלייהען געגען סחורות-פערזיכערונג)

פינאַנסירונג

פון טראַנספּאָרטען, צאָל א.ז.וו. אייגענע געוועהלבע Łódź-Fabr. און פּראָצאַל-לאַגערען ביי דער סט. מיט אייגענער באַהן-געלייזע.

פעראָרדנונג

וועגען געריכטס-קאָרעספּאָנדענץ.

(2) די דירעקציע פון לאָדזער היגער פּאָסט האָט בעקומען אַ פעראָרדנונג, אַז די גאַנצע געריכטליכע קאָרעספּאָנדענץ מוז צוגעשטעלט ווערען די אַדרעסאַטען דירעקט און מוז קוויטירט ווערען.

די פעראָרדנונג איז אַרויסגעגעבען געוואָרען אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס עס פּאַסירען פאַלען ווען די פעראינטערעסירטע פּערזאָנען דערהאַלטען נישט די געריכטס-קאָרעספּאָנדענץ.

א רעפעראט איבער שניאור׳ן

אין העברעאישן פאלקס-אוניווערזיטעט

צום 25-יעהריגען יובילעאום פון דעם בעליבטען העברעאישען דיכטער ז. שניאור׳ס ליטעראַרישע טעטיגקייט אָרדענט אין דער העברעאישער פאָלקס-אוניווערזיטעט שענקעוויטשאַ 3/5 אַ רעפעראַט פון פּראָפ. יחיאל ראָזענצווייג אויף דאָס טעמאַ: „דאָס שאַפען פון ז. שניאור".

גנבות.

(—) אין דער פאַבריק פון אַברהם נאָלדפּאַס (אַל. קאָשטשושקי 55) האָבען אומבעקאַנטע גנבים אַרויסגעגנבעט פערשידענע סחורה און גאַרן פאַר עטליכע טויזענד זלאָטעס.

— ביי יוליאַן ראַטנער (אַל. 1 מאי 11) האָבען גנבים אַראָפּגעגנבעט פון באַלקאָן צוויי פוטערס.

א זעלבסטמארד.

(2) די 23-יעהריגע העלענאַ פּאַטשערקאָווסקאַ (זאַווישאַ 5), האָט נעכטען געפּרובט צו בעגעהן זעלבסטמאָרד דורך אויסטרינקען אַ גרויסע ראָזע סם. די זעלבסטמערדערין איז אין אַ שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט געוואָרען אין ראַדאָגאָשטשער שפּיטאָל.

די סיבה פון זעלבסטמאָרד איז אַן אומהיילבאַרע קראַנקהייט.

געגרינדעט א יוגענד-גרופּע ביי „בני-ציון".

דינסטאָג איז אין לאָקאַל פון „בני-ציון" אויף רגאָמסקאַ 7 פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון דער יוגענד אין ראַיאָן פון גייערס-מאַרק מיט דער בעטייליגונג פון ה׳ שפּירא און טעמפּעלהאָף. נאָך אַ קורצען מיינונגס-אויסטויש איז בעשלאָסען געוואָרען צו גרינדען אַ יוגענד-גרופּע ביי „בני-ציון".

לייב-פערשטאָפּונג

מאַסראַרס-אייגריסע, שלעכטע פערדייאונג, פערמעהרטע זויערגעהאַלט פון מאָגען-זאַפט, צונגען-ענטצינדונג, אונריינע הויט אויפ׳ן געזיכט און אויפ׳ן רוקען, אַלעס פערגעהט באַלד ביים געברויכען דאָס נאַטירליכע ביטערוואַסער פון

Franciszka Józefa

צאָהלרייכע דאָקטוירים און פּראָפעסאָרען מעגדען אַן דאָס ביטערוואַסער פון פראַנץ יאָזעף שוין זייט יאָהרען ביי ערוואַקסענע און קינדער פון ביידע געשלעכטער מיט גרויס ערפאָלג.

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד אַפּטעקשנעס.

געדענקט

אין דער זאַמלונג

— לטובת דעם —

באַניפראָטן-שפּיטאַל

אין באַיי

14 — 21 אקטאבער.

Bernard Goetzke

Walter Rilla Anita Dorris

„KAPITOL" קורצליך אין

עפענטליכע ערקלערונג.

780

מיר, אונטערגעשריבענע לאָהן-וועבער, געוועזענע מיטגלידער פון לאָהן-וועבער-פעראיין, בושעזשינער 7, ערקלערען עפענטליך, אַז צוליב דער פערראַטערישער האַנדלונג פון דערמאָנטען פעראיין בעת פערשידענע אַקציעס, ווי בכלל צוליב׳ן נישט פערטיידיגען אונזערע אינטערעסען, זענען מיר אַרויס געטרעטען פון דערמאָנטען פעראיין און זענען אַריינגעטרעטען אַלס מיטגלידער אין האַנדווערקער-פעראיין, אַגראַראָווע 9.

רופענדיג אַלע חברים נאָכצוטאָן אונזער בייספּיל, פאָדערען מיר אויך דעם וועבער-פעראיין, בושעזשינער 7, אונז אָפּצושיקען די דעקלאַראַציעס.

1) לייפּיש ווערנער, קעלמאַ 23; 2) דוד כענטשינסקי, יאַקובאַ 10; 3) הערש בלוי, מאַרישינער 4; 4) משה קשאָנושע, פּראַנציסקאַנער 43; 5) יעקב גוטשטאַרט, זגערזשער 84; 6) אַברהם בריליר, דאָלנאַ 11; 7) הערש ראָטענבערג, בושעזשינער 35; 8) איטשע כענטשינסקי, בושעזשינער 35; 9) שמחה איזביצקי, מאַרישינער 29; 10) שמואל פּיטלאָוויטש, קרוטקאַ 13; 11) הערש קושאָנזשע, פּעפּער-גאַס 24; 12) איצעק שענקלאָווסקי, זשוראַווי 4; 13) יעקב פאַרבער, קעלמאַ 21; 14) ישראל בושיבעק, פּעפּער-גאַס 19; 15) אלחנן ולאָטניק, ווסכאָדניאַ 33; 16) בעריש זשעפּקאָוויטש, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 24; 17) יהושע ראָזען, מאַרישינער 4; 18) משה העניקמאַן, מאַרישינער 2; 19) ישראל קוויאַטקאָווסקי, דאָלנאַ 11; 20) משה בענטשקאָווסקי, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 16; 21) יעקב בערקענפעלד, מאַרישינער 4; 22) פישעל פעלד, פּוליקע 3; 23) יעקב שליסקי, זאַווישאַ 26; 24) לייבל לעווקאָוויטש, דרעווניאָווסקאַ 42; 25) שמואל אייזענבערג, מלינאַרסקאַ 9, 26) שמעון יאַקוּבאָוויטש, זאַווישאַ 30; 27) לייב קיזער, מיצקעוויטש 2; 28) אברהם ווינאָרוקי, יאָסעלעוויטש 17; 29) ישראל ערעלשטיין, מלינאַרסקאַ 4; 30) נחמן פערלמוטער, דרעווניאָווסקאַ 42; 31) הערש נייפאַן, זאַווישאַ 26; 32) יצחק סלאָדאָוויק, זשוראַווי 6; 33) מענדעל לייב, פּעפּער-גאַס 10; 34) משה בוימשטיק, מלינאַרסקאַ 9; 35) הערש גרינבערג, מאַרישינער 4; 36) גרשון שוואַרצבערג, יעראָזאָלימסקאַ 7; 37) העניך לופּינסקי, מיצקעוויטש 2; 38) שמעון בערלינסקי, זגערזשער 43; 39) יעקב זילבערבערג, בושעזשינער 40; 40) הערש לעווקאָוויטש זגערזשער 76; 41) יצחק גרינבערג, ווסכאָדניאַ 56; 42) נח ביאַלער, בושעזשינער 79; 43) הערצקע יאַקובאָוויטש, אַלעקסאַנדריסקאַ 14; 44) ווינוועל קאַלושינער, דאָלנאַ 11; 45) יהושע קושמיערסקי, דאָלנאַ 11; 46) חיים דוד קאַץ, אַלעקסאַנדראָווסקאַ 24; 47) יעקב קאָלסקי, זאַווישאַ 37; 48) הערש ווייסבוים, מיצקעוויטש 9; 49) זימעל פּרייבערג, זאַווישאַ 26; 50) איטשע ראָזענצווייג, יאָסעלעוויטש 21; 51) ישכר נאָלדמאַן, מלינאַרסקאַ 8.

פון יודישען טעאטער.

דער אַמעריקאַנער סטאַר בעני אַדלער גיט די לעצטע פיר פאָרשטעלונגען אין היגען יודישען טעאַטער.

היינט, פרייטאָג ווערט געשפּילט די סענסאַציאָנעלע פּיעסע „צוואַנציג יאָהר אונטער דער ערד". מאָרגען שבת בייטאָג ווערט געשפּילט „אַ פּרוי אָהן אַ האַרץ". אין אָוונד געהט שעקספּירס „אָטעלאָ".

אין אַלע פּיעסען שפּילט בעני אַדלער די הויפּטראָלען. אין די אַלע פאָרשטעלונגען בעטייליגען זיך אויך די בעקאַנטע אַרטיסטען: ראַבינאָוויטש, באָריסאָווא, בראָנעצקי, פר. נערה, ראַקאָוו, האַמבורגער א. אַ.

איז „ארדט"

איז נאָך אַליין יום-טוב.דיג.

דער איצטיגער צווייטער פּראָגראַם א. נ. „משיח געהט", וואָס ווערט געשפּילט פון ערב יו״ט אָן, געהט נאָך אַלץ ביי פול-געפּאַקטע הייזער און ביי אַן אומגעהייערען מאָראַלישען ערפאָלג.

מענשען קומען צו צוויי, דריי און מעהר מאָל אָנקוקען דעם ראַזיגען זעלטענעם פּראָגראַם, וואָס איז אַרום און אַרום געלונגען מיט זיין פרעהליכער, הומאָריסטישער שפּילעוודיגקייט און דער בראַוואָרישער אָפּט קאָנצערט-מעסיגער אויספיהרונג פון דעם יונגען טעמפּעראַמענטפולער „אַררט-אַנסאַמבל".

די גאַנצע היגע פּרעסע — יודישע, פּוילישע און רייכישע — האָט זיך אין איין קול, מיט בעוואונדערונג און אָנערקענונג אַרויסגעזאָגט וועגען דעם ראַזיגען פּראָגראַם, וועלכער האָט זיך פּרעזענטירט פאַר אַ שלאַגער איבער שלאַגערס, און געוואָרען די סענסאַציע פון טעאַטראַלישען לאָדז.

היינט ווערט געשפּילט איין מאָל — 9,45 אין אָווענד, און מאָרגען, שבת 2 מאָל — 4 אַ זייגער (צו פּאָפּולערע פּרייזען) און 9,45 אין אָווענד.

די פאָרשטעלונגען אין „אַררט" הויבען זיך אָן פּינקטליך אין דער בעשטימטער צייט.

פון טעאטרא דאי פיקאלי.

די סענסאַציע אין דער לאָדזער טעאַטער-וועלט, זענען די פאָרשטעלונגען פון טעאַטער פּיקאַלי אין „ספּלענדיט".

עס איז בעוואונדערונגס-ווערט ווי אַזוי די ליאַלקעס פיהרען אויס די שווערסטע אָפּערעטעס דורך מימיק און בעוועגונגען, וואָס זענען טרעפליך צוגעפּאַסט צו די געזאַנגען.

די גרויסע בעגייסטערונג וואָס די ספּעקטאַקלען רופען אַרויס ביים עולם איז אַ פולשטענדיגע פערדינסט.

אין קינא „אדעא" און אין „וואדעוויל".

„דער 7-טער הימעל איינס פון די שעהנסטע און ריהרענדסטע בילדער פון דער היינטיגער צייט.

פאַרלעזונג וועגען אינטערנאַציאָנאַלע אַרבייטער-קאָנגרעסען.

מאָרגען, שבת פריה וועט אין „פילהאַרמאָניע" פאָרקומען אַ קאָלעקטיווע פאָרלעזונג וועגען די אינטערנאַציאָנאַלע אַרבייטער-קאָנגרעסען אין בריסעל און אין מאָסקווא. אַלס רעפערענטען טרעטען אַרויס: ראַטמאַן ליכטענשטיין, וויקטאָר אַלטער און ד״ר האַלפּערן.

מעלדונגען.

ביבליאָטעק אויפ׳ן נאָמען פון א. ד. גאָרדאָן ביי „התאחדות" (שענקעוויטשאַ 3/5

די ביבליאָטעק-קאָמיסיע איז מודיע, אַז ס׳איז אַריינגעקומען די נייעסטע העברעאישע יודישע אויסגאַבען און אויך פּוילישע ביכער די ביבליאָטעק איז אָפען פיר מאָל וועכענטליך זונטאָג, דינסטאָג, דאָנערשטאָג, און שבת פון 7 ביז 9 אָווענד איינשרייב און מיטגלידס אָבצאָהל איז אַ מינימאַלער, אַ ספּעציעלע הנחה פאַר אַרבייטסלאָזע און שילער

1610 די ביבליאָטעק-קאָמיסיע.

פון „החלוץ-המרכזי" אין לאָדז.

מאָרגען, שבת דעם 13 אָקטאָבער 7 אָווענד קומט פאָר דער 2-טער המשך פון דער אַלגעמיינע פערזאַמלונג, אַלע חברים-רות ווערען אויפגעפאָדערט צו קומען. 1604

אַכטונג שערער-אַרבייטער.

שבת ד. 13 ד. ח. 6 אַ זייגער אָווענט קומט פאָר אין לאָקאַל פון פעראיין ווסכאָדניאַ 70. אַ שערער פערזאַמלונג מיט אַ זעהר וויכטיגער טאָגעסאָרדנונג. 1683 די פאַך-קאָמיסיע.

פון דער ציוניסטישער אַרבייטס-פּאַרטיי התאחדות

דעם שבת 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אַ שיחת-חברים אויף דער טעמאַ: די צוקונפט פון דער יודישער קולטור אין גלות רעפערירען וועט ח׳ חיים פּרויגדליך. אַלע חברים ווערען געבעטען צו קומען פּינקטליך. 1616

יודישער-פאָלקס-אוניווערזיטעט

שענקעוויטשאַ 3/5.

מאָרגען שבת דעם 13 אָקטאָבער 8 אָווענד קומט פאָר אַ רעפעראַט פון פּראָפ. יחיאל ראָזענצווייג א. ד. ט. דאָס ליטעראַרישע שאַפען פון ז. שניאור, (צום 25-יעהריגען יובילעאום פון שניאור׳ס ליטעראַרישע טעטיגקייט. 1616

לומדי שעורי ערב בגלול שייבלער

לאָדז קילינסקי 116.

אין שעורי ערב קילינסקי 116 ווערט געלערנט יעדען טאָג פון 8—10 אָווענד גמרא סנהדרין דורך דעם בעוואוסטען בעל מסביר הרב ר׳ אברהם יצחק ערעלמאַן נ״י.

שבת פריה פון 730 ביז 930 ווערט געלערנט דורך דעם זעלבען בעל מסביר רב שלחן ערוך הלכת שבת; כון שבת בראשית אָן ווערט געלערנט דורך דעם בעוואוסטען למדן און בעל דיקדוק ר׳ שמעון זאב לעווענבערג, יעדען פרייטאָג צונאַכטס פון 7 ביז 10 מדרש רבה און חומש רש״י מיט אַלע פּרושים. עס ווערט אויך געדאַוונט יעדע שבתים און יו״ט אין שעורי ערב. איינשרייבען קאָן מען זיך יעדען טאָג פון 8—10 אָווענד אין קאַנצעלאַריע פון שעורי ערב. 1635

אַכטונג עלעקטרא-מאָנטערן ארבייטער !

זונטאָג דעם 14 ד. ח. 7 אָווענט קומט פאָר אין לאָקאַל פון מעטאַל-פעראיין ווסכאָדניאַ 70 אַן אַלגעמיינע פערזאַמלונג פאַר מיטגלידער און נישט מיטגלידער ח״ח. צוליב דער וויכטיגקייט פון טאָגעס-אָרדנונג קומט אַלע פּינקטליך.

LUNA | **הײנט ערעפנונג פון סעזאן 1928/29** | **LUNA**

עס ווערט אויפגעפיהרט דאס ערשטע קונסטווערק פון אונזער קאנקורענצלאזען רעפערטואר.

פענאמענאלער פילם פון British International Pictures, רעזשי פון געניאלען Richard Eichberg פערפאסט פון Dr. Karl Vollmöller

„שמוציג געלד"

אין דער הויפט=ראלע די בעריהמטע כינעזישע קינסטלערין, „דער וואונדער פון האליוואוד"

Anna May Wong

גרויסער סימפאנישער ארקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה׳ לידויער, דיריגענט Teodor Ryder

אנהויב פון די פארשטעלונגען 4 א זייגער נאכמיטאג. שבת און זונטאג 12 זייגער בייטאג, לעצטער סעאנס 10 א זייגער אווענד.

פרייזען פון די פלעצער ביי דער ערשטער פארשטעלונג פון 1 זל. שבת און זונטאג פון 12 ביז 2 א זייגער נאכמ. זענען אלע פלעצער צו 50 גר. צו 1 זל.

הײנט און פאלגענדע טעג! ■ 8.30 אווענד ■ הײנט און פאלגענדע טעג!

MAŁKA SZWARCENKOP „מלכה שווארצענקאפ"

דראמע אין 5 אקטען פון G. ZAPOLSKA

רעזשיסירט דר׳ ד״ר. ה. פילארסקי און ש. דזשיגאן א״טיסט פון יידישען קאמעראל טעאטער „ארט"

ספעציעלע מוזיקאלישע אילוסטראציע פון דיריגענט ה׳ דוד ביגעלמאן. — פרייזען פון בילעטען אין געוו. טעג פון שבת און זונטאג פון 50 גר. ביז 3 זל.

Teatr Popularny

Ogrodowa 18.

APOLLO

הײנט און פאלגענדע טעג!

גרויסער שלאגער=פראגראם א. נאמען

„Alraune"

מעכטיגער פילם-מייסטערווערק, געשאפען לויט דער בא־יהמטער ערצעהלונג פון H. EWERS

אין די הויפטראלען:

Brygida Helm, Paweł Wegener i Iwan Petrowicz.

דער נעכסטער פראגראם: Miłość Joanny Ney — פערגרעסערטער סימפאנישער ארקעסטער אונטער לייטונג פון ה׳ צ. קאנמאר

אכטונג: מ׳בעט אכט צו לייגען אויף די אריגינעלע צייכענס פון די פירמען „Tretorn" און „Kontinent"

ס׳זענען אנגעקומען **באטען** אין אלע פארטען.

34 זל. TRETORN I L.S.M.	22 ז׳. PEPEGE I
„ 31 „ B.Z.A.	„ 19 „ II
„ 27 KONTINENT I R.S.	„ 22 GENTLEMAN I
„ 22 „ II Riga	„ 19 „ II

קאלאשען פון אלע פירמע צו פאבריקס-פרייזען!

שוואמען! גריכיש-אמעריק, פ ר פ בריק, אויטאטאבילן, קישען א. ז. וו.

לעדערלעך זאמושקעס צו פענסטער, אויטאס, צו מעבעל, צו זילבער פון 2 ביז 20 זל.

ווינטער-פאנטאפעל פון אײגענער אויסארבייטונג, ש׳נבי און ריזע-זאנטאפעל און אלע סארטען שפעצעהלם

J. TSAKUMAKIS, 7 Piotrkowska 7

מעבעל

קויפען שלאף=צימער, שפייז=צימער, קאבינעטען ווי אויך ענצעל, זאל זיך ווענדען נאר צו די איבעראל בעקאנטע סאלידע פירמע

I. M. Terkeltaub 12 Narutowicza 12

w podwórzu, telefon 34-18.

בילינסטע פרייזען בעקוועמסטע בעדינגונגען

ווער עס וויל

רייכער אויסוואהל! גאראנטירטע ארבייט!

גענוגלש. צו פערשפרייטען פאך=קענטע=נישען ביי יודישע פ״ויען אין לאדז

„ארבייט" („PRACA")

וואולטשאנסקא 21, טעל. 15-67

נעמט אן איינשרייבונגען אויף:

1) שניידעריי; 2) האנד-ארבייטען; 3) נייהען און וועש-צושניידען; 4) אנדולאציע; 5) קינסטלערישע מאשין-שטיקעריי; 6) מאניקיר. 1233

אכטונג, דאמען!

אין מיין ערשטקלאסיגען דאמען-שניידער אטעליער איז אנגעקומען

ווינטער=זשורנאלען

פון די לעצטע נייהייטען.

בעמערקונג: קירושנער-ארבייטען ווערען אויסגעפיהרט אויפ׳ן ארט. — צוגענגליכע פרייזען. סאלידע אויספיהרונג.

F. Ton מיט אכטונג

Aleksandrowska 13 fr. I piętro.

רעפעראטור=ווערקשטעל

פון שטרימף און טריקאטאזש = מאשינען

Jan Lesiak

ŁÓDŹ, KILIŃSKIEGO 129

איבערארבייטונג פון זעמטליכע מאשינען וואס האט א שייכות מיט׳ן שטרימף=פאך אויף די נייעסטע סיסטעמען פון גלאטע אויף קאלירטע און פערשידענע מינדערונגס=אפאראטען זאווי אבציהונגס-אפאראטען.

Dr. A. MAZUR

צוריקגעקעהרט.

וואסכאדניא 65, טעל. 66-01

אנ׳אינטעליגענט

פאך=פאלק

זוכט א שטיבעל

(אויך א לעצטעס) אויפ׳ן חידש ווילען בעצאהלען פאר 3 חדשים פאראוס.

ערקונדיגען פאטאגראפיע „סטודיא" פולנאצנא 29

א האנד=

שפולעריין

ווי אויך א שטריקער קענען זיך מעלדן ביי בערלינסקי פלאץ וואלנאשטשי 6

קוואליפיצירטער

הערן - שניידער-

געזעלן

ווי אויך אלערן-יונגעל ביי

סומרוי

נאראטאוויטש 31.

ס׳ווערט געזוכט

סוויטער ארבייטער

ווי אויך שפולערינס איך וויל אויך פערקויפען א שטריק - מאשין פירמא Stohl 8/70 פאסט יי מיט א טיש. צו ערפאהרען ביי ה׳ וו. פאקשאר פאלנאצנא 4

קוואליפיצירטע

האנד-נייהערינס

צו דאמען-ארבייט ווי אויך געזעלען ווערען פון זאפארט געזוכט ביי

פאלשלעגער נאוואַ-זארושעווסקא 20.

ארעפעזירקע

צו זיידענע שטרימפף

H. LENGA

15 Zielona 15

שניידער-געזעלן

צו דאמען, מענער און קינדער-גארדעראבען אויך צו בעשטעלט ווערען געזוכט

ביי בערמאן

44 זגערזשער 44

פראנט אין מויער 1-טער שטאק

Potrzebny chłopiec

do składu muzykalnych instrumentów

„SYMPHONIA"

Konstantynowska 30.

אנ׳ארט צו שלאפען

פאר 2 יונגעלייט אדער 2 פריילינס. צו ערפאהרען אין אדמ. פון דער צייטונג

א יונגערמאן

אבצוליפערען שאכטלען ווערט געזוכט אין דער שאכטעל פאבריק

וואסכאדניא 57.

א נייהער

אין א פאמאצניק ריכטעווער צו א קאמאשן - שטעפער ווערט געזוכט ביי

ראזענבערג זאמענהאף 9 (ראזוואדאווסקא)

א צימער

צו שלאפען פאר 2 אדער 3 מעדלעך צו ערפאהרען ביי אייכהארן קעלבאך גאס 4

א שעהן מעבלירט

צימער

פאר 2 אנשטענדיגע יונגעלייט צו שלאפען מאנאטליך, צו מעלדען פאלודניאווא 20 ו. 37.

א יונגערמאן

פון אנשטענדיגע עלטערן מיט 4 קלאסיגע בילדונג ווערט געזוכט קאנסטאנטינער 26 וואוינונג 15,14

ס׳ווערען נעבדויכט

מעדלעך-

פון 15 יאהר אן צו לייכטע פאפיר-ארבייטען. קאנ=סטאנטינער 26 וו. 15 נעגן זאפארטיגע בעצאלונג

דאמען-שניידער-

געזעלען בעשטעלט ווי אויך האנד-נייהערס ווערען געזוכט

19. זאוואדזקא 19.

גארליצקי

איך געב ארויס

וואל צו שפולען

צו ווענדען זיך:

מילגראם

51. צעגעלניאנא 51.

א **געוועלב**

איבערצוגעבען

עווענטועל צוצונעמען אלס שותף צו ערפאהרען

בערמאן, פאלנאצנא 18

פארהעמדער-נייהערין

ווערט געזוכט ביי

מירטענבוים בושצינער 63

עס ווערט געזוכט

א בעל-מלאכה צו

א זשאגארד=מאשין

B 7 אויך אויספערטיגערינס פולנאצנא 20, אין קעלער.

ס׳ווערט געזוכט

א לערן - יונגעל

צו קופער און שלאסער ארבייט ביי קארמאן אלעקסאנדערסקא 8 (מרדכי גבאיס גאס) אויפ׳ן הויף.

נויטיג א פעהיג קרעפטיג

יונגעל

פון אנשטענדיגע עלטערן פאר באלד געצאלט אין יוטע געשעפט פון זעגעלמאן פאלודניאווא 23

לערן־יונגלעך

צו שאכטעל מאכער ווערען געברויכט באלד געצאלט און אויך אויסגע-לערנטע. צו ערפאהרען ביי וואלפאוויטש קאמיענא 4

עס ווערט געזוכט

א ביילער

אין א ריבטעווער צו שטעפער - ארבייט ביי ה׳ קאלמאנאוויטש

נאווא - צעגעלניאנא 7.

Buchalterka

z ukończonym kursem handlowym i pisaniem na maszynie poszukuje pracy za skromnem wynadgrodzeniem of. sub „B" w administr. nin. pisma. 1726

אנ׳ארט צו שלאפען

פאר עטליכע אנשטענדיגע יונגע לייט צו ערפאהרען אין אדמ. פאר L. 1722

א דיפלאמירטער

מאסאזשיסט

בעשטעטיגט פון דעם געזונדהייטס - אמט אין לאדז מיט לאנגיעהריגער פראקטיק אין ווארשאווער שפיטאלען איז

צוריקגעקעהרט

פון טשעכאצינעק און האט בעגייט די אויפנאהמען א. קאזשמינסקי, לאדז צעגעלניאנא 5, וואוינ. 14

גוטע

האנד-נייהערס

ווי אויך א לערן - יונגעל ווערען געזוכט ביי

קעניגסבערג

9. טראוגוטא 9. 999

פעלץ-אויסארבייטונגען
לויט די נייעסטע מאָדעלען אין
צייכען אויסגאהל ווי אויך
ענצעלנע פעלעכלעך
אלערליי רעפּאַראַטורען אויף די
בעסטע בעדינגונגען עמפּפעהלט
I. SZWARCMAN
Narutowicza 42 tel. 66-31

אויף ראטעס!!!
אויבער-העמדער
אוּן נאַכט-העמדער
פון פאפעליז, זעפיר און אַנדערע שטאָפען
צו בעקומען אין דער ערשטקלאַסיגער פּראָצאַווניע פון
J. WOROBIEJCZYK
41. KILINKSIEGO 41

LEKARZ DENTYSTA צאהן-אַרצט
St. GELBERG
זאַכאַרניאַ 15, טעל. 08-31.
היילט גאַנץ פערנאַכלעסיגטע ציינער און מונד-קראַנקה. צאָהן-ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט-בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קינסטליכע ציינער.
נעהמט אָן פון 9 פריה ביז 7 אָווענד.

אכטונג, גאלאַנטערי-סוחרים פון פּראווינץ!
די ביליגסטע קוועלע פון
געטרעס
צום ווינטער-סעזאָן
לאדז, דרעוונאַווסקא 2
ביי מ. צוקער.

DR. MED.
SZMERŁOWSKI
אַקושער-גינעקאָלאָג
פּעטריקויער 17 טעל. 13-7
נעהמט אָן פון 5 ביז 8 אין אָווענד.

לאַסט-אויטאָס
— אין —
אויטאָבוסען

BERLIET
זיכערער ווי די באַהן איז דער אויטא
PAUL KALKBRENER, SYN i S-ka
6-go Sierpnia 26, telefon 63-78

ZACHĘTA
זגערזשער 26
ביים פּלאַץ קאָשטשעלני.
פייערליכע ערעפנונג פון פּרעכטיגסטען קינאָ-טעאַטער
גרויסער ערעפנונגס-פּראָגראַם!
דער שענסטער אַרצישלאַגער פון איצטיגן סעזאָן
„פייער-העלדען"
דראַמע פון ליבע, אָפּפערונג און שטילער העלדענטאַט אין 10 אַקטען אין די הויפּטראָלען: די שענסטע פרוי פון דער וועלט, די בעריהמטע טראַגיקערין, די העלדין פון Ben-Hur **May Mc. Avoy** און אויך **Charles Ray**. פּענאָמען.
סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' שימקעוויטש.
אָנהויב פון די סעאַנסען אין געוועהנליכע טעג 5 אַ זייגער נאָכמיטאַג, שבת און זונטאַג 2 אַ זייגער נאָכמיטאַג.

Kino PALACE
פּיעטריקאָווער 108
היינט און פאלגענדע טעג!!!
היינט און פאלגענדע טעג!!!
איז ערעפנונגס-פּראָגראַם סופּער-שלאַגער פון דעם סעזאָן 1928-29
„גיפטיגע ליפּען"
מיט'ן בערימטען קינאָ-שטערן **RAQUEL MELLER** מיט'ן בערימטען קינאָ-שטערן
דראַמע פון אַ פרוי, וועלכע איז געשטעמפּעלט געוואָרן דורכ'ן גורל, לויט דער בעוואוסטער ערצעהלונג „La Venenosa" פון J. M. Carretero
סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ז. פאַנראַמירסקי.

ODEON 2 פּושעיאַד
לעצטע 3 טעג!
דאָס פּרעכטיגסטע מייסטערווערק פון פילם-קונסט אין 12 אַקטען.
Bernard Götzke מיט קירץ-ציוק

WODEWIL 1 גלובנאַ
לעצטע 3 טעג!
יום-טוב-פּאָר ליבהאָבער פון ריכטיגער קונסט
„דער זיבעטער הימעל"
אין די הויפּט-ראָלען: **JAN GAYNOR, CHARLES FARELLA**
גלייכצייטיג דעמאָנסטרירט אין די קינאָ טעאַטערס „אַרעאַן" „וואָדעוויל"

CORSO
ליבלינג פון פּובליקום
Harry PEEL
אין בילד א. נאָמען:
די פּאַסירונגען אויף די שניי-בערג-שפּיצען
2 סעריעס — 12 אַקטען. ס'גאַנצע צוזאַמען.
בעמערקונג: פון 11.30 ביינאַכט – בעלעהרנדער פילם „ווי אזוי ענטשטעהט דער מענש".